

UCHWAŁA Nr XLI/234/22

RADY MIEJSKIEJ W TUŁOWICACH

z dnia 28 kwietnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Na podstawie art. 10 f ust. 4, w związku z art. 10 e ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2022 poz. 559 t.j.) oraz w związku z art. 3 pkt 3 i art. 9 pkt 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz.U. 2021 poz. 1057), Rada Miejska w Tułowicach uchwala, co następuje:

§ 1.

1. Przyjmuje się do realizacji Strategię Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030.
2. Strategia Rozwoju Gminy Tułowice, o której mowa w ust. 1, stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Tułowic.

§ 3.

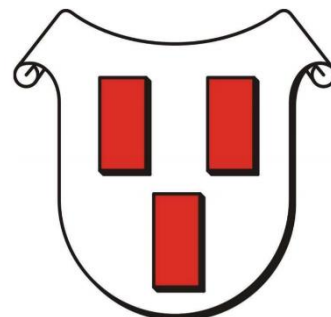
Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Tułowice.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Frédéric Coppin

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Załącznik
do zarządzenia nr XLI/234/22
Rady Miejskiej w Tułowicach
z dnia 28 kwietnia 2022 r.

Tułowice, 2021 r.

Spis treści

Wprowadzenie	3
Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tułowice	6
Wnioski z analizy statystycznej.....	6
Wnioski z sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców	25
Warsztaty i spotkania z interesariuszami lokalnymi	31
Analiza strategiczna (SWOT) gminy Tułowice	32
Wizja i misja rozwoju gminy Tułowice	37
Obszary, cele i kierunki działań <i>Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030</i> oraz oczekiwane efekty jej realizacji	38
KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY	47
PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	64
MIESZKAŃCY I SAMORZĄD	76
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	86
Kwestie wodne a <i>Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030</i>	86
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.....	93
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	98
Obszary strategicznej interwencji	103
Spójność <i>Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030</i> z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu	106
System realizacji <i>Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030</i>	109
System wdrażania.....	109
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	113
Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu	118
Uprzednia ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii ...	122
Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania <i>Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030</i>	124
Ramy finansowe	124
Potencjalne źródła finansowania	127

Słowniczek wybranych pojęć i skrótów

BDL GUS – Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Stanowi on największy w Polsce uporządkowany i udostępniany w Internecie zbiór informacji o sytuacji demograficznej, społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzennej gmin i innych jednostek terytorialnych.

Ewaluacja – ocena, określenie wartości czegoś. Ewaluacja strategii oznacza badanie, prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, które ma ocenić jakość, wartość i efekt procesu strategicznego i pomóc w poprawie zaplanowanej interwencji publicznej. Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność.

JCWP - jednolite części wód powierzchniowych

JCWPD - jednolite części wód podziemnych

JST – jednostka samorządu terytorialnego. Wspólnota samorządowa na szczeblu gminy, powiatu lub województwa.

Lokalna grupa działania (LGD) - rodzaj partnerstwa terytorialnego, powstałego jako oddolna inicjatywa, zrzeszająca przedstawicieli lokalnych organizacji z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego oraz mieszkańców działających na rzecz lokalnej społeczności. W ramach niniejszej strategii, kiedy mowa o LGD, wskazuje się Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna” oraz Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”.

Melioracja - zabiegi mające na celu polepszenie żyzności gleby, polegające głównie na osuszaniu i nawadnianiu gruntów.

NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

Obszar funkcjonalny - zgodnie z ustawową definicją, obszar funkcjonalny to obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju.

Obszary strategicznej interwencji (OSI) - obszary problemowe, charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub środowiskowej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych lub obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi zasobami i potencjałami, które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne.

Partycypacja społeczna - praktyki, za pomocą których obywatele wpływają na sprawy publiczne. Angażowanie się obywateli i organizacji społecznych w życie publiczne, w procesy kształtowania polityk publicznych, podejmowania decyzji dotyczących gminy, sołectwa itd. Współuczestnictwo w prowadzeniu polityki rozwoju.

Retencja - magazynowanie wody opadowej na powierzchni ziemi, w gruncie oraz w zbiornikach naturalnych i sztucznych.

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Rozwój zrównoważony – rozwój integrujący kwestie społeczne, gospodarcze i środowiskowo-przestrzenne. Zrównoważony rozwój to taki rozwój, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie

Struktura funkcjonalno-przestrzenna - układ przestrzenny kształtujący funkcjonalność jednostki, na który składa się rozmieszczenie głównych elementów przyrodniczych i społeczno-gospodarczych oraz obszarów wyróżniających się charakterem i dynamiką procesów rozwojowych wraz z ich zależnościami i powiązaniem.

Suburbanizacja - migracja ludności z miast centralnych do stref podmiejskich.

Synergia - wzajemne wzmacnianie, potęgowanie się efektów interwencji publicznej. Współdziałanie czynników, które jest skuteczniejsze niż suma oddzielnych działań.

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 jest najważniejszym dokumentem samorządu gminnego, diagnozującym podstawowe uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy, opisującym podejście zintegrowane, określającym obszary, cele i kierunki działań lokalnej polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat, w tym przy szerokiej partycypacji interesariuszy i partnerów. W systemie zarządzania polityką rozwoju strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz lokalnych. Dokument strategii rozwoju pełni nadrzędną rolę nad branżowymi planami rozwoju gminy. Koordynuje różne terytorialnie, sektorowo i technicznie plany oraz dokumenty strategiczne na szczeblu lokalnym. Kluczowym jej założeniem jest zintegrowanie polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej – dla poprawy warunków życia i jakości usług publicznych na terenie gminy oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 obejmuje obszar gminy w jej administracyjnych granicach i stanowi naturalną kontynuację polityki rozwoju określonej w Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata 2014-2020. Dokument powstał w wyniku wielomiesięcznej pracy interdyscyplinarnej grupy złożonej z przedstawicieli gminy Tułowice oraz zewnętrznych konsultantów. Wsparcie eksperckie świadczyli specjaliści z dwóch ośrodków Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Regulskiego - Opolskiego Centrum Demokracji Lokalnej FRDL oraz FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa.

Na proces opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* składały się następujące prace badawcze, analityczne, planistyczne, programowe oraz ewaluacyjne i konsultacyjne:

- Przeprowadzenie sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców, które dotyczyło warunków życia i jakości usług publicznych, wraz z podsumowaniem,
- Opracowanie statystycznej i strategicznej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy, w ujęciu dynamicznym i porównawczym, wraz z podsumowaniem,
- Podjęcie Uchwały nr XXVIII/152/21 Rady Miejskiej W Tułowicach z dnia 25 marca 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji,
- Opracowanie wniosków dla długofalowej polityki rozwoju wynikających z badania ankietowego oraz ze statystycznej i strategicznej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy,
- Wypracowanie – w procesie współpracy ekspertów FRDL i zespołu roboczego składającego się z przedstawicieli wspólnoty lokalnej – założeń *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* (dedykowane warsztaty miały miejsce w czerwcu i lipcu 2021 r. w Tułowickim Ośrodku Kultury),
- Opracowanie projektu dokumentu strategii o zakresie i treści zgodnej z art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- Realizacja konsultacji społecznych dotyczących strategii w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, wraz z ich podsumowaniem,

- Realizacja procedury opiniowania dokumentu strategii przez zarząd województwa (w celu wydania przez zarząd województwa opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa),
- Przeprowadzenie uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii – przed jej przyjęciem,
- Opracowanie wersji strategii po zmianach wynikających z konsultacji, opiniowania i ewaluacji;
- Realizacja procedury w trybie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w tym uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska oraz państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym;
- Opracowanie finalnej wersji *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, przedstawienie pod obrady i uchwalenie przez Radę Miejską w Tułowicach.

Potrzeba budowy nowej *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* wynikała z wielu przesłanek wewnętrznych i zewnętrznych. Podstawowe przesłanki opracowania strategii stanowiły:

- nowe potrzeby, problemy, oczekiwania i aspiracje mieszkańców,
- potrzeba dostosowania kierunków rozwoju gminy do zmieniających się uwarunkowań, w tym zmian społecznych, gospodarczych, środowiskowych, technologicznych i cywilizacyjnych zachodzących w otoczeniu gminy, zmian prawnych oraz nowych założeń krajowej i regionalnej polityki rozwoju oraz dokumentów strategicznych wyższego rzędu,
- dostępność środków zewnętrznych (głównie w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027) i niewystarczające własne zasoby finansowe,
- zabezpieczenie średnio- i długookresowych ustaleń na podstawie kompromisu wśród społeczności,
- mobilizacja społeczności do współrealizacji strategii.

W odpowiedzi na te przesłanki, strategia formułuje wizję rozwoju, a także stawia długie i krótkookresowe cele do osiągnięcia przez całą wspólnotę lokalną. Tym samym pełni trzy podstawowe role: kierunkowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju, podstawy do wnioskowania o dofinansowanie na kluczowe działania rozwojowe, a także integrującą.

Procedura dotycząca opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* uwzględniała wszystkie akty prawne mające wpływ na jej przebieg, w tym ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dokument strategii został opracowany zgodnie z przepisami art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Okres realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice* obejmuje lata: 2022-2030, co jest zgodne z okresem kolejnej perspektywy budżetowej UE (2021-2027) wraz z dodatkowym okresem rozliczania pozyskanych środków. Strategia została sformułowana w ścisłej korelacji z kluczowymi dokumentami planistycznymi szczebla krajowego, regionalnego i subregionalnego, m.in. Strategią na rzecz

Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 roku), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”.

Zapisy *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, wypracowane we współpracy różnych środowisk, mają w perspektywie prowadzić do podejmowania przez władze samorządowe, a także partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych podmiotów publicznych, wspólnych decyzji koncepcyjnych, organizacyjnych i finansowych, zmierzających do kompleksowego wykorzystywania zasobów i możliwości rozwojowych gminy oraz neutralizowania barier, celem osiągnięcia założonej wspólnie wizji i celów rozwojowych.

Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Tułowice

Celem realizowanej diagnozy było rozpoznanie najważniejszych cech, zasobów, potencjałów, problemów gminy Tułowice i jej otoczenia dla potrzeb planowania długofalowej polityki rozwoju. Prace obejmowały przeprowadzenie zarówno analiz statystycznych, jak i badania społecznego, a także warsztatu diagnostycznego i spotkań strategicznych.

W pierwszym przypadku diagnoza została zrealizowana w ujęciu dynamicznym (analizie zostały poddane dane i informacje z lata 2015/2019/2020) i porównawczym (dane dla gminy zestawiono z analogicznymi wskaźnikami dla wszystkich sąsiednich jednostek z powiatu opolskiego, tj. gmin: Niemodlin, Dąbrowa, Komprachcice, Prószków, z powiatu nyskiego, tj. gmin: Korfantów, Łambinowice, a także porównawczo gminy Murów z powiatu opolskiego, ponadto odnosząc wskaźniki dla gminy do średniej powiatowej i regionalnej), w kluczowych dla jej rozwoju obszarach (demografia, gospodarka i rynek pracy, infrastruktura techniczna, polityka społeczna i bezpieczeństwo publiczne, środowisko naturalne i zasoby dziedzictwa kulturowego, edukacja i zaangażowanie społeczne, stan finansów samorządowych), z wykorzystaniem statystyki publicznej i właściwych opracowań analitycznych (przede wszystkim materiały i dane Głównego Urzędu Statystycznego, zgromadzone w ramach Banku Danych Lokalnych GUS).

W drugim przypadku w okresie marzec-kwiecień 2021 r. przeprowadzono sondażowe badanie ankietowe wśród mieszkańców, które dotyczyło warunków życia i jakości usług publicznych, uzyskując informację zwrotną od 237 osób, co wynikało z uznania, że to właśnie mieszkańcy – przedstawiciele lokalnej wspólnoty – będą w stanie najtrafniej zdiagnozować obecny stan rozwoju gminy oraz wesprzeć proces planowania nowych celów i zadań na kolejne lata.

W strategii zamieszczono jedynie syntezę wniosków z diagnozy, które posłużyły jako baza do podejmowania decyzji dotyczących wizji rozwoju, celów i kierunków działań strategii.

Wnioski z analizy statystycznej

Gmina Tułowice położona jest w centralnej części województwa opolskiego w powiecie opolskim. Powstała w 1992 r. z wydzielonych obszarów gmin Niemodlin i Łambinowice. W skład gminy wchodzi miasto Tułowice i 5 sołectw: Skarbiszowice, Szydłów, Goszczowice, Ligota Tułowicka oraz Tułowice Małe. Miasto pełni funkcje administracyjne, usługowe i gospodarcze, natomiast sołectwa mają charakter leśno-rolniczy. Gmina posiada cechy jednostki o profilu podmiejskim, w dużym stopniu korzystającej z sąsiedztwa dużego ośrodka administracyjnego, gospodarczego, naukowego, usługowego i kulturalnego, jakim jest miasto Opole (od 2014 r. gmina Tułowice jest członkiem Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska), ale również powiązaną w dość istotnym stopniu z mniejszym od Opola ośrodkiem miejskim, którym jest Niemodlin. Ważnym również aspektem oddziałującym na rozwój jednostki jest niewątpliwie dobra dostępność komunikacyjna - bliski dostęp do autostrady A4, dróg krajowych i wojewódzkich. W samym tylko powiecie opolskim, poza Tułowicami, podobny charakter można przypisać gminom: Niemodlin, Dąbrowa, Komprachcice czy Prószków. Najistotniejsze różnice w potencjałach rozwojowych tych jednostek wynikają najczęściej z położenia względem Opola, walorów gospodarczych oraz posiadanych zasobów przyrodniczych i kapitału społecznego.

Analiza danych statystycznych z ostatnich kilku lat pokazuje, że gminę Tułowice w przypadku większości zakresów tematycznych charakteryzuje duża stabilność – tak jest m.in. w przypadku liczby ludności,

poziomu rozwoju gospodarczego czy gospodarki finansowej. Z jednej strony ułatwia to utrzymanie dotychczasowego poziomu życia mieszkańców jednostki, z drugiej nie wypracowuje znaczącej przewagi konkurencyjnej w stosunku do ościennych jednostek.

Najważniejszy potencjał, jaki wydaje się posiadać gmina Tułowice, związany jest z zasobami środowiska naturalnego (zasoby naturalne, obszary chronione), a co za tym idzie tworzący się znaczny potencjał rekreacyjno-turystyczny, ale również możliwy rozwój strefy aktywności gospodarczej.

W kwestii zagrożeń rozwojowych, jak wynika z analizy danych statystycznych, nie różnią się znacząco od obserwowanych w większości gmin w kraju. Mowa m.in. o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa, i związane z tym aspektem konsekwencje dla lokalnego systemu usług oraz budżetu jednostki. Wyzwaniem dla gminy jest także ujemne saldo migracji, a co za tym idzie postępujący proces depopulacji. Wysiłki ukierunkowane są również na wzmocnienie rozwoju gospodarczego rozbudowę strefy aktywności gospodarczej, czy rozwój i komercjalizację oferty czasu wolnego, opartej o walory przyrodniczo-krajobrazowe i dziedzictwo kulturowe.

Za najważniejsze, bezpośrednio wpływające na rozwój jednostki, można uznać poniższe uwarunkowania.

a) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające z położenia gminy

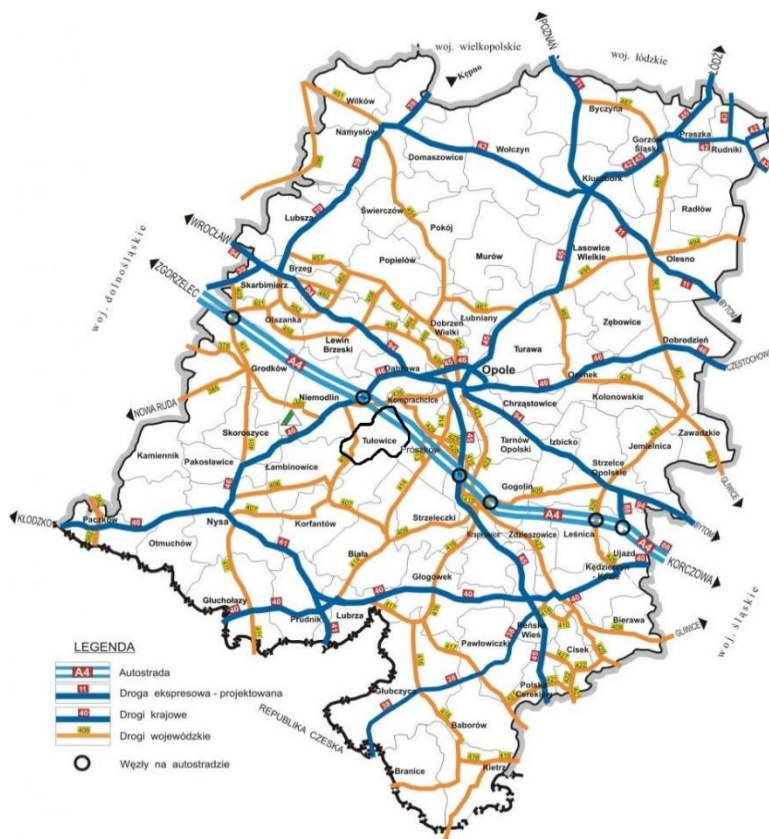
Gmina Tułowice należy do tych jednostek, co do których uwarunkowania lokalizacyjne znacząco wpływają na wiele aspektów codziennego funkcjonowania i w związku z tym winny być uwzględniane w polityce programowania rozwoju na czołowych miejscach.

Gmina Tułowice położona jest między Dolnym a Górnym Śląskiem. Regiony te są połączone autostradą A4, która przebiega przez obszar gminy. Najbliższy węzeł łączący gminę z autostradą jest w miejscowości Prądy (gmina Dąbrowa) w odległości ok. 12 km. Stwarza to ogromne możliwości rozwojowe pod względem lokowania na terenie gminy Tułowice nowych inwestycji zarówno polskich, jak i zagranicznych. Sprzyja temu bliskość ośrodków naukowo-technicznych, takich jak Wrocław, Katowice, Opole oraz istnienie w gminie strefy inwestycyjnej. Gmina jest również położona w stosunkowo niewielkiej odległości od ośrodków subregionalnych o istotnym znaczeniu gospodarczym: Kędzierzyn-Koźle, Nysa, Brzeg. Bliskość większych ośrodków miejskich stwarza szanse na podjęcie tam pracy przez mieszkańców gminy Tułowice. Obszar gminy charakteryzuje wysoki stopień lesistości. Wpływa to na charakter terenów oraz jego walory przyrodnicze, stwarzając duże możliwości rozwoju turystyki czynnej i zdrowotnej, rekreacji, w tym dla mieszkańców pobliskich ośrodków miejskich.

Kręgosłup komunikacyjny tworzą układ kolejowy oparty o linie kolejową nr 287 relacji Opole Zachodnie - Szydłów – Nysa oraz układu drogowy, w tym biegnąca przez północno- wschodnią część gminy autostrada A4, przebiegająca przez obszar gminy droga wojewódzka DW405, łącząca Niemodlin z Korfantowem, budowana obwodnica Niemodlina w ciągu DW46 przebiegająca blisko granic gminy, a także sieć dróg powiatowych. Na terenie gminy nie są zlokalizowane węzły autostradowe, a najbliższy węzeł Prądy znajduje się w gminie Dąbrowa. Wskazane drogi zabezpieczają w pełni możliwość rozwoju gospodarczego gminy. Udostępniane przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad badania średniego dobowego natężenia ruchu na wybranych odcinkach dróg, pomimo ich nieaktualności (GDDKiA wykonuje badania w cyklu pięcioletnim, ostatnie odbyły się w 2015 r.) pokazują, że odcinek drogi wojewódzkiej nr 405 Niemodlin - Sowin charakteryzował się przejazdem ponad 4 tys. pojazdów na dobę, z czego zdecydowaną większość (85,7%) stanowiły samochody osobowe i mikrobusy. Należy tutaj wskazać, iż ruch na tym odcinku zmalał o -7,1% w stosunku do roku 2010. Dla porównania odcinek

Korfantów – Sowin w przebiegu tej samej drogi wojewódzkiej wykazywał zdecydowanie niższe natężenie ruchu, które 2015 wynosiło 1983 pojazdy na dobę. Na podstawie tych danych można wysnuć przypuszczenie, że ruch samochodowy na głównych drogach gminy Tułowice (bez uwzględnienia autostrady A4 przebiegającej przez gminę) generują dwa źródła – codzienne dojazdy do Opola i Niemodlina oraz tranzyt od strony Korfantowa na kierunku do Niemodlina. Komunikacja zbiorowa na terenie jednostki opiera się przede wszystkim na połączeniach kolejowych na linii nr 287, natomiast na terenie gminy na chwilę obecną nie funkcjonuje publiczna komunikacja autobusowa, co wpływa negatywnie na zmniejszenie wykorzystania transportu indywidualnego w codziennych podróżach mieszkańców.

Rysunek 1. Położenie Tułowic na tle województwa opolskiego z uwzględnieniem najważniejszych szlaków komunikacyjnych.

Źródło: <https://www.coi.opolskie.pl/infrastruktura-techniczna/>

Większość obszaru gminy zajmują lasy i grunty leśne, grunty zadrzewione i zalesione (71,6 %). Kolejnymi pod względem powierzchni obszarami są grunty orne (14,23%), tereny pozostałe, w tym rekreacyjno-wypoczynkowe, obsługi komunikacyjnej, wody, tereny różne (6%) oraz pozostałe użytki rolne – łąki, pastwiska, sady, zabudowane użytki rolne (5,8%). Na tereny zabudowane przypada jedynie 0,9%. 0,4% obszaru uzupełniają grunty o przeznaczeniu przemysłowym. Większość gminy jest porośnięta lasem, natomiast tereny zabudowane i mieszkaniowe w większości koncentrują się w północno zachodniej części jednostki, obejmując miasto Tułowice oraz sołectwa Tułowice Małe, Skarbiszowice oraz Ligotę Tułowicką.

Gminę Tułowice charakteryzuje znakomity odsetek pokrycia jej obszaru planami zagospodarowania przestrzennego – 99,9% (2019) to jeden z najwyższych poziomów spośród ościennych gmin (na czele z gminą Korfantów, która jest pokryta planami zagospodarowania przestrzennego w 100%).

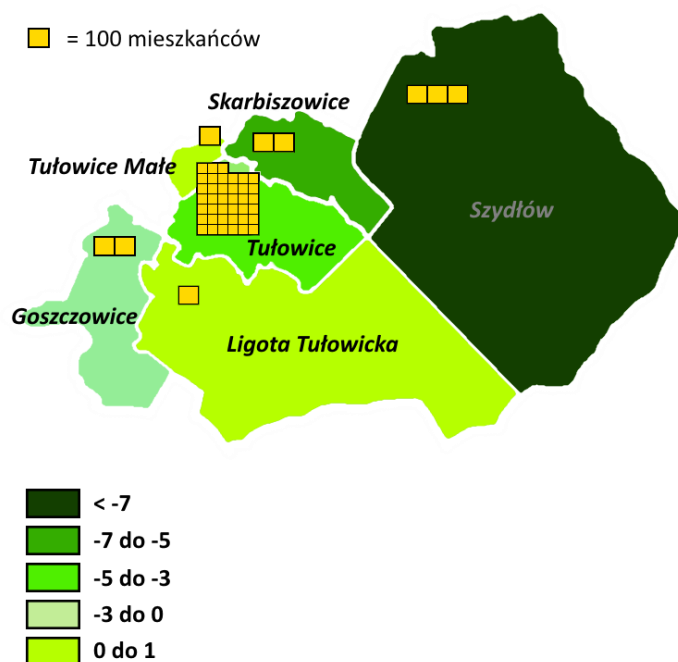
Konsekwencje:	Wyzwania:
<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo dobra dostępność komunikacyjna gminy (drogowa i kolejowa); • Dobra atrakcyjność osadnicza gminy, położenie w obszarze oddziaływania aglomeracji opolskiej; • Duża lesistość może ograniczać podejmowanie inwestycji w jej obszarze, w tym konieczność wyłączenia wielu obszarów gminy z jakichkolwiek działań inwestycyjnych – z drugiej strony jest walorem w kontekście kształtowania wizerunku miejsca przyjaznego dla nowego osadnictwa z miasta wojewódzkiego, dla rozwoju rekreacji i turystyki; • Dobre uwarunkowania lokalizacyjne, komunikacyjne, przyrodnicze, kulturowe dla rozwoju w obszarze rekreacji i wypoczynku; • Atrakcyjność terenów gminy pod kątem inwestycji; • Dostępność różnorodnych zasobów i siedlisk przyrodniczych umożliwiających rozwój różnorodnej oferty rekreacyjno-wypoczynkowej – lasy, zbiorniki wodne, zabytki o charakterze rezydencjalnym, przemysłowym, ukształtowanie sprzyjające rekreacji rowerowej itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie transportu zbiorowego w codziennych dojazdach do Opola i Niemodlina; • Rozwój oferty inwestycyjnej, efektywny, wielowymiarowy system promocji oraz obsługa i wsparcie inwestora; • Utrzymywanie oraz podnoszenie atrakcyjności osadniczej i gospodarczo-inwestycyjnej gminy oraz w zakresie oferty czasu wolnego, przy zachowaniu dbałości o stan środowiska naturalnego. • Integracja różnych form transportu i zwiększenie dostępności; • Podniesienie poziomu bezpieczeństwa pieszych i użytkowników DW405 oraz dróg lokalnych; • Rozwój infrastruktury przeznaczonej dla pieszych i rowerzystów; • Wydzielanie i uzbrajanie obszarów pod atrakcyjną zabudowę mieszkalną.

b) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające z procesów demograficznych

Sytuację demograficzną gminy Tułowice na przestrzeni ostatnich kilku lat można określić jako stabilną, choć uwidaczniają się też zjawiska, które mogą wymagać podjęcia działań interwencyjnych i wspierających. Okres 2015-2019 charakteryzował się nieznacznym spadkiem liczby ludności – w zależności od źródła danych o -0,99% (Główny Urząd Statystyczny) lub -3,73% (Urząd Miejski w Tułowicach). Na koniec 2019 r. analizowaną jednostkę zamieszkiwało 5 205 (GUS) lub 5 188 (UM) osób, z czego najwięcej (aż ponad 76%) w mieście Tułowice. Mieszkańców przybywało jedynie w miejscowości Tułowice Małe (+0,5%). W pozostałych jednostkach gminy Tułowic nastąpiła regresja w liczbie ludności. Największy spadek odnotowano natomiast w m. Skarbiszowice (-7%). W Ligocie Tułowickiej liczba mieszkańców pozostała bez zmian.

Spadek liczby ludności w okresie 2015-2019 w gminie Tułowice był na tyle nieznaczny, że nie przełożył się na wyraźną zmianę gęstości zaludnienia. Ta na obszarze analizowanej jednostki wynosi 64 os./km² i spośród gmin tła porównawczego jest jedną z najniższych, odbiega też od średniej regionalnej (225 os./km²). Największa gęstość zaludnienia charakteryzuje miasto Tułowice oraz sołectwo Tułowice Małe. Zdecydowanie mniejsza jest w jednostkach pomocniczych, których większość obszaru pokrywają tj. sołectwa Szydłów i Ligota Tułowicka.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców na koniec 2020 r. oraz depopulacja liczby mieszkańców [%] w poszczególnych miejscowościach gminy Tułowice (2015-2020).

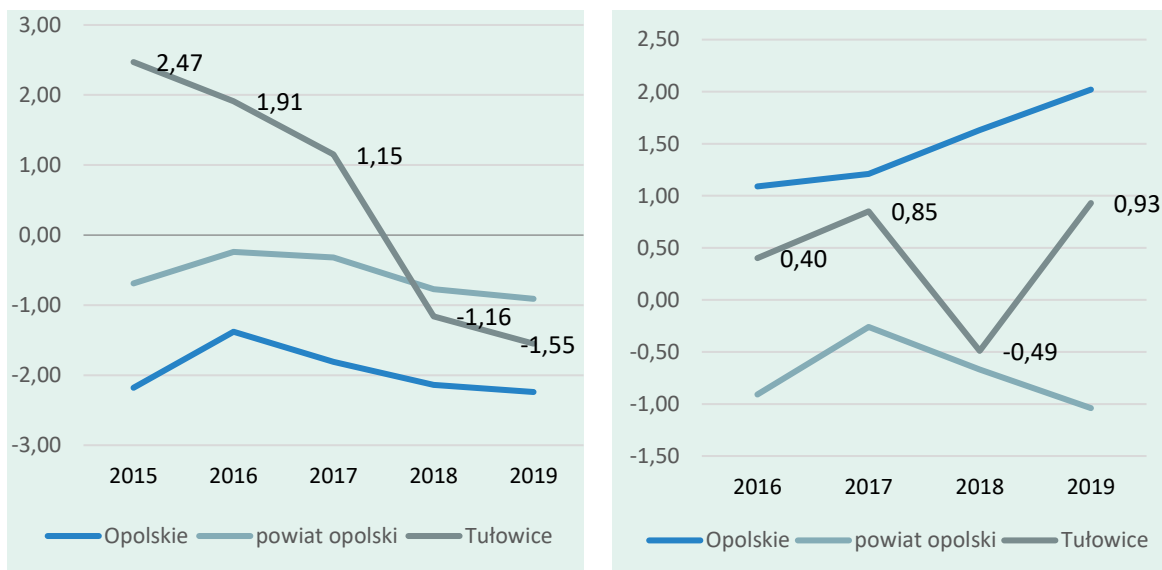

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tułowicach

W porównaniu do powiatu opolskiego czy całej Opolszczyzny, struktura demograficzna gminy Tułowice ciągle jeszcze pozostaje lepsza, pomimo iż odnotowany w 2019 r. odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (18%) jest niższy niż odsetek osób najstarszych (23,6%). Należy tutaj jednak wskazać postępujący wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym – do wspomnianych 23,6% (2019) z poziomu 18% (2015). Wskaźnik starości, referujący odsetek osób w wieku powyżej 65 lat w ogólnej liczbie ludności, wzrósł w okresie 2015-2019 z 13,5% do 15,1%, ale w dalszym ciągu jest niższy od obserwowanego w powiecie (15,2%) i województwie (17,0%). Proces starzenia się społeczeństwa jednak postępuje (świadczą o tym także prognozy GUS do 2030 r. – o ile liczba mieszkańców gminy Tułowice maleje w mniejszym tempie niż w jednostkach tła porównawczego, o tyle znacząco wzrośnie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym), co już teraz winno skłaniać do pytań i działań w zakresie reorientacji polityki dostarczania odpowiednich usług publicznych, które pomogłyby zahamować ten trend.

Na sytuację demograficzną w przypadku gminy Tułowice umiarkowany wpływ ma także ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach. W okresie 2018-2019 liczba urodzeń nieznacznie była mniejsza od liczby zgonów. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyrost naturalny dla gminy Tułowice w roku 2019 wyniósł -1,55, wobec -0,91 odnotowanego w powiecie i -2,24 w całej Opolszczyźnie. Umiarkowanie prezentuje się także saldo migracji – przez całe analizowane pięciolecie wahało się pomiędzy wartościami dodatnimi i ujemnymi, a rezultat odnotowany w 2019 r. (+0,93) przewyższał wartości wskaźnika dla powiatu (-1,04), natomiast był niższy od wskaźnika dla regionu (+2,02).

Wykres 1. Procesy demograficzne (przyrost naturalny - po lewej i saldo migracji - po prawej, w przeliczeniu na 1000 osób) w gminie Tułowice w porównaniu z sytuacją powiatu opolskiego i województwa opolskiego (2015/2016-2019).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tułowicach

W przypadku wielu gmin sposobem na poprawę sytuacji demograficznej jest podnoszenie atrakcyjności osadniczej. Gminę Tułowice charakteryzuje dobre położenie i dostępność komunikacyjna oraz atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe. Analiza danych dotyczących pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy obiektów mieszkalnych za lata 2018, 2019 i 2020 w skali całego powiatu wskazuje jednak, że w przypadku gminy udzielano ich – odpowiednio – 3,4%, 3,9% i 1,8%, co stanowiło jedne z niższych wyników względem gmin powiatu opolskiego. Tworzenie klimatu dla powstawania i rozwijania się na terenie gminy działalności gospodarczych, dających zatrudnienie nowym i potencjalnym mieszkańcom, powinno stanowić kluczowy element polityki podnoszenia atrakcyjności osadniczej. W tym kontekście gmina utworzyła na terenie Tułowic strefę aktywności gospodarczej, którą zamierza rozwijać w kolejnych latach. Ważnymi branżami pozostają handel i usługi oraz przetwórstwo przemysłowe. Wyzwaniem jest jednocześnie rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego, z wykorzystaniem lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych. Ważna będzie też realizacja prospołecznej polityki mieszkaniowej.

Warto jednocześnie wspomnieć, że w skali kraju w 2019 r. stopa przyrostu rocznego ludności na wsi wyniosła +0,04%, a ubytek w miastach sięgnął -0,15%. Kierunek zmian liczby ludności w miastach i na wsi jest niezmienny, tj. od końca lat 90. ubiegłego wieku maleje liczba ludności w miastach i rośnie na wsi – szczególnie w gminach podmiejskich, skupionych wokół dużych miast. Gmina Tułowice ma przynajmniej częściowy udział w tych procesach. Jednocześnie w 2019 r. liczba ludności w Polsce zwiększyła się tylko w 4 województwach: pomorskim (stopa przyrostu wyniosła 0,45%), mazowieckim (0,37%), małopolskim (0,30%) oraz wielkopolskim (0,14%), natomiast na drugim końcu znajduje się województwo opolskie z wynikiem (-0,39%), na co wpływ ma przede wszystkim ujemny przyrost naturalny, czyli proces obserwowany także i w gminie Tułowice.

Konsekwencje:

- Umiarkowanie pogarszająca się sytuacja demograficzna – powolny spadek liczby mieszkańców;

Wyzwania:

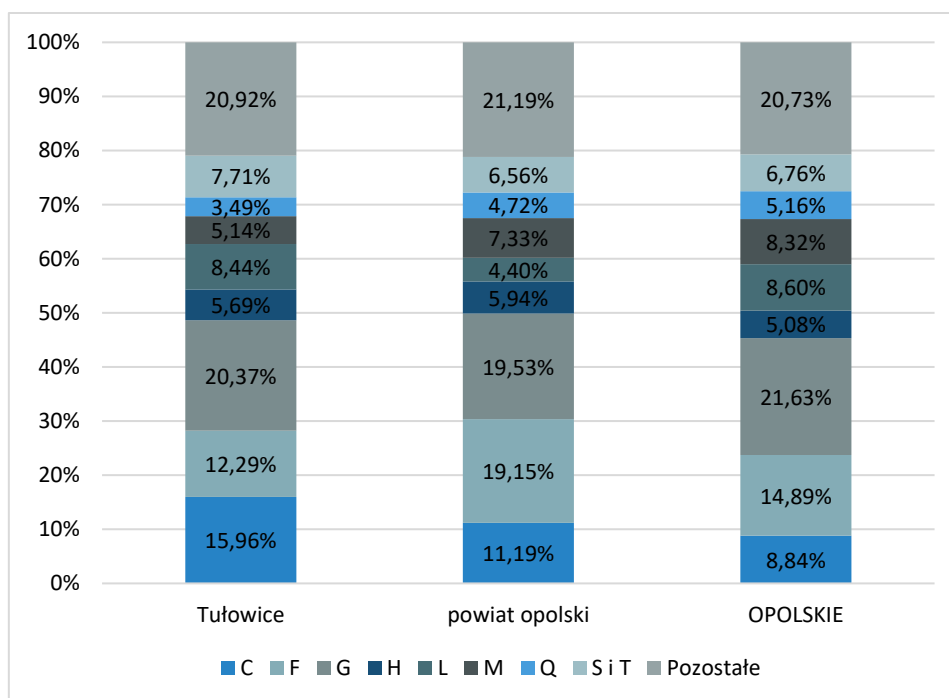
- Podejmowanie działań zmierzających do wstrzymania lub przynajmniej spowolnienia negatywnych trendów demograficznych (m.in. wsparcie w zakresie tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy na

• Niekorzystna struktura demograficzna z wyraźnym wzrostem liczebności grupy osób w wieku poprodukcyjnym; • Duża atrakcyjność osadnicza z podstawowym czynnikiem decydującym – odległością do Opola; • Niewielkie zagrożenie intensywną zabudową mieszkaniową i stanowiącą konsekwencję tego zjawiska gwałtowną zmianą charakteru tkanki społecznej, typowe dla gmin podmiejskich bardzo szybko przekształcających się w „sypialnie” dużych miast.	terenie gminy, poprawa warunków życia oraz jakości i dostępności usług publicznych, skuteczna polityka mieszkaniowa); • Łagodzenie skutków zmiany struktury demograficznej ludności gminy, m.in. za sprawą dostarczania usług publicznych na odpowiednim poziomie, dostosowanych do wieku oraz potrzeb, problemów i oczekiwań mieszkańców; • Wzmacnianie pozytywnego wizerunku gminy, atrakcyjnego dla potencjalnych nowych osadników; • Dopasowanie usług publicznych do zmieniającej się struktury i potrzeb społeczności lokalnej, a przez to poprawa jakości życia mieszkańców; • Kompleksowa polityka, uwzględniająca w szczególności potrzeby grup wiekowych o rosnącym udziale; • Wzmacnianie więzi i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania – integracja wspólnoty lokalnej; • Rozwój terenów mieszkaniowych i gospodarczych.

c) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające z sytuacji gospodarczej

Według danych BDL GUS, rok 2020 w przypadku gminy Tułowice zamknął się wynikiem 545 podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w REGON. Liczba ta w stosunku do roku 2015 wzrosła o 43 (+8,57%). Zdecydowaną większość (95,4%) stanowiły firmy zatrudniające nie więcej niż 9 osób, z kolei największe przedsiębiorstwa (w liczbie 6), działające na terenie analizowanej jednostki, pod względem zatrudnienia mieszczą się w przedziale 50-249 zatrudnionych. W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców gmina Tułowice posiadała w 2020 r. 104,9 zarejestrowanych przedsiębiorstw – wśród gmin ościennych był to jeden z lepszych rezultatów, jednakże niższy od średniej wojewódzkiej (1 08,2), ale przekraczający wartość wskaźnika dla powiatu opolskiego (98,3). Przedsiębiorstwa, działające w 2020 r. na terenie gminy Tułowice, klasyfikowano głównie w sekcjach PKD: G (handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów – 20,37%), C (przetwórstwo przemysłowe – 15,96%) oraz F (budownictwo – 12,29%). Struktura ta nie uległa znaczącym zmianom w stosunku do roku 2015 i zbliżona jest do tej obserwowanej w powiecie opolskim, gdzie pierwszą lokatę pod względem odsetka zajmowały także podmioty przypisane do sekcji G. Jednostka różni się natomiast w drugiej i trzeciej pozycji w porównaniu do wskaźnika powiatowego i regionalnego. Tutaj na kolejnych miejscach plasowały się podmioty zaliczone do sekcji F (Budownictwo), a w kolejności do sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe).

Wykres 2. Porównanie struktury gospodarczej gminy Tułowice, powiatu opolskiego i województwa opolskiego (2020)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

<p>Legenda: Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe   Sekcja F – Budownictwo   Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle   Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa   Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi   Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna   Sekcja S – Pozostała działalność usługowa   Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby</p>

Na terenie gminy Tułowice funkcjonuje podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Starachowice" S.A. i składa się z dwóch obszarów o łącznej powierzchni 15,75 ha. Tereny podstrefy są dobrze uzbrojone w infrastrukturę techniczną, w tym energię elektryczną, gaz, energię ciepłą, wodę do celów przemysłowych i socjalnych, kanalizację sanitarną, sieć telekomunikacji stacjonarnej oraz dobrze rozwinięty system dróg wewnętrznych. Niestety obecnie cały obszar strefy jest zagospodarowany w 100%. Gmina posiada także wydzielone tereny pod działalność przemysłową, które tworzą strefę inwestycyjną. Wyznaczone tereny (przy drodze wojewódzkiej 405 i w ciągu planowanego obejścia drogowego Tułowic) stanowią element aktywizacji gospodarczej i powinny w przyszłości przyciągnąć nowych inwestorów.

Nie można też pominąć elementów leśnego profilu gospodarczego gminy, gdzie kompleksy leśne na terenie gminy Tułowice zajmują większą część powierzchni jednostki i są eksploatowane gospodarczo przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Tułowice.

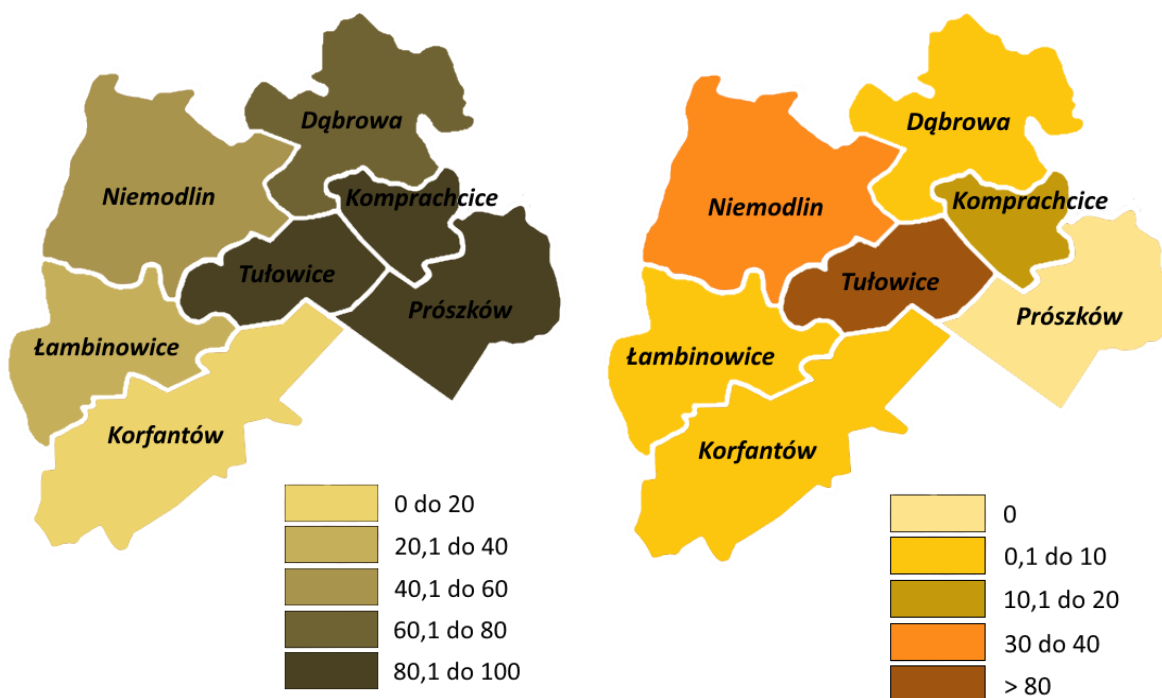
<p>kadr oraz szereg innych negatywnych konsekwencji z nim związanych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencjał w zakresie rozwoju usług, głównie związanych z zagospodarowaniem czasu wolnego (rekreacja i wypoczynek), dostarczaniem zdrowej żywności i promocją zrównoważonego stylu życia; • Znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych; • Duże problemy z aktywizacją zawodową osób o najniższym potencjale na rynku pracy; • Ryzyko załamania gospodarczego i wystąpienia negatywnych zjawisk społecznych w związku z epidemią koronawirusa; • Wysoki poziom aktywności gospodarczej mieszkańców gminy. • Korzystne zmiany społeczne takie jak wzrost kreatywności, wykształcenia, wykorzystania technologii cyfrowych, postaw przedsiębiorczych, mobilności, obywatelskości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie udziału przedsiębiorstw zaliczanych do grupy małych i średnich w strukturze gospodarczej jednostki; • Wsparcie procesu profesjonalizacji działania przedsiębiorstw z terenu gminy oraz promocja ich produktów i usług; • Rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego; • Monitorowanie i obejmowanie wsparciem lub współpracą w tym zakresie grup bezrobotnych wymagających najpilniejszej interwencji; • Współpraca z powiatem w zakresie modernizacji kształcenia zawodowego, w szczególności dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy. • Wypracowanie modelu współpracy i polityki rozwoju w obrębie aglomeracji opolskiej oraz województwa. • Objęcie wsparciem lub współpracą w tym zakresie w odniesieniu do wybranych grup bezrobotnych, w tym poszkodowanych w wyniku pandemii COVID-19; • Współpraca międzysektorowa i międzyorganizacyjna w zakresie wsparcia biznesu dotkniętego skutkami pandemii koronawirusa.
---	---

d) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające ze stopnia rozwoju infrastruktury technicznej

Najbardziej aktualne dane, dotyczące stopnia rozwoju infrastruktury sieciowej, obejmowały rok 2019. Pod względem odsetka ludności, posiadającej dostęp do danego rodzaju infrastruktury, gmina Tułowice notowała znakomite wskaźniki. Z wodociągu, kanalizacji oraz gazociągu mogło korzystać, odpowiednio, 98,6%, 99,7% oraz 80,7% mieszkańców. Dostępność sieci wodociągowej jest wśród najwyższych poziomów pośród gmin ościennych. Mieszkańcy Gminy Tułowice korzystają z sieci wodociągowej zarządzanej przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej z Tułowic. Natomiast w przypadku sieci kanalizacyjnej oraz gazowej był to rezultat najwyższy wśród tła porównawczego. Znacznie niższymi odsetkami charakteryzowały się także powiat opolski oraz cała Opolszczyzna.

Uszczegółowiając (w oparciu o statystyki Urzędu Miejskiego w Tułowicach) dane dotyczące kanalizacji, według stanu na koniec 2019 r., odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do kanalizacji wynosił 99,7%. Należy zatem stwierdzić, iż praktycznie wszystkie budynki mieszkalne mają dostęp do przedmiotowej infrastruktury.

Rysunek 4. Odsetek [%] mieszkańców gminy Tułowice i gmin ościennych posiadających dostęp do kanalizacji (po lewej) i do gazociągu (po prawej) (2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Dostęp do wodociągu, kanalizacji i gazociągu ma bezpośrednie przełożenie na atrakcyjność osadniczą danej miejscowości, komfort życia mieszkańców, a w szerszej perspektywie także na stan środowiska naturalnego.

Konsekwencje:

- Wysoka jakość życia mieszkańców z punktu widzenia dostępności do wielu rodzajów podstawowej infrastruktury technicznej;
- Duża atrakcyjność osadnicza i inwestycyjno-gospodarcza gminy Tułowice, konkurująca z gminami ościennymi;
- Pozytywny wpływ dużej dostępności infrastruktury technicznej na jakość środowiska naturalnego – m.in. na zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych, smog.

Wyzwania:

- Utrzymanie usług związanych z infrastrukturą techniczną na dobrym poziomie;
- Podnoszenie jakości usług związanych z infrastrukturą techniczną i dostosowanie ich do zmieniających się warunków osadniczych oraz potrzeb gospodarczych;
- Optymalizacja kosztów związanych z utrzymaniem i rozwojem infrastruktury sieciowej;
- Planowanie i realizacja nowych odcinków infrastruktury technicznej na obszarach zainwestowania mieszkaniowego lub gospodarczego w gminie

e) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające z potrzeb polityki społecznej i ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa publicznego

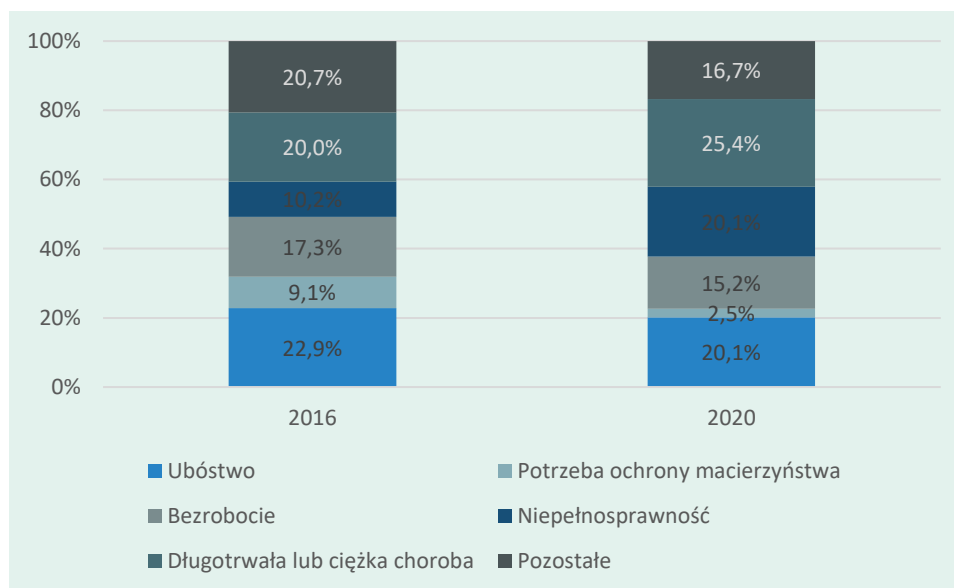
Na terenie gminy Tułowice funkcjonuje jedna placówka pomocy medycznej, w formie Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej – który mieści się w Tułowicach. Gmina realizuje – sama lub we współpracy z partnerami – szereg badań i akcji profilaktycznych, które pożądane są przez dużą część społeczności lokalnej. Ofertę dla mieszkańców uzupełniają przychodnie położone w gminach ościennych oraz w nieodległym Opolu. Dyżur w zakresie nocnej i świątecznej opieki medycznej pełni NZOZ Medyk Sp. z o.o. w Niemodlinie. W tej samej miejscowości całodobowo stacjonuje Zespół Ratownictwa Medycznego, obejmujący swoim zasięgiem analizowaną gminę. Działająca w gminie przychodnia lekarska, jak również bliskość Opola, przekładają się na zadowalający dostęp do rozmaitych usług medycznych dla mieszkańców gminy, a ewentualne problemy w tym obszarze mogą być związane, podobnie jak i w skali całego kraju, głównie z ujawniającymi się coraz częściej brakami w kadrze medycznej, czy sprzęcie medycznym, kolejkami do specjalistów oraz utrudnionej dostępności do placówek medycznych dla osób niepełnosprawnych lub starszych, nieposiadających własnego transportu. Sytuację tę dodatkowo pogłębia trwający obecnie (2020 rok) kryzys spowodowany pandemią Covid19.

Na terenie gminy funkcjonuje Posterunek Policji w Tułowicach. Analiza udostępnionych danych z lat 2015-2020 ukazuje gminę jako miejsce stosunkowo bezpieczne, z niewielką liczbą odnotowywanych przestępstw i wykroczeń. W zakresie bezpieczeństwa publicznego największym problemem wydają się być te związane z natężeniem ruchu drogowego, o czym może świadczyć liczba wypadków oraz przede wszystkim kolizji odnotowanych w ostatnim pięcioleciu (liczba kolizji w 2020 r. wyniosła 44 wobec 30 odnotowanych w 2015 r). Najbardziej problemowa pod tym względem jest DW405, przebiegająca przez centrum gminy. Poza tym, ważnym ogniwem w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańcom gminy są ochotnicze straże pożarne – w 2020 r. funkcjonowało ich 3, z czego 2 funkcjonujące w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Okres 2016-2020 charakteryzował się zmniejszaniem się liczby osób korzystających w gminie Tułowice z pomocy społecznej. Dane, pochodzące z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tułowicach, pokazują spadek tej liczby o 56,5%, z poziomu 262 (2016) do 114 (2020). Odnosić należy natomiast to, że bardzo duża część osób korzystających z pomocy jest od niej trwale uzależniona. W okresie 2016-2020 odsetek osób, które otrzymywały pomoc dłużej niż 12 miesięcy, spadł co prawda o 6 punktów procentowych, ale wynosił 87,7%, co jest wynikiem bardzo wysokim. Podobnie jak w przypadku pojedynczych osób, zmniejszała się także liczba rodzin korzystających ze wsparcia społecznego. Na początku analizowanego okresu było ich 114, na koniec 66, co oznaczało spadek o 42%. Także i tutaj występuje zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej – rodziny wspierane długotrwale stanowiły w 2020 r. 84,8% ogółu. Analiza powodów udzielania świadczeń w latach 2016 i 2020 pokazuje, że w gminie Tułowice nie ma problemu społecznego, który można byłoby określić mianem wiodącego. Największy odsetek udzielonych świadczeń w roku 2020 przypadła na „długotrwałą lub ciężką chorobę” (25,4%), a następnie równomiernie „ubóstwo” oraz „niepełnosprawność” (20,1%). Rok 2015 z kolei charakteryzował się największym udziałem „ubóstwa” (21,8%), kolejne pozycje zajęły „długotrwałe lub ciężkie choroby” (19,0%) oraz „bezrobocie” (14,7%). Analizowane pięciolecie odznaczyło się spadkiem odsetka świadczeń udzielanych przede wszystkim z przyczyn ekonomicznych, co może mieć związek zarówno z obserwowanym w skali całego kraju wzrostem gospodarczym, jak również wprowadzeniem w 2016 r. świadczenia „Rodzina 500+”. Najprawdopodobniej jednak pandemia koronawirusa spowoduje odwrócenie opisywanych trendów oraz potrzebę kompleksowego wsparcia i aktywizacji osób, które utracą w jej wyniku pracę. Zgodnie z informacją z Ośrodka Pomocy Społecznej w Tułowicach, rośnie popyt na usługi opiekuńcze. Jest to z jednej strony związane z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa, a z drugiej z popularnymi wśród mieszkańców wyjazdami

zagranicznymi w celach zarobkowych, przez co część seniorów i osób chorych pozostaje samotna i wymaga wsparcia.

Wykres 3. Porównanie struktury świadczeń pomocy społecznej ze względu na powody ich udzielania w gminie Tułowice (2016, 2020)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Tułowicach

Konsekwencje:

- Powolny choć nieunikniony wzrost zapotrzebowania na opiekę zdrowotną i wsparcie społeczne, w tym na usługi specjalistyczne, związany ze zmianami w strukturze demograficznej;
- Niedogodność w dostępie do nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy (opieka w sąsiedniej gminie).
- Duży (nawet mimo spadku w analizowanym okresie) odsetek korzystających z pomocy społecznej długotrwale – konieczność zdiagnozowania przyczyn zjawiska oraz wdrożenia mechanizmów pomocowych;
- Porównywalny, przewidywalny katalog problemów (osoby dotknięte chorobą i niepełnosprawnościami, a także ubóstwem, często samotne), przekładających się na konieczność udzielenia wsparcia z zakresu pomocy społecznej;
- Ryzyko problemów społecznych będących konsekwencją pandemii koronawirusa.

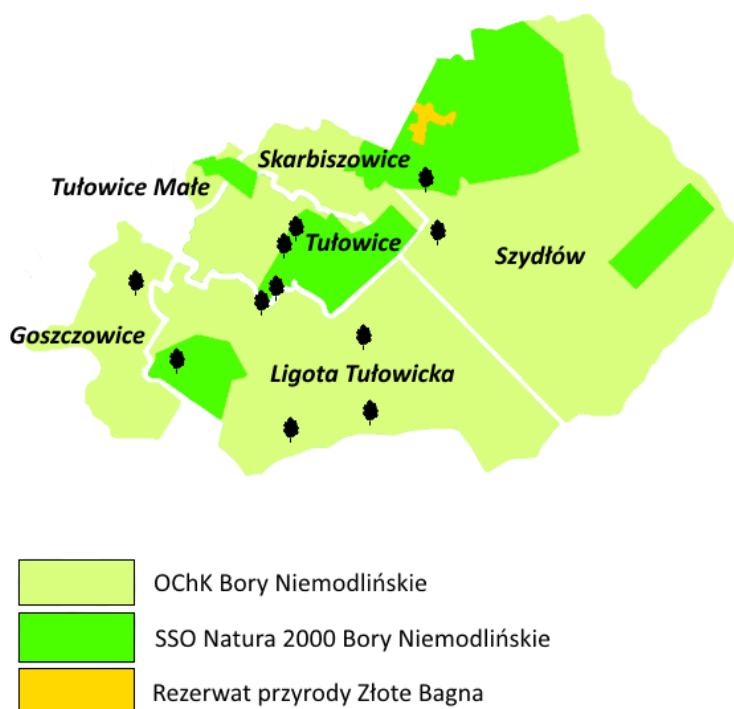
Wyzwania:

- Doskonalenie systemu ochrony zdrowia, w tym w kontekście zmian w strukturze demograficznej;
- Przeciwdziałanie (widocznym na terenie całego kraju) problemom związanym z funkcjonowaniem służby zdrowia na poziomie lokalnym;
- Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy poprzez poprawę wyposażenia i podnoszenie kwalifikacji miejscowych placówek służących ratowaniu zdrowia i życia (w tym OSP);
- Skierowanie dodatkowego wsparcia z zakresu pomocy społecznej do osób i rodzin realnie tego potrzebujących;
- Monitorowanie oraz reagowanie na zmiany w zakresie liczebności i struktury ludności objętej pomocą oraz związane z tym nowe potrzeby społeczne;
- Oferta wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych skutkami pandemii koronawirusa.

f) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające ze stanu oraz potencjału środowiska naturalnego oraz kultury i dziedzictwa kulturowego

Potencjał przyrodniczy gminy Tułowice można określić jako znaczący. 100% jej powierzchni objęta jest formami ochrony przyrody, które stanowią Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”. Atrakcyjność przyrodnicza obszaru Borów Niemodlińskich przekłada się na fakt, że wśród gmin sąsiadujących z Tułowicami także i Niemodlin, oraz Prószków notują wysoki wskaźnik odsetka obszaru objętego ochroną przyrody na poziomie w kolejności 62% i 59%. Z jednej strony jest to obszar szczególnie cenny pod względem przyrodniczym, co niewątpliwie powoduje konieczność objęcia go dodatkową ochroną i wsparciem, a z drugiej strony wprowadza on ograniczenia związane z użytkowaniem mieszkalnym, ekonomicznym oraz rolniczym i leśnym tych i okolicznych terenów. Wynikają one z przepisów prawa (przede wszystkim ustawy o ochronie przyrody; każda z form ochrony przyrody spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody i służy innym celom, dlatego charakteryzuje się odmiennym reżimem ochronnym oraz zakresem ograniczeń w użytkowaniu) oraz są odzwierciedlone w dokumentach przestrzennych gminy (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).

Rysunek 5. Obszary ochrony przyrody na terenie gminy Tułowice wraz z lokalizacją pomników przyrody (2020).

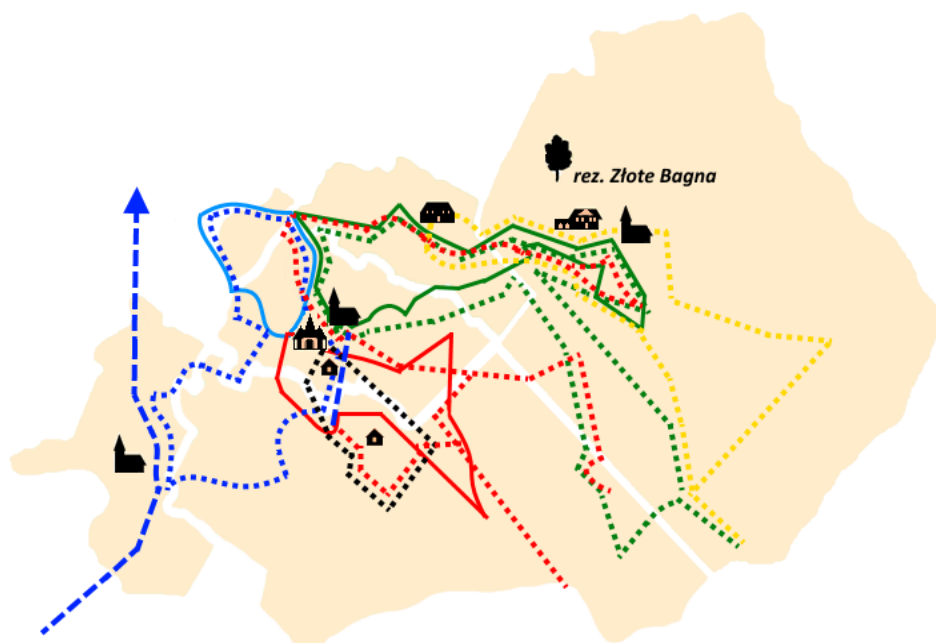
Źródło: Opracowanie własne

Stan zachowania środowiska budzi niepokój przede wszystkim w zakresie czystości powietrza. Brak jest danych dotyczących tzw. niskiej emisji (najbliższa stacja pomiarowa powietrza nadzorowana przez WIOŚ znajduje się w Opolu), jednak można przypuszczać, że piece i kotły w starszej zabudowie mieszkaniowej mają znaczny udział w zanieczyszczaniu atmosfery. W latach 2019-2020 staraniem Urzędu Miejskiego w Tułowicach zlikwidowano 27 takich instalacji, wobec 29 zinwentaryzowanych kotłów. Ułatwieniem w tym zakresie może być m.in. wskazana wcześniej bardzo dobrze rozwinięta sieć

gazowa na obszarze gminy. Analizowana jednostka wyróżnia się także dobrym – zwłaszcza na tle gmin ościennych – odsetkiem odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów. W 2019 r. wartość parametru wyniosła 38,6%, wobec 35,3% i 40,5% odnotowywanych – odpowiednio – w Opolszczyźnie i powiecie opolskim.

Za organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej na terenie gminy Tułowice odpowiada przede wszystkim Tułowicki Ośrodek Kultury, prowadząc rozmaite zajęcia edukacyjne i artystyczne, organizując wydarzenia i wspierając inicjatywy kulturalne, a także realizując zajęcia rekreacyjne i ruchowe. Ośrodek organizuje działalność w trzech obiektach: siedzibie TOK gdzie znajdują się również pracownie, studio piosenki i biblioteka; w sali widowiskowej w Tułowicach oraz filii biblioteki w Szydłowie. Corocznie organizowane są Mistrzostwa Opolszczyzny w Kolarstwie Górskim „Family Cup” w Skarbiszowicach oraz Mistrzostwa Opolszczyzny w Pływaniu „Family Cup” w Tułowicach. Gmina słynie z porcelany i porcelitu. W połowie XIX wieku w Tułowicach powstała fabryka porcelitu – Porcelana Tułowice. Produkowano w niej ręcznie malowaną porcelanę, którą eksportowano na cały świat. Firma kilkakrotnie zmieniała właścicieli i profil produkcji. Obecnie na wyremontowanym i przebudowanym dworcu w Tułowicach powstaje muzeum ceramiki, gdzie pokazywane będą najcenniejsze wyroby z tułowickiej fabryki porcelany sprzed 1945 roku i porcelit produkowany po wojnie. Gminę wyróżniają też inne zasoby materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Łącznie do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Opolskiego jest wpisanych 11 obiektów z terenu gminy Tułowice, w tym 8 przypada na same Tułowice. Żywe są liczne tradycje, z których warto wspomnieć pisanie pisanek techniką batikową, które w drugiej połowie 2020 r. wpisano na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Rysunek 6. Szlaki pieszo-rowerowe oraz ważniejsze zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Opolskiego na terenie gminy Tułowice.

Źródło: Opracowanie własne

Walory krajobrazowe i przyrodnicze oraz kulturowe stanowią o potencjale rekreacyjno-turystycznym gminy Tułowice. Póki co jest on słabo realizowany. Warto jednak wspomnieć o sieci 9 szlaków turystycznych (tras pieszo-rowerowych), które łączą najciekawsze miejsca w gminie. Mieszkańcy oraz turyści odwiedzający gminę Tułowice mają także do dyspozycji drogi rowerowe. Wyzwaniem na kolejne lata jest kontynuacja działań ukierunkowanych na rozwój oferty czasu wolnego i jej komercjalizację, w ramach szerokiej współpracy międzysamorządowej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej.

Konsekwencje:	Wyzwania:
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego jako podstawa atrakcyjnej oferty rekreacyjno-turystycznej w gminie; • Możliwe kolizje pomiędzy planami inwestycyjnymi a regulacjami dotyczącymi ochrony przyrody (Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”); • Wysokie koszty prowadzenia inwestycji; • Zagrożenie dla mieszkańców oraz obniżenie jakości życia związane z zanieczyszczeniem powietrza – także ze względu na brak miarodajnych, analizowanych na bieżąco pomiarów; • Wzrost kosztów gospodarowania odpadami i zagrożenia związane z nieefektywnym systemem odbioru i utylizacji śmieci (m.in. powstawanie dzikich wysypisk śmieci). 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego, zorientowanie jej na konkretne grupy klientów - np. mieszkańcy Opola i innych pobliskich ośrodków miejskich; • Stworzenie nowych i promowanie istniejących produktów turystycznych i rekreacyjnych gminy w oparciu o posiadane zasoby dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego; • Współpraca z gminami ościennymi w zakresie tworzenia jednolitej oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz jej promocji; • Kontynuacja działań rewitalizacyjnych i włączających spuściznę kulturową i przyrodniczą gminy w obieg turystyczny – m.in. rewitalizacja dworca w Tułowicach i utworzenie muzeum porcelany tułowickiej, wykorzystanie stawów hodowlanych i innych zbiorników wodnych; • Tworzenie i utrzymywanie w odpowiednim stanie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej; • Poprawa stanu środowiska naturalnego, w szczególności czystości powietrza (wsparcie likwidacji nieekologicznych źródeł ciepła); • Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy.

g) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające z poziomu rozwoju kapitału społecznego

Wśród wniosków płynących z analizy rozmaitych mierników poziomu rozwoju kapitału społecznego warto zaznaczyć, obserwowaną także w skali całego powiatu oraz województwa, rosnącą frekwencję wyborczą w gminie Tułowice – w ostatnich jak dotąd wyborach, na urząd prezydenta RP (II tura), do urn udało się 63,19% uprawnionych do tego mieszkańców jednostki. Był to rezultat nieco gorszy od całego regionu, ale przekraczający frekwencję w powiecie – różnice sięgały kilku punktów procentowych. Partycypacja społeczna mieszkańców analizowanej jednostki przejawia się także

poprzez działalność fundacji, stowarzyszeń i pozostałych organizacji. Z danych przekazanych przez Urząd Miejski w Tułowicach wynika, że na koniec 2020 r. funkcjonowało ich 11. Są to przede wszystkim podmioty wspierające kulturę fizyczną, jak również organizacje wspierające rozwój lokalnych społeczności. Gmina Tułowice prowadzi finansową i pozafinansową współpracę z tymi podmiotami.

Na terenie gminy funkcjonuje Przedszkole Publiczne w Tułowicach. Działalność przedszkola obejmuje teren całej gminy, prowadząc 6 oddziałów z ilością dzieci na poziomie 136. Warto zwrócić uwagę przede wszystkim na wskaźnik obrazujący liczbę dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na jedno miejsce w przedszkolu. W 2019 r. w gminie Tułowice wyniósł on 1,02. Wartość ta sukcesywnie spada od roku 2015 (1,33), ale i tak jest wyższa niż odnotowana w 2019 r. w województwie (0,86) oraz powiecie opolskim (0,85).

W Tułowicach działa też Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II. Na jeden oddział szkolny w 2019 r. przypadało średnio 21 uczniów, co jest wynikiem gorszym w stosunku do powiatowego (14) i wojewódzkiego (15). Według stanu na rok 2020, do szkoły podstawowej w Tułowicach uczęszczało 339 uczniów. Współczynnik skolaryzacji netto (86,26% w 2019 r.) jest niższy od wartości wskaźnika dla powiatu (89,28%) i dla całego województwa (92,84%).

Uczniowie ze Szkoły Podstawowej w Tułowicach wypadają dość korzystnie na tle swoich rówieśników z gmin ościennych, całego powiatu opolskiego oraz Opolszczyzny w przypadku ogólnopolskich egzaminów sprawdzających wiedzę – egzaminu ósmoklasisty (2019, 2020) oraz egzaminów gimnazjalnych (2015-2019). W większości przypadków, biorąc pod uwagę analizowane przedmioty (język polski, matematyka, język angielski), średni procentowy wynik punktów zdobytych przez uczniów w gminie Tułowice był lepszy, równy lub nieznacznie niższym od średniej wartości analogicznego wskaźnika dla powiatu i regionu. Sytuacja znacząco zmieniła się na niekorzyść gminy Tułowice w 2020 r., gdzie na tle analizowanych jednostek wyniki uczniów były gorsze w porównaniu zarówno z gminami ościennymi jak i na poziomie powiatu i regionu.

Ponadto, w Tułowicach na poziomie szkoły średniej funkcjonuje Zespół Szkół (Technikum Leśne i Liceum Ogólnokształcące o nachyleniu wojskowym), którego organem prowadzącym jest Powiat Opolski. Patrząc całościowo dodatkowym atutem gminy Tułowice w zakresie możliwości edukacyjnych jest bliskość Opola - regionalnego ośrodka uniwersyteckiego z dobrą bazą szkolnictwa średniego i wyższego.

Gmina Tułowice partycypuje w partnerstwach lokalnych, ponadlokalnych, krajowych i międzynarodowych, w różnych konfiguracjach, w tym o charakterze: międzysamorządowym, międzysektorowym czy też międzyorganizacyjnym, spośród których należy wskazać: Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”, Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad.

Konsekwencje:

- Wzrost zaangażowania mieszkańców gminy w wybory - zarówno ogólnopolskie, jak i samorządowe;
- Niewielkie ryzyko zaburzenia tkanki społecznej gminy ze względu na procesy migracji wewnętrznej;
- Potencjał zaangażowania społecznego i współpracy międzysektorowej (duża liczba

Wyzwania:

- Pełne wykorzystanie potencjału płynącego z zasobów kapitału społecznego i organizacyjnego mieszkańców gminy;
- Włączenie placówki kultury i organizacji pozarządowych w tworzenie oraz rozwój oferty spędzania wolnego czasu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży;

aktywnych organizacji pozarządowych w stosunku do liczby ludności);

- Dbałość o lokalne dziedzictwo materialne i niematerialne;
- Promocja oferty edukacyjnej oraz utrzymanie infrastruktury przedszkola i szkoły na odpowiednim poziomie;
- Optymalizacja oferty edukacyjnej z uwzględnieniem zmian i trendów demograficznych;

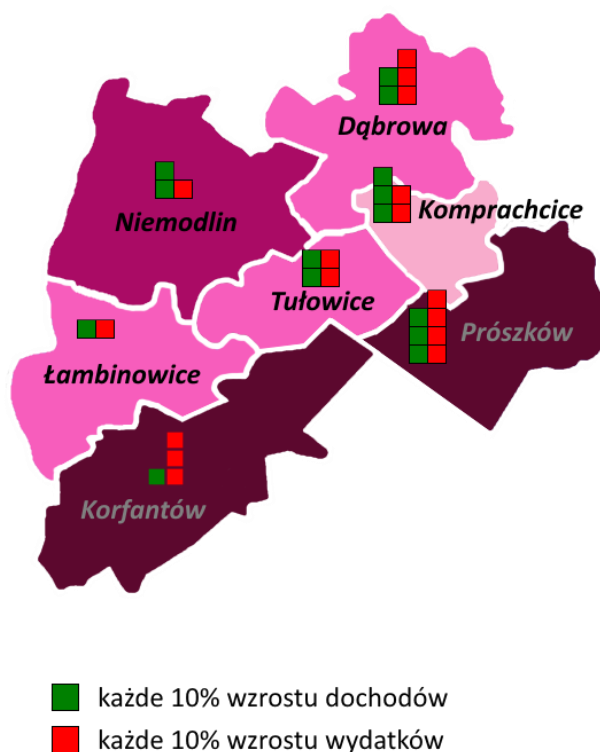
h) Uwarunkowania i wnioski diagnostyczne wynikające ze stanu finansów publicznych

Poziom dochodów gminy Tułowice w okresie 2017-2019 wzrastał, zarówno w ujęciu bezwzględnym (nieco ponad 22,2 mln zł w 2019 r.), jak i w przeliczeniu na jednego mieszkańca (4 308,43 zł w 2019 r.). Ta druga wartość nie przekroczyła średniej dla wszystkich gmin powiatu opolskiego (4 570,45 zł), natomiast kształtowała się na w miarę równym poziomie w porównaniu do jednostek ościennych – wyraźnie wyższy poziom dochodów w przeliczeniu na mieszkańca osiągnięto jedynie w gminie: Niemodlin (5 025,27 zł). Ponadto poziom dochodu w przeliczeniu na mieszkańca w Tułowicach jest także niższy od przeciętnej w gminach województwa opolskiego (4 715,50 zł). W okresie 2017-2019 struktura dochodów gminy Tułowice uległa nieznacznym zmianom – sukcesywnie spadał poziom subwencji (z 27,8% do 22,0%), zmniejszył się też udział dochodów własnych (z 56,4% do 47,2%), wzrost natomiast poziom dotacji – w 2019 r. stanowiły one 30,8% ogółu dochodów gminy, o ponad 15 punktów procentowych więcej niż na początku analizowanego okresu. Wzrost dotacji jest związany z realizacją rządowego programu „Rodzina 500+”, a także wprowadzeniem innych krajowych programów dotacyjnych.

W 2019 r. wydatki gminy Tułowice przekroczyły poziom 22,95 mln zł. W całym analizowanym okresie poziom wydatków rósł porównywalnie z poziomem dochodów. Wśród gmin ościennych, stanowiących tło porównawcze to sytuacja wyjątkowa – większość z nich notowała wyższą dynamikę przyrostu wydatków niż dochodów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca gmina Tułowice wydawała w 2019 r. 4 438,32 zł, co na tle gmin ościennych było rezultatem nie wyróżniającym się i plasującym się poniżej średniej powiatowej (4 486,21 zł) a województwa (5 375,29 zł). Poziom wydatków inwestycyjnych gminy Tułowice w ostatnich latach wahał się pomiędzy wartościami 14,1% (2018) a 18,9% (2017). Rok 2019 zamknął się w tym przypadku odsetkiem 18,8%.

W podziale dochodów i wydatków gminy Tułowice ze względu na przyporządkowanie do poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej największą zmianę w ostatnich kilku latach wprowadził program „Rodzina 500+”. Wskutek niego najwięcej dochodów przypada na działy „Dochody od osób fizycznych, prawnych i nieposiadających osobowości prawnej” (38,6%), „Rozliczenia różne, m.in. subwencje płynące z budżetu centralnego” (22,1%) i „Rodzina” (21,7%). Najwięcej wydawano w działach „Oświata i wychowanie” (27,8%), Rodzina (21,3%) oraz „Administracja publiczna” (13,8%).

Rysunek 7. Porównanie dynamiki [%] dochodów i wydatków budżetów gminy Tułowice i gmin ościennych (2017-2019).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gminę Tułowice charakteryzuje także dość niski poziom zadłużenia – 18,3% odnotowane na koniec 2019 r. To jednak jeden z wyższych rezultatów wśród gmin ościennych – bardziej zadłużone były jedynie gminy Korfantów (28,4%) oraz Dąbrowa (28,8%). Odbiciem kondycji finansowej jednostki jest także 165 lokata na 628 gmin miejsko-wiejskich w ramach Rankingu Finansowego Samorządu Terytorialnego w Polsce, publikowanego przez Europejski Kongres Samorządów.

Konsekwencje:

- Względna stabilność finansów gminy – wzrost dochodów tożsamy ze wzrostem wydatków;
- Spadek poziomu dochodów własnych, rosnący udział dotacji w strukturze dochodów ogółem;
- Niski poziom zadłużenia jednostki;
- Dobrze oceniana kondycja finansowa jednostki przez zewnętrzne organy kontroli i nadzoru JST oraz jednostki rankingowe.

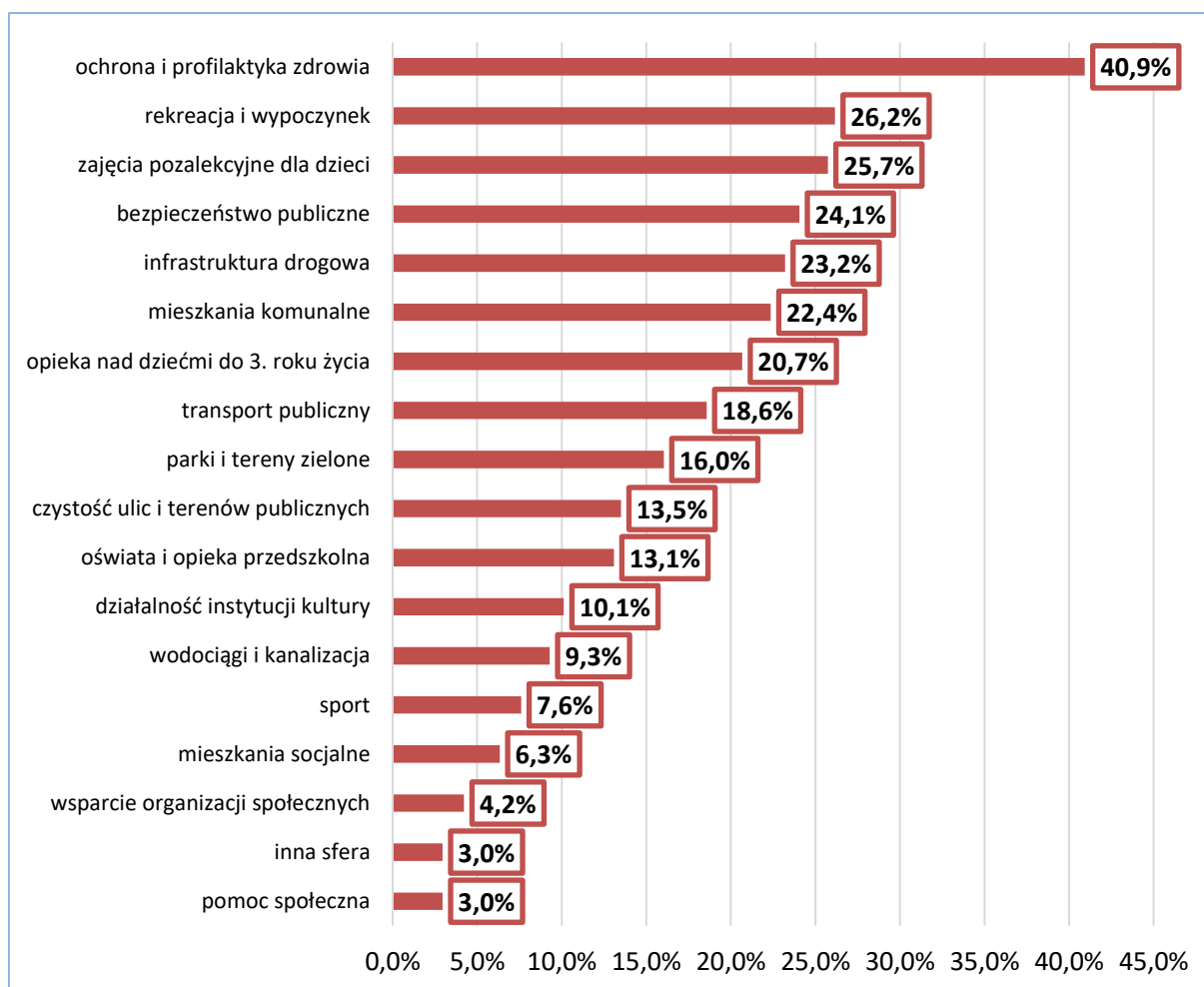
Wyzwania:

- Optymalizacja wydatków gminy przy jednoczesnym podniesieniu poziomu dochodów;
- Planowana długofalowo polityka inwestycyjna, odpowiadająca na realne problemy i potrzeby, uwzględniające możliwości budżetowe gminy, wykorzystująca wsparcie zewnętrzne;
- Dywersyfikacja źródeł finansowania polityki rozwoju, w tym lepsze wykorzystanie narzędzi w ramach Krajowego Planu Odbudowy i nowej perspektywy finansowej UE;
- Partycypacyjne mechanizmy wydatkowania niektórych środków;

Wnioski z sondażowego badania ankietowego wśród mieszkańców

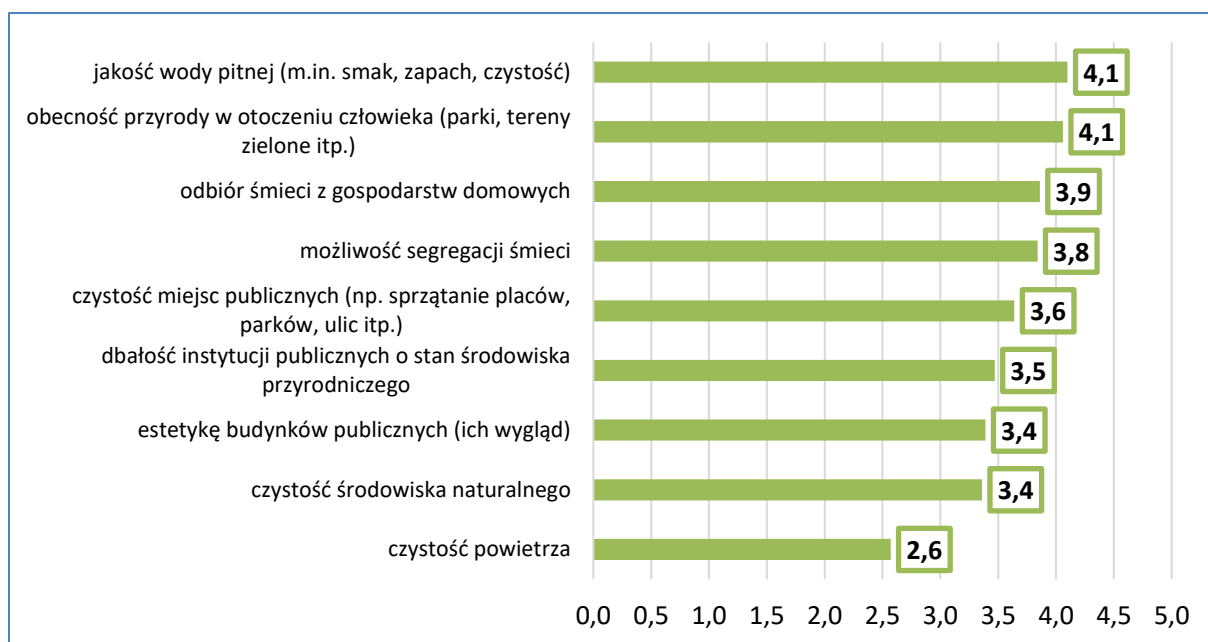
- 72,6% ankietowanych mieszkańców zadeklarowało zadowolenie z faktu, iż zamieszkuje gminę Tułowice. Z drugiej jednak strony, niemal 1/3 badanych odpowiedziała, że rozważa możliwość zamieszkania w innym miejscu, poza gminą. Wskazuje na konieczność doskonalenia lokalnych warunków życia, pracy i wypoczynku oraz realizacji działań ukierunkowanych na silniejsze zintegrowanie mieszkańców z gminą.
- 78,5% respondentów wskazywało na swoje zainteresowanie sprawami gminy. Główne źródła informacji - w opinii mieszkańców – stanowią: media społecznościowe, w szczególności profil gminy na Facebook’u, strona internetowa Urzędu Miejskiego w Tułowicach, lokalna telewizja Tułowice TV, czyli generalnie wszelkie media elektroniczne. Sprawy gminy są też częstym tematem rozmów między sąsiadami. Większość respondentów umiarkowanie oceniła przy tym system komunikacji na linii władze lokalne – społeczność lokalna. Na pytanie dotyczące tego, czy informują one mieszkańców o swoich działaniach, 40,1% ankietowanych oceniło, że robią to średnio. Pozytywnie system ten oceniło nieco ponad 1/3 ankietowanych (35,0%), a prawie 1/4 (24,9%) wskazało, że władze gminy w ogóle nie informują lub słabo informują o swoich działaniach. Z jednej strony może to wskazywać na konieczność poprawy jakości i dostępności informacji oraz doskonalenia form kontaktu i dialogu z mieszkańcami, a z drugiej może być konsekwencją bardzo dużego zainteresowania mieszkańców sprawami gminy i chęci włączania się w procesy decyzyjne.
- Przynależność do organizacji pozarządowej zadeklarowało 17,3% respondentów. Ocena tej współpracy była przeciętna, choć należy wskazać, że w wielu przypadkach nie bazuje ona na bezpośrednich doświadczeniach. Jednocześnie ponad połowa ankietowanych (57%) wskazała, że przedstawiciele ich gospodarstwa domowego uczestniczą w życiu gminy poprzez udział w wydarzeniach publicznych, imprezach, festynach, wspólnych działaniach itp. Warto zatem kontynuować działania na rzecz zwiększania aktywności mieszkańców oraz stopnia zintegrowania całej społeczności lokalnej.
- Jako najważniejsze dziedziny rozwoju w kolejnych latach respondenci wskazali: ochronę i profilaktykę zdrowia (40,9%; wydaje się, że częściowo może to być spowodowane trwającą w trakcie realizacji badania pandemią i generalnie ogólnopolskimi problemami służby zdrowia, które dodatkowo obnażyła ta sytuacja; gminna powinna jednak w miarę swoich możliwości uwzględnić to wskazanie w swojej polityce rozwoju, również w ramach działań pośrednich, ukierunkowanych na zdrowie – zieleń, czyste powietrze, oferta aktywnego spędzania czasu wolnego itp.), rekreację i wypoczynek (26,2%), zajęcia pozalekcyjne dla dzieci (25,7%), bezpieczeństwo publiczne (24,1%), infrastrukturę drogową (23,2%), mieszkania komunalne (22,4%) oraz opiekę nad dziećmi do lat 3 (20,7%).

Wykres 4. Priorytety rozwojowe w ocenie mieszkańców (n=237).

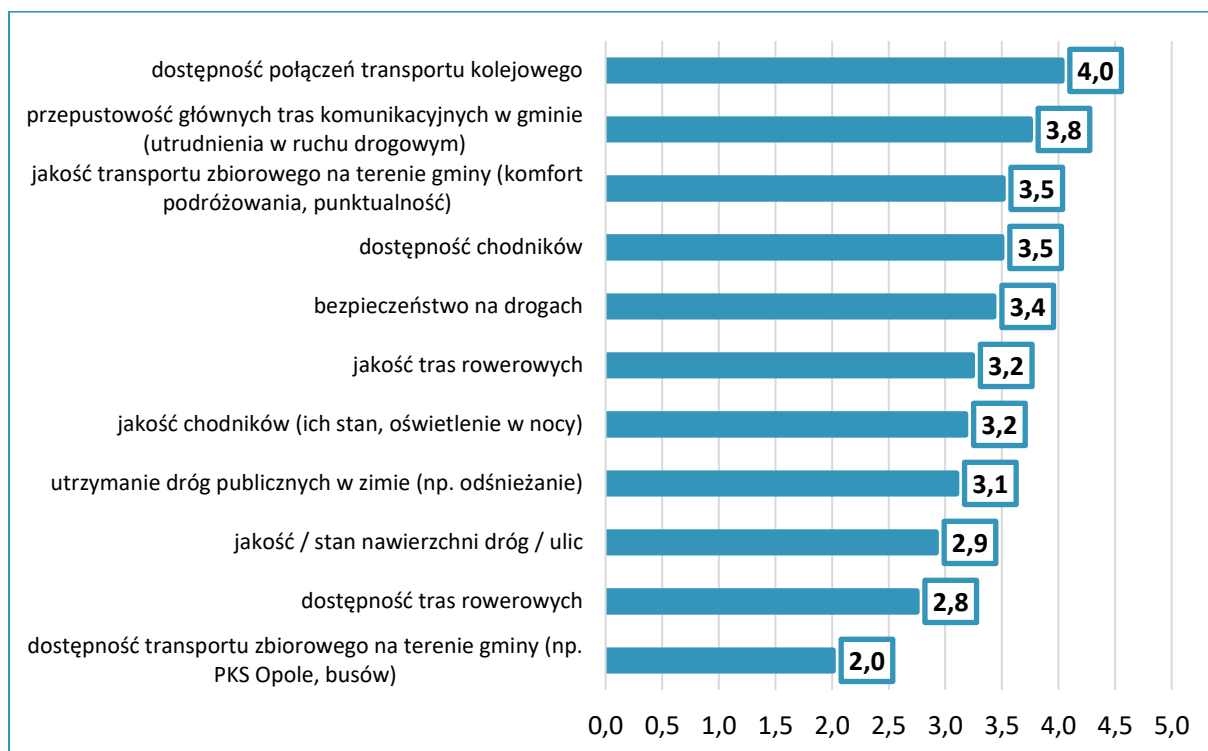

- Mieszkańcy dobrze ocenili czynniki odnoszące się do środowiska. Najniżej podsumowana została czystość powietrza. Przeciętne oceny otrzymały również: czystość środowiska naturalnego, estetyka budynków publicznych i dbałości instytucji publicznych o stan środowiska przyrodniczego. W tym kontekście, niezwykle ważnym zadaniem samorządu gminnego w kolejnych latach powinno być podejmowanie kompleksowych działań na rzecz poprawy jakości powietrza, takich jak: działania informacyjno-edukacyjne, świadczenie doradztwa dla mieszkańców, wsparcie dla wymiany nieekologicznych źródeł ciepła, rozwoju odnawialnych źródeł energii itp.
- W obszarze transportu i mobilności, do najniżej ocenianych aspektów w gminie należy: jakość dróg (2,9 pkt.), dostępność tras rowerowych (2,8 pkt.) oraz dostępność transportu zbiorowego (2,0 pkt.). Wykluczenie transportowe, związane z brakiem dostępu do transportu zbiorowego, jest często sprzężone z innymi typami wykluczenia, oraz wpływa niekorzystnie na jakość i poziom życia oraz aktywność gospodarczą i społeczną mieszkańców. Rower z kolei stanowi obecnie ważny alternatywny środek transportu czy formę rekreacji, pozytywnie wpływając na kondycję, zdrowie i samopoczucie mieszkańców. Należy uwzględnić to przy długofalowym rozwoju gminy.
- Mieszkańcy raczej dobrze oceniają poziom bezpieczeństwa w gminie – 55,7% z nich czuje się tu całkowicie bezpiecznie lub bezpiecznie. Należy jednak zwrócić uwagę na ponad 1/3 ankietowanych (35,4%), która oceniła poziom bezpieczeństwa jako średni. W tym kontekście, warto przeprowadzić pogłębioną analizę czynników wpływających na taką ocenę, aby odpowiednio zaplanować ewentualne działania interwencyjne.

Wykres 5. Ocena czynników w obszarze: ŚRODOWISKO (n=237).

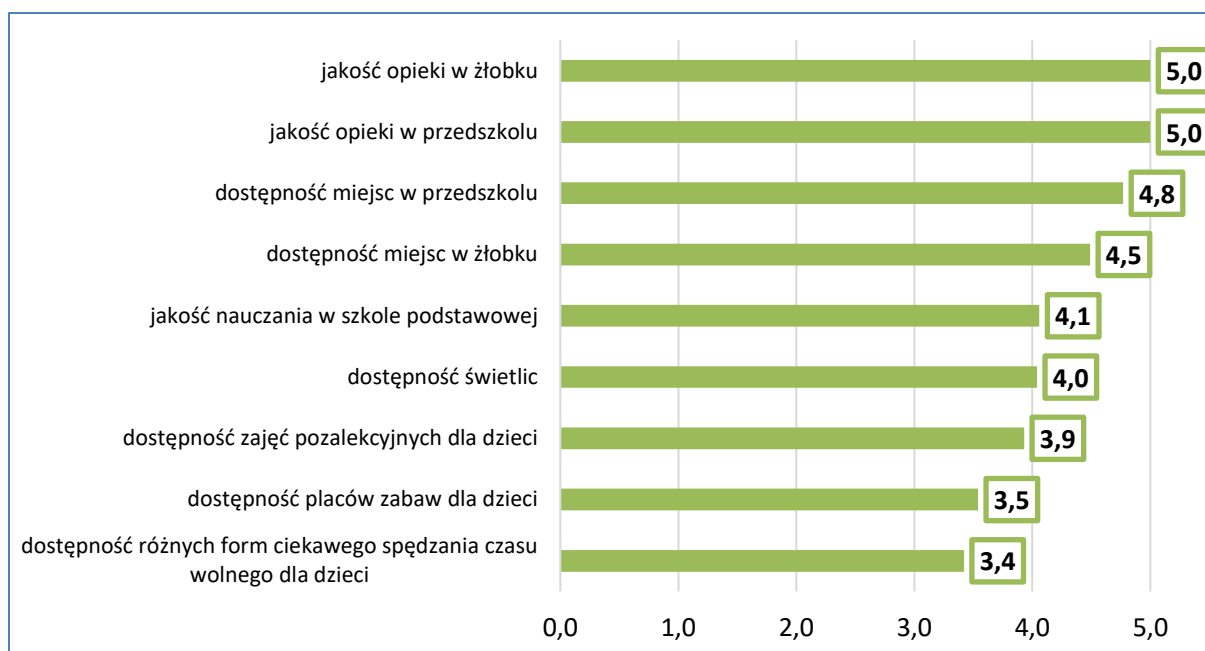

Wykres 6. Ocena czynników w obszarze: TRANSPORT (n=237).

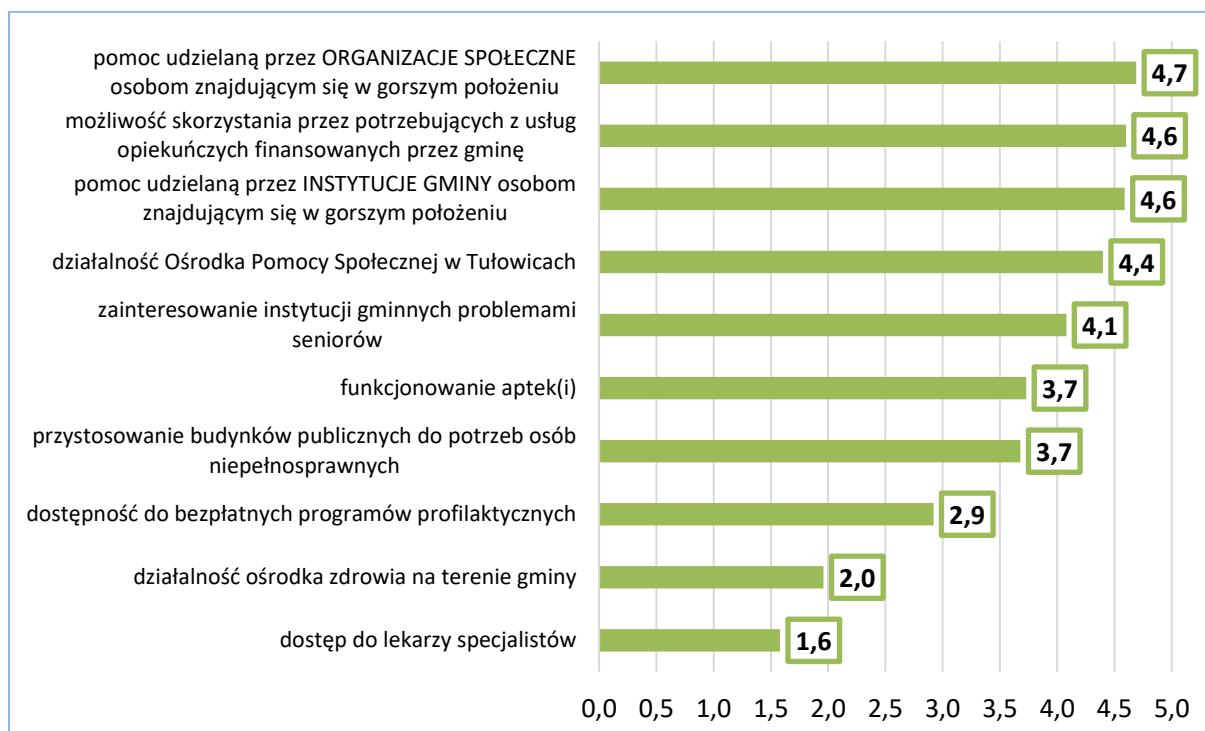
- W obszarze edukacji i wychowania respondenci najniżej, lecz wciąż powyżej 3 pkt. oceniono dostępność placów zabaw dla dzieci oraz ogólnie różnych form ciekawego spędzania czasu wolnego dla dzieci. Rozwijanie szerokiej i atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego może stanowić jedno z ważnych, a relatywnie nisko kosztowych zadań samorządu lokalnego. W tym kontekście warto zadbać nie tylko o zajęcia pozalekcyjne czy inne formalne formy, lecz także tworzenie przyjaznych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, dostosowanych do potrzeb najmłodszych mieszkańców.

Wykres 7. Ocena czynników w obszarze: EDUKACJA I WYCHOWANIE (n=237).

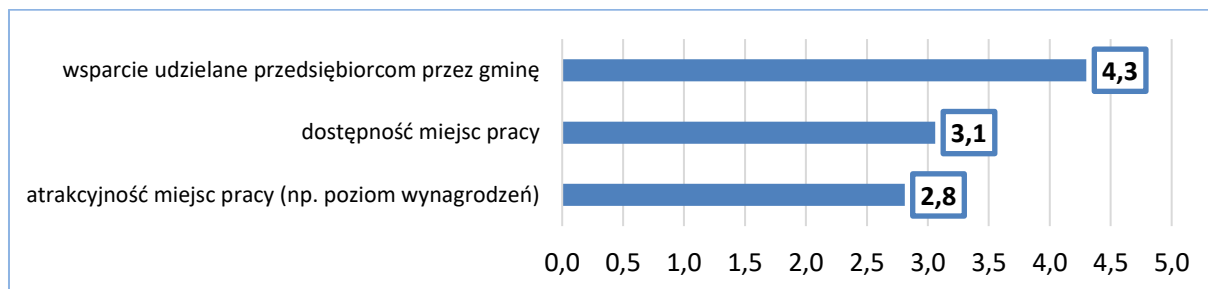
- Obszar ochrony zdrowia został krytycznie oceniony przez respondentów. Mieszkańcy nisko ocenili: dostępność bezpłatnych programów profilaktycznych (2,9 pkt.), działalność ośrodka zdrowia (2,0 pkt.) oraz dostępność lekarzy specjalistów (1,6 pkt.). Jak wspomniano, może to być powiązane z sytuacją pandemiczną oraz generalnie złym stanem służby zdrowia w Polsce. Niemniej, gmina powinna zaplanować w granicach swoich kompetencji działania mających na celu podnoszenie jakości i dostępności opieki zdrowotnej, w tym profilaktyki.

Wykres 8. Ocena czynników w obszarze: USŁUGI SPOŁECZNE I OCHRONA ZDROWIA (n=237).

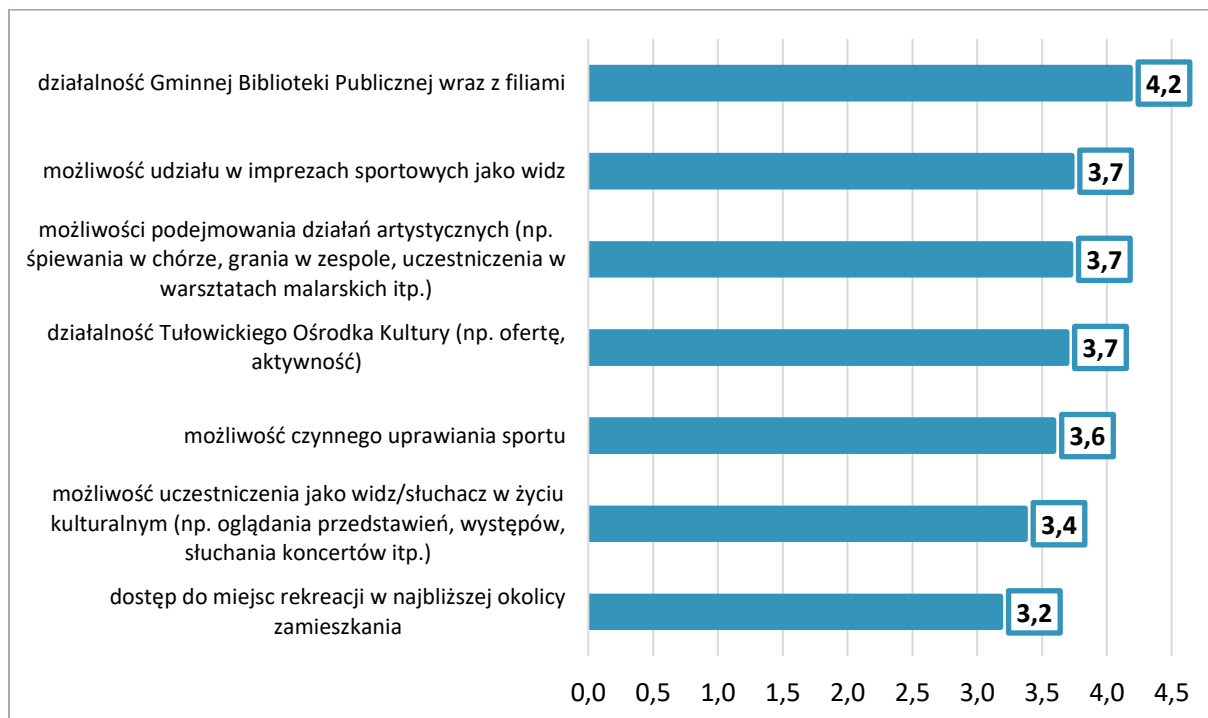
- W przypadku obszaru dotyczącego gospodarki i rynku pracy mieszkańcy pozytywnie ocenili wsparcie udzielane przedsiębiorcom, natomiast zdecydowanie słabiej dostępność oraz atrakcyjność miejsc pracy (odpowiednio 3,1 pkt. i 2,8 pkt.). Działania ukierunkowane na pobudzenie lokalnej gospodarki oraz poprawę na rynku pracy, również w związku ze spodziewanymi skutkami pandemii koronawirusa, powinny stanowić ważny obszar nowej strategii, we współpracy gminy z instytucjami odpowiedzialnymi.

Wykres 9. Ocena czynników w obszarze: RYNEK PRACY (n=237).

- Mieszkańcy umiarkowanie dobrze ocenili ofertę czasu wolnego. Pozytywnie jest postrzegana działalność Gminnej Biblioteki Publicznej oraz jej filii (4,2 pkt.), natomiast nieco niżej działalność Tułowickiego Ośrodka Kultury (3,7 pkt.). Dość wysoko mieszkańcy podsumowali możliwość biernego udziału w imprezach sportowych (3,7 pkt.), jak również czynnego uprawiania sportu (3,6 pkt.). Podobnie jeśli chodzi o możliwości podejmowania działań artystycznych (3,7 pkt.) czy biernego uczestniczenia w życiu kulturalnym (3,4 pkt.). Najniżej respondenci ocenili dostęp do miejsc rekreacji w najbliższej okolicy zamieszkania (3,2 pkt.). Potwierdza to społeczną potrzebę tworzenia atrakcyjnych miejsc i przestrzeni publicznych, sprzyjających aktywnemu spędzaniu czasu wolnego.

Wykres 10. Ocena czynników w obszarze: OFERTA KULTURALNA, SPORTOWA I REKREACYJNA (n=237).

Podsumowując, wśród czynników, które według sondażowego badania wśród mieszkańców pozytywnie oddziałują na jakość życia w gminie, można wymienić:

- obecność przyrody w otoczeniu człowieka oraz dbałość instytucji publicznych o stan środowiska przyrodniczego, w tym dobrze funkcjonujący system gospodarki odpadami;
- dostępność połączeń transportu kolejowego oraz przepustowość głównych tras komunikacyjnych;
- wysoką jakość i dostępność opieki świadczonej nad dziećmi – zarówno w żłobku, jak i przedszkolu;
- wysoką jakość nauczania w szkole podstawowej oraz dostępność świetlic i zajęć pozalekcyjnych dla dzieci;
- pomoc osobom znajdującym się w gorszym położeniu udzielaną przez organizacje społeczne, jak i instytucje gminne;
- wsparcie udzielane przez gminę przedsiębiorcom;
- działalność instytucji kultury, możliwości podejmowania działań artystycznych,
- możliwość udziału w imprezach sportowych jako widz oraz możliwość czynnego uprawiania sportu.

Wśród czynników, które według sondażowego badania wśród mieszkańców mogą negatywnie oddziaływać na jakość życia w gminie, można wymienić:

- jakość powietrza;
- jakość dróg oraz dostępność tras rowerowych;
- niską dostępność transportu zbiorowego (np. PKS Opole, busów);
- niewystarczające przystosowanie budynków publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych;
- niską dostępności bezpłatnych programów profilaktycznych;
- słabo ocenianą działalność ośrodka zdrowia oraz niski dostęp do lekarzy specjalistów;
- słabą dostępność oraz atrakcyjność miejsc pracy;
- niewystarczającą liczbę miejsc rekreacji.

Kluczowe rekomendacje dotyczą podejmowania przez władze samorządowe działań na rzecz:

- poprawy jakości powietrza;
- podnoszenia dostępności i jakości transportu zbiorowego;
- rozwoju infrastruktury rowerowej;
- rozwijania szerokiej i atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego, w tym również tworzenie przyjaznych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, dostosowanych do różnych grup i potrzeb mieszkańców;
- podnoszenia jakości i dostępności opieki zdrowotnej, w tym profilaktyki;
- poprawy warunków życia najstarszych członków lokalnej społeczności (opieka i aktywizacja);
- poprawy atrakcyjności lokalnego rynku pracy i wsparcia osób bezrobotnych;
- ciągłego doskonalenia systemu komunikacji na linii władza lokalna – społeczność lokalna, aktywizowania mieszkańców i włączania ich w procesy decydowania o rozwoju gminy.

Warsztaty i spotkania z interesariuszami lokalnymi

Konstrukcję dokumentu *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* oparto na partycypacyjno-eksperyckim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji odpowiedzialnych za rozwój terytorialny w Polsce. Partycypacja polegała przede wszystkim na przeprowadzeniu serii spotkań warsztatowo-konsultacyjnych z zaangażowaniem specjalnego zespołu roboczego, powołanego przez Burmistrza Tułowic, poświęconych diagnozie potrzeb rozwojowych i oczekiwań społecznych oraz identyfikacji potencjałów, barier, wyzwań i kluczowych przedsięwzięć realizacyjnych w perspektywie 2030 roku. W skład tegoż weszli m.in.:

- przedstawiciele władz samorządowych gminy - burmistrz, radni, w tym przewodniczący rady, sekretarz,
- urzędnicy samorządowi – pracownicy urzędu i jednostek gminnych, w tym przedstawiciele oświaty, instytucji kultury, pomocy społecznej, ochrony zdrowia,
- reprezentanci sfery biznesu,
- mieszkańcy, przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych, liderzy lokalni.

Prace zespołu moderowali i wspierali konsultanci samorządowi.

Program i zakres spotkań przedstawiał się następująco:

- I sesja (diagnostyczna):
  - Wprowadzenie,
  - Prezentacja podstawowych wskaźników oraz trendów opisujących rozwój społeczny, gospodarczy i przestrzenny gminy – wnioski z diagnozy,
  - Prezentacja wyników sondażowego badania społecznego,
  - Przeprowadzenie analizy zasobów własnych i otoczenia gminy Tułowice – wspólne wypracowanie zapisów analizy SWOT,
  - Wstępna dyskusja na temat wyzwań i kierunków rozwoju gminy.
- II sesja (strategiczna):
  - Identyfikacja głównych wyzwań i kierunków rozwoju gminy Tułowice w oparciu o wyniki sondażu społecznego, diagnozy statystycznej oraz analizy SWOT,
  - Budowa celów strategicznych (długofalowych) i celów operacyjnych (średniookresowych),
  - Dyskusja na temat zadań, w tym z wykorzystaniem poprzedniej strategii,
- III sesja (strategiczna):
  - Dalsza identyfikacja zadań w ramach poszczególnych celów,
  - Określenie ram logistycznych realizacji kierunków interwencji – instytucja koordynująca zadanie, partnerzy realizacyjni itp.,
  - Warsztatowe opracowanie planu operacyjnego strategii.

Dzięki takiemu podejściu dokument stanowi syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową gminy Tułowice.

Analiza strategiczna (SWOT) gminy Tułowice

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Polega na grupowaniu czynników odnoszących się do sytuacji gminy na cztery kategorie, nazwane z j. ang.: *strengths* – mocne strony, *weaknesses* – słabe strony, *opportunities* – szanse i *threats* – zagrożenia.

Tabela 1. Wyniki analizy SWOT dla gminy Tułowice.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
UWARUNKOWANIA LOKALIZACYJNE I KOMUNIKACYJNE	
<ul style="list-style-type: none"> Strategiczne położenie między Dolnym a Górnym Śląskiem, w sąsiedztwie dużego ośrodka miejskiego (Opole) - dostępność do atrakcyjnych rynków pracy i rynków zbytu, usług publicznych, atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego itp. Wysoka dostępność komunikacyjna - układ kolejowy oparty o linie kolejową nr 287 relacji Opole Zachodnie - Szydłów – Nysa oraz układ drogowy, w tym biegnąca przez północno-wschodnią część gminy autostrada A4, przebiegająca przez obszar gminy droga wojewódzka DW405, łącząca Niemodlin z Korfantowem, a także sieć dróg powiatowych i gminnych. Objęcie całej powierzchni gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Potencjał osadniczy wynikający z walorów przyrodniczo-krajobrazowych i bliskości Opola. Złóża bazaltu (np. w Ligocie Tułowickiej), surowca ilastego i piasku (np. w Szydłowie i Skarbiszowicach). 	<ul style="list-style-type: none"> Mała powierzchnia gminy. Zły stan techniczny niektórych dróg, niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, braki w zakresie ciągów pieszych wzdłuż jezdni. Niewielki odsetek wydanych zezwoleń na budowę na terenie gminy w ogóle tego typu decyzji w powiecie. Brak zasięgu sieci internetowej i komórkowej na niektórych obszarach gminy. Trwałe zmiany w przestrzeni spowodowane eksploatacją surowców.
USŁUGI PUBLICZNE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	
<ul style="list-style-type: none"> Spadek liczby bezrobotnych i korzystających z pomocy społecznej. Obecność w gminie organizacji i stowarzyszeń rozumianych jako partnerów przy realizacji polityki rozwoju gminy (kluby sportowe, OSP, organizacje pozarządowe itp.). Zorganizowane środowisko seniorów i senierek (m.in. działająca Gminna Rada Seniorów). Działalność i oferta Tułowickiego Ośrodka Kultury. Aktywność kulturalna mieszkańców przejawiająca się m.in. dużą liczbą uczestników wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych (wynik lepszy niż średnio w powiecie). Powstające w remontowanym budynku dworca kolejowego w Tułowicach muzeum ceramiki 	<ul style="list-style-type: none"> Nieznaczny spadek liczby mieszkańców gminy w okresie ostatnich lat. Ujemny przyrost naturalny w ostatnich latach. Postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej. Wysoki odsetek beneficjentów pomocy społecznej wspieranych długotrwale (powyżej roku). Ograniczony zasób mieszkaniowy gminy. Niedogodność w dostępie do nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy (opieka w sąsiedniej gminie). Bierność społeczna części mieszkańców gminy.

<p>tułowickiej na bazie istniejących kolekcji i w oparciu o długotrwałą tradycję związaną z tą gałęzią przemysłu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobra baza i wyposażenie placówek edukacyjnych. • Dostęp do oświaty ponadpodstawowej na terenie gminy (Technikum Leśne i Liceum Ogólnokształcące w Tułowicach). • Wysoka jakość kształcenia, korzystne wyniki uczniów z egzaminów zewnętrznych (w porównaniu do regionu i powiatu, jak i do ościennych gmin). • Relatywnie wysoka liczebność uczniów w klasach, przekładająca się na wskaźniki ekonomiczne. • Baza i oferta rekreacyjno-sportowa, w tym wydarzenia o charakterze ponadlokalnym (m.in. corocznie organizowane Mistrzostwa Opolszczyzny w Kolarstwie Górskim „Family Cup” w Skarbiszowicach oraz Mistrzostwa Opolszczyzny w Pływaniu „Family Cup” w Tułowicach). 	
<p>GOSPODARKA I RYNEK PRACY</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie wskaźniki rozwoju przedsiębiorczości (np. liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców w gminie powyżej średniej powiatowej i regionalnej). • Wzrost liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach. • Charakterystyczne dla gminy branże: ceramiczna i drzewna. • Dobre warunki do rozwoju działalności gospodarczej – dostępność mediów, działająca na obszarze nieczynnego Zakładu Ceramiki Stołowej „Porcelit” podstrefa SSE "Starachowice" o łącznej powierzchni 15,75 ha oraz punkt konsultacyjny. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mało korzystne warunki upraw rolniczych (słaba jakość gleb, rozdrobnienie gruntów). • Bezrobocie, w tym wśród kobiet i osób młodych. • Zjawisko emigracji zarobkowej i naukowej, przekładające się na odpływ kadr oraz szereg innych negatywnych konsekwencji z nim związanych.
<p>ŚRODOWISKO, REKREACJA I TURYSTYKA</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Dobra dostępność sieci infrastruktury technicznej (wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej) • Wysoki odsetek odpadów zebranych selektywnie. • Przeważający udział w powierzchni gminy lasów, gruntów leśnych i zadrzewionych (Bory Niemodlińskie), stanowiących jeden z symboli gminy. • Znaczący potencjał przyrodniczy gminy Tułowice – duża atrakcyjność krajobrazowa, 100% gminy objęte formami ochrony przyrody – Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie” (cała gmina), Rezerwat „Złote Bagna”, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk SOO Natura 2000 „Bory Niemodlińskie”. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dostępności gazu na części terenu gminy. • Zróżnicowana jakość wody w ciekach na terenie gminy. • Brak warunków sprzyjających wykorzystaniu energii odnawialnej. • Zanieczyszczenie powietrza wynikające z tzw. niskiej emisji oraz brak miarodajnych, analizowanych na bieżąco pomiarów umożliwiających kontrolowaną limitację problemu. • Niewykorzystany potencjał rekreacyjny, wypoczynkowy i kulturalny gminy, w tym w zakresie włączenia w obieg gospodarczy (komercjalizacja oferty czasu wolnego).

<ul style="list-style-type: none"> • Długi okres wegetacyjny. • Bogaty system wód powierzchniowych i stojących, będących jednym z symboli gminy. • Dobra jakość wody w największym cieku na terenie gminy (Ścinawa Niemodlińska). • Doskonałe warunki dla hodowli ryb i rozwoju wędkarstwa: stawy i gospodarstwa hodowlane, aktywne koła Polskiego Związku Wędkarskiego, Ośrodek Rekreacji i Wędkarstwa. • Ekodoradztwo w Urzędzie Miejskim w Tułowicach oraz doświadczenie gminy w zakresie realizacji programów dotyczących walki ze smogiem. • Wyróżniające gminę materialne (m.in. neorenesansowy zespół pałacowy wraz z parkiem, pawilonem myśliwskim i stajnią w Tułowicach, zabudowania dawnej fabryki porcelany rodziny Schlegelmilchów oraz willa, stara kuźnia i dwa kościoły w Tułowicach, zespół obiektów stacji kolejowej w Szydłowie czy zabudowania folwarczne w Skarbiszowicach, cmentarze, miejsca pamięci, kapliczki i krzyże) oraz niematerialne (m.in. pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim, dekorowanie porcelany, wykonywanie palm wielkanocnych) dziedzictwo kulturowe. • Dostępne trasy oraz rozwijająca się na tej bazie turystyka rowerowa i piesza na terenie gminy. • Potencjał rekreacyjno-turystyczny – (m.in. wymienione wyżej) zasoby przyrodnicze oraz dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego), szlaki i ścieżki, bliskość i dostępność komunikacyjna Opola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak skutecznej promocji walorów przyrodniczo-krajobrazowych i rekreacyjnych gminy. • Słaba baza noclegowa i gastronomiczna.
<p>ZARZĄDZANIE I FINANSE SAMORZĄDOWE</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie gminy w szerszych partnerstwach lokalnych i ponadlokalnych (m.in. Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo Borów Niemodlińskich", Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad) oraz współpraca zagraniczna. • Zbliżona dynamika wzrostu wydatków i dochodów. • Polityka inwestycyjna wyrażająca się m.in. wysokim odsetkiem wydatków inwestycyjnych w ogóle wydatków. • Relatywnie niewielki poziom zadłużenia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niskie dochody i wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca. • Spadek poziomu dochodów własnych, rosnący udział dotacji w strukturze dochodów ogółem. • Niska dostępność administracji dla osób ze specjalnymi potrzebami. • Brak efektywnego systemu promocji.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Trendy osadnicze, popularność migracji z Opola na tereny podmiejskie (suburbanizacja). • Kryzys gospodarczy jako pole możliwości do poprawy pozycji konkurencyjnej pośród gmin sąsiadujących z Opolem przy wykorzystaniu potencjałów własnych gminy. • Pogłębianie się współpracy międzygminnej w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska oraz innych partnerstw lokalnych i ponadlokalnych, a także współpracy międzysektorowej i międzyorganizacyjnej. • Inwestycje zewnętrzne wzmacniające dostępność komunikacyjną oraz atrakcyjność osadniczą gminy, w tym budowa obwodnicy Tułowic. • Dostępność środków zewnętrznych (fundusze unijne, fundusze norweskie, środki rządowe itp.) w kluczowych dla rozwoju gminy tematach, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Poprawy dostępności komunikacyjnej z Opolem, przekładającej się na wzrost atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej, ○ Rozwoju i modernizacji infrastruktury wodno-ściekowej, ○ Rozwoju ścieżek rowerowych, w tym zintegrowanych z trasami na terenie sąsiednich jednostek, ○ Ochrony i pielęgnacji materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego; ○ Rozwoju działalności w obszarze srebrnej gospodarki dedykowanej opiece nad osobami starszymi i ich aktywizacji, ○ Wzmocnienia i lepszego wykorzystania walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy, ○ Podwyższania kompetencji zawodowych i społecznych osób pozostających bez pracy, w tym dotkniętych skutkami pandemii koronawirusa; ○ Rozwoju infrastruktury i społeczeństwa informacyjnego. • Polityczny i społeczny priorytet związany z ochroną środowiska, dostęp do wiedzy, dostępność środków finansowych (m.in. Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, środki unijne) oraz potencjalne partnerstwa prorozwojowe wynikające z unijnych oraz państwowych programów limitacji lub adaptacyjnych do zmian klimatu, m.in. w obszarach: <ul style="list-style-type: none"> ○ Rozbudowy infrastruktury retencyjnej, 	<ul style="list-style-type: none"> • Prognozowany spadek liczby mieszkańców gminy oraz wzrost odsetka osób najstarszych. • Postępujące zmiany klimatyczne oraz wynikające z nich anomalie pogodowe m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Występowanie gwałtownych deszczy nawalnych i zagrożenie powodziowe, ○ Deficyty opadów uzupełniających zasoby wód powierzchniowych i głębinowych – zagrożenie suszy. • Niepewna sytuacja gospodarcza i na rynku pracy związane z epidemią koronawirusa – jako m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Źródło niepewności dla inwestorów, ○ Hamulec rozwojowy dla przedsiębiorstw i zakładów na terenie gminy, ○ Hamulec dla turystyki, rekreacji i wypoczynku, ○ Czynniki wzrostu stopy bezrobocia oraz kosztów podaży usług pomocy społecznej itp., ○ Zagrożenie zubożenia społeczności lokalnej. • Zmniejszenie się przychodów z podatków dochodowych związane z regresem gospodarczym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ Jako zagrożenie dla stabilności budżetu gminy i kontrolowanego poziomu zadłużenia, ○ Ograniczające możliwości gminy w zakresie podjętych planów finansowo-inwestycyjnych, ○ Ograniczające możliwości gminy w zakresie rozwoju i podnoszenia jakości usług publicznych. • Duży fiskalizm państwa – wysokie stawki podatkowe, wysokie koszty pracy jako bariera ograniczająca rozwój gospodarczy. • Biurokracja, w tym przerost procedur związanych z pozyskiwaniem środków zewnętrznych. • Generalna rozciągłość oraz rosnące koszty przygotowania i realizacji inwestycji. • Wzrost kosztów, a tym samym w konsekwencji opłat dla mieszkańca za usługi komunalne, w szczególności za gospodarkę odpadami. • Częste zmiany prawa oraz wzrost zadań nakładanych na gminę bez jednoczesnego

<ul style="list-style-type: none"> ○ Uzdatniania wody, ○ Transformacji energetycznej. • Nowe kierunki polityki państwa w odniesieniu do osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz całych rodzin – m.in. dedykowane programy i systemy finansowe, w tym dla samorządów i organizacji pozarządowych; • Wsparcie zewnętrzne (wiedza, szkolenia, dotacje itp.) dla lokalnych organizacji pracujących na rzecz zrównoważonego i trwałego rozwoju gminy i integracji społecznej, w tym m.in. w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Promocji swojej działalności, ○ Rozwoju oferty wykorzystania czasu wolnego, ○ Promocji zdrowego i aktywnego trybu życia, profilaktyki itp., ○ Lokalnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. • Moda na zdrowy i aktywny tryb życia, rekreację, turystykę jednodniową oraz weekendową. 	<p>wzrostu nakładów finansowych na ich realizację.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Problemy finansowe publicznej służby zdrowia, problemy z dostępnością usług i specjalistów, obniżone dodatkowo przez pandemię koronawirusa. • Luki w systemie pomocy społecznej powodujące udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, które tego nie potrzebują. • Konsumpcyjny styl życia, pracoholizm, „atomizacja” życia, rozpad więzi społecznych i rodzinnych, bierność. • Problemy społeczne i zdrowia psychicznego, potęgowane sytuacją związaną z pandemią koronawirusa. • Skomplikowane i często zmieniające się przepisy prawa oświatowego, w tym utrudniające sprawne i efektywne zarządzanie tą sferą na poziomie gminy.
--	---

Wizja i misja rozwoju gminy Tułowice

WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu gminy Tułowice w perspektywie roku 2030. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze samorządowe i wszyscy zaangażowani partnerzy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek wspólnie podejmowanych interwencji.

Gmina Tułowice w 2030 roku jest gminą przyjazną i atrakcyjną do życia, pracy, rozwoju oraz wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystującą swój potencjał wynikający z położenia, dostępności komunikacyjnej, walorów krajobrazowo-przyrodniczych oraz bogactwa kultury i tradycji.

Gmina Tułowice czerpie benefity z działań i inwestycji wykonanych na przestrzeni ostatnich lat, w tym w ramach współpracy gmin tworzących Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska oraz innych partnerstw lokalnych i ponadlokalnych. Rozwija się gospodarka lokalna, szczególnie w ramach skoncentrowanych i zorganizowanych stref aktywności gospodarczej i inwestycyjnej, którą coraz silniej cechuje nowoczesność, innowacyjność oraz ponadlokalny wymiar działalności firm. Przedsiębiorczość mieszkańców owocuje nowymi mikro, małymi i średnimi działalnościami gospodarczymi. Ważna jest też działalność usługowa, na czele z szeroko pojętą ofertą kulturalną, rozrywkową, rekreacyjną i wypoczynkową, wykorzystującą specjalizacje oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze i historyczno-kulturowe gminy. Gmina Tułowice słynie swoimi tradycjami ceramicznymi, a także lasami i stawami. Rozwijane, promowane i animowane są nowe szlaki turystyczne, rowerowe i kulturowe. Powstają nowe atrakcyjne i funkcjonalne przestrzenie publiczne, służące mieszkańcom oraz turystom i gościom, przede wszystkim w ramach postępujących procesów rewitalizacyjnych. Gmina konsekwentnie stawia na rozwój zrównoważony, na inwestycje zarówno w infrastrukturę (gospodarczą, drogową, techniczną, społeczną), jak i w ludzi, dbając o przestrzeń i unikatowe zasoby lokalne, stanowiące podstawę jakości życia i oferty czasu wolnego. Realizowane są założenia planu gospodarki niskoemisyjnej i rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej, inwestycje w OZE, projekty nastawione ochronę przyrody i różnorodności biologicznej, a także przedsięwzięcia wzmacniające ekologiczny i zintegrowany system transportowy. Wciąż doskonała jest dostępność i jakość pozostałych usług publicznych świadczonych przez samorząd. Są one adaptowane do zmieniających się potrzeb i struktury społeczności lokalnej. Nowoczesne zarządzanie publiczne służy wzrostowi gospodarczemu, włączeniu i aktywizacji społecznej oraz stanowi środowiska. Rozwija się współpraca w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym, dostarczając dodatkowych impulsów dla rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Jest ona jednocześnie silnie zintegrowana i otwarta, zaangażowana w realizację wyznaczonych celów i gotowa na nowe wyzwania.

MISJA

Misja wskazuje naczelny cel polityki rozwoju gminy Tułowice, wokół którego powinny koncentrować się działania władz samorządowych i wszystkich zaangażowanych partnerów. Stanowi przesłanie, będące podstawą i określeniem kierunku współpracy na szczeblu lokalnym.

Wspólna i konsekwentna polityka zrównoważonego rozwoju, łącząca inwestycje zarówno w infrastrukturę (gospodarczą, drogową, techniczną, społeczną), jak i w ludzi, dbająca o przestrzeń i unikatowe zasoby środowiskowe i kulturalne (tradycje ceramiczne, lasy i stawy), stanowiące podstawę lokalnej tożsamości i jakości życia.

Obszary, cele i kierunki działań *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* oraz oczekiwane efekty jej realizacji

Wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym wymaga od samorządu lokalnego opracowania zintegrowanej interwencji publicznej, która będzie stanowić skuteczną odpowiedź na wyzwania będące ich następstwem. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w strukturze strategii, której podstawę stanowią **3 obszary strategiczne**, w ramach których dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów.

Schemat 1. Obszary strategicznego rozwoju gminy Tułowice do roku 2030.

W ramach każdego z obszarów zdefiniowano cele rozwojowe w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. **Cele strategiczne** mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju gminy. **Cele operacyjne** dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Następnie określono kierunki działań, które wskazują przyjętą strategię postępowania, służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. **Kierunki działań** oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej) podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Część z nich to **konkretne przedsięwzięcia rozwojowe (projekty), najczęściej o charakterze inwestycyjnym**, których realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla powodzenia prowadzonej polityki rozwoju gminy w perspektywie roku 2030. Strategia określa również **oczekiwane rezultaty** planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz **wskaźniki** ich osiągnięcia. Interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Schemat 2. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030.

KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	GOSPODARKA LOKALNA I OFERTA CZASU WOLNEGO
<p><i>Cel strategiczny 1.</i> <i>Dogodne warunki życia oraz wysoka jakość usług publicznych, wzmacniających kapitał ludzki i społeczny.</i></p>	<p><i>Cel strategiczny 2.</i> <i>Środowisko i przestrzeń do życia i rozwoju.</i></p>	<p><i>Cel strategiczny 3.</i> <i>Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka gminy, bazująca na tradycjach i zasobach lokalnych oraz silnych sieciach współpracy.</i></p>
<p>Cel operacyjny 1.1. Doskonalenie jakości edukacji oraz dostosowanie oferty do potrzeb społecznych i wyzwań rozwojowych gminy.</p> <p>Cel operacyjny 1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.</p> <p>Cel operacyjny 1.3. Pielęgnowanie kultury i dziedzictwa budujących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.</p> <p>Cel operacyjny 1.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.</p> <p>Cel operacyjny 1.5. Nowoczesne zarządzanie publiczne, służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.</p>	<p>Cel operacyjny 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu.</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią i ochrona krajobrazu</p> <p>Cel operacyjny 2.4. Rozwój ekologicznego i zintegrowanego systemu transportowego, wspierającego rozwój społeczny i gospodarczy.</p>	<p>Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy.</p> <p>Cel operacyjny 3.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców.</p> <p>Cel operacyjny 3.3. Rozwój i promocja oferty czasu wolnego, opartej na lokalnych zasobach środowiskowych i kulturowych.</p>

Obszary, cele i kierunki działań zostały zidentyfikowane na bazie wniosków sondażowego badania opinii mieszkańców, pogłębionej diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy, a także uzgodnień poczynionych w ramach szerokiej debaty publicznej i konsultacji społecznych, w kontekście przyjętej wizji rozwoju gminy w perspektywie 2030 r.

Pierwszy obszar rozwojowy strategii, czyli **KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY** dotyczy przede wszystkim aspektów ukierunkowanych na rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. Obejmuje działania na rzecz zwiększenia dostępności wysokiej jakości usług: edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych, kulturalnych, zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego, a jednocześnie wdrożenia nowoczesnego i partnerskiego zarządzania publicznego. Mają one bezpośredni wpływ na warunki życia oraz aktywność mieszkańców i relacje pomiędzy wszystkimi aktorami życia lokalnego. Działania związane z budową kapitału ludzkiego i społecznego są najlepszą inwestycją w długofalowy rozwój gminy.

System edukacji w gminie Tułowice jest oceniany przez mieszkańców bardzo pozytywnie, zarówno jeśli chodzi o dostępność, jak i o jakość usług dedykowanych młodemu pokoleniu. Potwierdzają to również dane statystyczne, w tym dotyczące wyników z egzaminów zewnętrznych. Mieszkańcy oczekują utrzymania bazy i wyposażenia oraz oferty na dobrym poziomie, a jednocześnie zwiększenia dostępności placów zabaw i innych przyjaznych, atrakcyjnych przestrzeni publicznych, dostosowanych do potrzeb społecznych oraz ogólnie różnych form ciekawego spędzania czasu wolnego, głównie dla dzieci i młodzieży.

W odróżnieniu do powyższych kwestii, mieszkańcy bardzo krytycznie oceniają obszar ochrony zdrowia, w tym dostępność bezpłatnych programów profilaktycznych, działalność ośrodka zdrowia oraz dostępność lekarzy specjalistów. Częściowo może to być powiązane z sytuacją pandemiczną oraz generalnie złym stanem służby zdrowia w Polsce. Na terenie gminy Tułowice funkcjonuje jedna niepubliczna placówka pomocy medycznej, a ofertę dla mieszkańców uzupełniają przychodnie położone w gminach ościennych oraz w nieodległym Opolu. Niemniej opinia mieszkańców stanowi sygnał dla gminy, aby w granicach swoich kompetencji podejmowała działania mające na celu podnoszenie jakości i dostępności opieki zdrowotnej, w tym profilaktyki.

W obszarze polityki społecznej mieszkańcy doceniają z kolei pomoc osobom znajdującym się w gorszym położeniu, udzielaną zarówno przez gminę (działalność Ośrodka Pomocy Społecznej w Tułowicach, programy gminne, w tym dedykowane seniorom), jak i organizacje społeczne. Krytyczne oceny dotyczą przystosowania budynków i przestrzeni publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co jest istotnym wyzwaniem na kolejne lata, również w kontekście wymagań narzuconych ustawą o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Potrzeby w zakresie pomocy społecznej i ochrony zdrowia będą zyskiwały na znaczeniu, przede wszystkim w kontekście postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, jak również negatywnych skutków pandemii COVID-19.

Mieszkańcy cenią działalność Tułowickiego Ośrodka Kultury oraz Gminnej Biblioteki Publicznej i jej filii. Kultura i dziedzictwo stanowią ważny element bogatej tożsamości gminy. Na jej terenie znajduje się 11 zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Opolskiego, w tym w Tułowicach neorenesansowy zespół pałacowy wraz z parkiem, zabudowania dawnej fabryki porcelany rodziny Schlegelmilchów oraz willa, dwa kościoły, a w sołectwach zespół obiektów stacji kolejowej w Szydłowie czy zabudowania folwarczne w Skarbiszowicach. Żywe są tradycje związane m.in. z tworzeniem i ozdabianiem porcelany, wykonywaniem palm wielkanocnych, malowaniem

pisanek (w drugiej połowie roku 2020 pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim wpisano na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego). Mieszkańcy wysoko oceniają także możliwości aktywnego i biernego uprawiania sportu, w czym duży udział ma aktywność lokalnych klubów i organizacji sportowych. Corocznie organizowane są Mistrzostwa Opolszczyzny w Kolarstwie Górskim „Family Cup” w Skarbiszowicach oraz Mistrzostwa Opolszczyzny w Pływaniu „Family Cup” w Tułowicach. Jednocześnie podnoszona jest potrzeba dalszego rozwoju i dywersyfikacji oferty, rozbudowy sieci ścieżek rowerowych oraz miejsc rekreacji i wypoczynku (generalnie miejsc i przestrzeni, sprzyjających aktywnemu i rozwijającemu spędzaniu czasu wolnego).

Mieszkańcy dobrze oceniają poziom bezpieczeństwa w gminie, wskazując jednak na potrzebę podejmowania działań inwestycyjnych i miękkich, które podniosą komfort i bezpieczeństwo wszystkich uczestników życia publicznego, w tym ruchu drogowego.

W związku z powyższym, **cel strategiczny nr 1 dotyczy zapewnienia dogodnych warunków życia oraz wysokiej jakości usług publicznych, wzmocniających kapitał ludzki i społeczny.** W obszarze edukacji i wychowania priorytety stanowią: podnoszenie jakości kształcenia, rozwój różnorodnych form nauczania, wychowania i opieki nad dziećmi, dostosowanie systemu edukacji do wyzwań demograficznych, społecznych, osadniczych, rynkowych, technologicznych i cywilizacyjnych, poprawa zdrowia oraz kondycji fizycznej dzieci i młodzieży, a także ciągłe doskonalenie systemu zarządzania sferą oświaty, w tym w odniesieniu do kadr. System edukacji będzie nastawiony na indywidualne potrzeby ucznia – zarówno wykazującego szczególne uzdolnienia, jak również borykającego się z trudnościami lub o specjalnych potrzebach.

W obszarze zdrowia, najważniejsza będzie profilaktyka, promocja zdrowego stylu życia i aktywizacja mieszkańców oraz zwiększenie dostępności i jakości usług medycznych. W sferze społecznej zakłada się wdrożenie efektywnej polityki prorodzinnej, senioralnej i międzypokoleniowej. Taka polityka oznacza promocję i wsparcie rodziny we wszystkich fazach jej rozwoju, w tym efektywne przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów w rodzinie, kompleksowe wsparcie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz ich bliskich i opiekunów, aktywizację i integrację wszystkich mieszkańców gminy, ze szczególnym uwzględnieniem środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ważna w tym zakresie będzie współpraca z sektorem pozarządowym i prywatnym. Zakłada się też rozwój gminnego zasobu mieszkaniowego i mieszkalnictwa społecznego oraz wsparcie dla powstawania nowych atrakcyjnych inwestycji mieszkaniowych (m.in. powstanie budynku mieszkalnego dla osób starszych i niepełnosprawnych w Tułowicach). Wyzwaniem pozostają działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i minimalizowanie społecznych i zdrowotnych skutków pandemii COVID-19.

Strategia postępowania w obszarze kultury zakłada zarówno działania inwestycyjne, jak i miękkie, zwiększające dostępność i jakość oferty. Planowana jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej, w tym dostosowanie do wymogów społecznych i środowiskowych, wyposażenie i doposażenie w sprzęt, cyfryzacja. Kluczowe inwestycje to wyczekiwana przez mieszkańców budowa świetlicy wiejskiej w Szydłowie oraz modernizacja Gminnej Biblioteki Publicznej w Tułowicach, powstanie również muzeum ceramiki, które będzie bazą do edukacji, animacji kulturalnej, promocji oraz tematycznej współpracy w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Aktywność zostanie skierowana na zwiększenie atrakcyjności i różnorodności oferty kulturalnej, m.in. wprowadzanie nowych zajęć i warsztatów, wydarzeń, propozycji interdyscyplinarnych. Priorytetem pozostaje pielęgnowanie wielokulturowego dziedzictwa oraz budowanie klimatu dla integracji

międzykulturowej, tolerancji i otwartości m.in. poprzez kultywowanie wspomnianych wcześniej tradycji, realizację projektów, wydarzeń i konkursów, kontynuację wsparcia dla grup, zespołów, lokalnych twórców i rzemieślników, badanie i dokumentowanie dziedzictwa oraz tworzenie baz i wydawnictw, w tym w formie cyfrowej, wzmacnianie edukacji kulturalnej. Równocześnie mając na względzie wagę i potencjał materialnego dziedzictwa kulturowego, podejmowane będą dalsze działania ukierunkowane na poprawę stanu zachowania i dostępności obiektów zabytkowych, jak prowadzenie gminnej ewidencji zabytków oraz wdrażanie gminnego programu opieki nad zabytkami, podejmowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, dbanie o miejsca związane z historią lokalną i pamięcią historyczną, a także szersze włączanie zasobów tego dziedzictwa w obieg społeczny i rekreacyjno-turystyczny.

W obszarze bezpieczeństwa, gmina Tułowice skupiać się będzie na rozwoju informacji i edukacji, która kształtuje właściwe postawy i nawyki, a także uczy, jak unikać niebezpieczeństw w życiu codziennym, a jednocześnie współpracować z właściwymi instytucjami (np. PGW Wody Polskie) i służbami odpowiedzialnymi za infrastrukturę oraz za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo (Policja, Państwowa Straż Pożarna i inne służby), w tym zapobieganie katastrofom i klęskom żywiołowym oraz minimalizowanie ich skutków oraz poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

Z kolei w obszarze zarządzania publicznego priorytetem jest ciągłe wzmacnianie potencjału i skuteczności administracji publicznej, w tym poprzez podnoszenie kompetencji i wzrost motywacji pracowników, rozwój bezpiecznej e-administracji lokalnej, modernizację bazy oraz wyposażenia, w tym pod kątem zapewnienia dostępności dla wszystkich potencjalnych klientów. Mając na względzie profil i walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, a także zobowiązania społeczne i środowiskowe, planuje się również wdrażanie inicjatyw i rozwiązań proekologicznych w administracji lokalnej, ciągłe podnoszenie świadomości ekologicznej pracowników oraz klientów urzędu, bardziej racjonalną gospodarkę surowcami, energią, wodą i odpadami. Zarządzanie rozwojem gminy ma służyć wzrostowi oraz włączeniu, dlatego ważne będzie włączanie w proces wdrażania strategii możliwie największej liczby partnerów. Zakłada się zatem rozwijanie współpracy samorządowej w wymiarze krajowym i międzynarodowym oraz przenoszenie jej na środowiska lokalne. Kluczowe będzie zaangażowanie w przedsięwzięcia i bieżącą działalność Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska, ale również rozwijanie współpracy m.in. w ramach Stowarzyszenia Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”, Związku Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pradziad. Ważnym sojusznikiem gminy mają być organizacje pozarządowe, dla których przewidziano w strategii wsparcie lokalowe, merytoryczne, organizacyjne, finansowe i prawno-księgowo. Aktywizacji i partycypacji społecznej będą służyły ponadto działania z zakresu edukacji obywatelskiej, promocji wolontariatu oraz zaangażowania w działania organizacji pozarządowych, działania integracyjne, partycypacyjne modele współdecydowania o budżecie, konsultacje społeczne, konkursy gminne, a także akcje i kampanie zachęcające mieszkańców do odprowadzania podatków dochodowych na terenie gminy. Istotnym wyzwaniem pozostaje budowanie marki gminy Tułowice opartej na jej tożsamości, łączącej tradycje i innowacje, z uwzględnieniem aktualnych trendów i rozwiązań w komunikacji marketingowej (smart city, slow city).

Drugi obszar strategiczny dotyczy kwestii **PRZESTRZENI I ŚRODOWISKA**. Budowanie atrakcyjności osadniczej, jak również rekreacyjno-turystycznej, wymaga szczególnej dbałości o przestrzeń wspólną, walory krajobrazowe i kondycję środowiska. Samorząd lokalny dysponuje do tego odpowiednimi narzędziami, np. w zakresie planowania przestrzennego, kształtowania przestrzeni oraz ochrony

krajobrazu i miejsc szczególnie ważnych dla lokalnej społeczności, a także w postaci odpowiedzialnej polityki inwestycyjnej i komunikacyjnej. Zobowiązanie to jest szczególnie ważne w kontekście zlokalizowania jednostki w Obszarze Chronionego Krajobrazu Borów Niemodlińskich, którego podstawowym założeniem jest ochrona krajobrazu przydrożnego, śródpolnego i nadwodnego, występowania innych form ochrony przyrody, jak rezerwat przyrody „Złote Bagna” czy obszar Natury 2000 „Bory Niemodlińskie”, a także wysokiej lesistości oraz bogatego systemu wód powierzchniowych i stojących, co stanowi o specyfice i tożsamości gminy Tułowice. Trzeba jednocześnie przypomnieć, że w zakresie pokrycia powierzchni planami zagospodarowania przestrzennego, gmina Tułowice bardzo korzystnie wyróżnia się na tle jednostek ościennych, posiadając takie kompleksowe opracowanie. Najważniejsze obecnie wyzwania dotyczą zatem ochrony i podwyższania wartości przyrodniczych i kulturowych, w tym rozwoju infrastruktury ochrony środowiska, walki o czyste powietrze oraz adaptacji do zmian klimatu, a także odpowiedniego skomunikowania gminy i zapewnienia możliwości transportowych, głównie ze stolicą regionu, z którą gmina tworzy Miejski Obszar Funkcjonalny.

W odpowiedzi na powyższe, cel strategiczny nr 2 wskazuje na zapewnienie wszystkim przedstawicielom wspólnoty lokalnej środowiska oraz przestrzeni do życia i rozwoju. Za kluczową ideę w zakresie polityki środowiskowej przyjęto takie gospodarowanie zasobami, które zakłada możliwość ich użytkowania również przez przyszłe pokolenia. Wyzwaniem będzie zapewnienie powszechnego dostępu do systemów wodociągowych i kanalizacyjnych oraz modernizacja oczyszczania ścieków, wykorzystujących technologie adekwatne do warunków osadniczych i przyrodniczych. Strategia postępowania zakłada więc rozwój infrastruktury sieciowej wraz z zapewnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych tam, gdzie takie inwestycje napotykają trudności realizacyjne. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym i cywilizacyjnym, zakłada się także kontynuację i intensyfikację aktywności na rzecz ochrony i poprawy jakości środowiska, szczególnie powietrza i zasobów wodnych, w tym m.in. poprzez wymianę starych pieców, termomodernizację i szersze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, a także rozwój retencji publicznej, prywatnej i naturalnej (m.in. zbiorniki w Szydłowie), czy projekty ekologiczne. Gmina będzie realizowała własne działania, ale przede wszystkim będzie wspierała prywatne inwestycje. Poza tym, stałe jest zobowiązanie dotyczące doskonalenia systemu gospodarki odpadami w kierunku zmniejszenia ilości produkowanych odpadów, większej segregacji i recyklingu. Działaniem horyzontalnym będzie edukacja i wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym współpraca z partnerami publicznymi i pozarządowymi.

Przestrzeń publiczna stanowi zasób o kluczowym znaczeniu i wartości dla gminy i całej jej społeczności. Spotykają się w niej efekty inwestycji infrastrukturalnych, kondycja środowiska, życie społeczne oraz twardy interes ekonomiczny. Stąd, podlega stałej presji rozwojowej, próbom zawłaszczania i dominacji. W tym zakresie potrzebna jest świadoma i odpowiedzialna polityka, która zakłada m.in. aktualizowanie dokumentów planistycznych zgodnie z potrzebami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi oraz wymogami prawnymi oraz realizowanie wszelkich przedsięwzięć zgodnie z tymi dokumentami, działania w zakresie kształtowania ładu przestrzennego oraz zachowania szczególnej dbałości o estetykę przestrzeni publicznych, krajobrazu oraz obiektów usług publicznych i terenów aktywności gospodarczej wraz otoczeniem, w tym przy zaangażowaniu mieszkańców, tworzenie i rozwijanie przyjaznych, atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, które będą pobudzały do działania, interakcji i integracji oraz będą budowały lokalny patriotyzm. Ważne w tym zakresie będą działania rewitalizacyjne (m.in. w centrum Tułowic) i z zakresu odnowy miejscowości, a także mniejsze w skali inwestycje dotyczące zagospodarowania terenów użyteczności publicznej w całej gminie

Przestrzeń i środowisko łączą kwestie mobilności. Planuje się zatem dalszy rozwój infrastruktury dla poprawy zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej, a także doskonalenie systemu

transportowego w kierunku lepszego zaspokojenia potrzeb społecznych i zawodowych mieszkańców oraz wymagań środowiskowych. W praktyce oznacza to lobbowanie i wsparcie zewnętrznych inwestycji drogowych i kolejowych, współpracę z innymi właścicielami i zarządcami infrastruktury w zakresie budowy, modernizacji i przebudowy dróg, chodników i powiązanej infrastruktury na terenie gminy (jedną z kluczowych inwestycji dotyczy obwodnicy Tułowic), realizację inwestycji własnych, poprawiających komfort i bezpieczeństwo uczestników ruchu, a jednocześnie współdziałanie z innymi organizatorami i zarządcami transportu, w tym z samorządami tworzącymi Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska oraz przewoźnikami publicznymi i prywatnymi, w celu podniesienia jakości i dostępności usług przewozowych, przyjaznych dla środowiska, dostosowanych do potrzeb społecznych i zawodowych mieszkańców oraz potrzeb gości i turystów odwiedzających gminę, a także w zakresie integracji różnych form transportu (m.in. centrum przesiadkowe w Szydłowie). Ważne będzie też wsparcie inwestycji infrastrukturalnych służących wzrostowi możliwości wykorzystania Internetu na terenie gminy, zapewniających szybką transmisję danych, bezprzerwowy dostęp stacjonarny i mobilny do Internetu, a także bezpieczeństwo w sieci.

Trzeci obszar strategiczny dotyczy **GOSPODARKI LOKALNEJ I OFERTY CZASU WOLNEGO**. Gminę Tułowice cechują dobre wskaźniki przedsiębiorczości, jak liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do REGON (również w przeliczeniu na liczbę mieszkańców) i dynamika jej wzrostu. Historia gospodarcza Tułowic od wieków związana była z rolnictwem, gospodarką leśną, a od XIX wieku z produkcją ceramiki, którą po wojnie zmodyfikowały i rozstawiły Zakłady Ceramiki Stołowej „Porcelit”. Po przekształceniu pod koniec XX wieku w spółkę akcyjną i ostatecznym ogłoszeniu upadłości, na obszarze nieczynnego zakładu utworzona została w 2005 r. podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Starachowice" S.A. o łącznej powierzchni 15,75 ha. Na jej terenie funkcjonują przedsiębiorstwa z branży ceramicznej, kontynuujące tradycyjną dla tych terenów formę wytwórstwa, ale również przedsiębiorstwa z branży wyrobów aluminiowych, odzieżowej, meblarskiej, z kapitałem zagranicznym. Tereny podstrefy są dobrze uzbrojone i skomunikowane, a ich rozwój stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla gminy. Jest to bowiem szansa na zdywersyfikowanie i unowocześnienie gospodarki, nowe atrakcyjne miejsca pracy, a także wzmocnienie budżetu lokalnego, w tym w kontekście planowanych inwestycji infrastrukturalnych w różnych obszarach działania samorządu. Poza tym, na terenie gminy w Ligocie Tułowickiej prowadzona jest eksploatacja bazaltu przez Kopalnię Odkrywkową Surowców Drogowych w Niemodlinie. W gminie Tułowice rozwija się także branża drzewna, co potwierdza lokalizacja na jej terenie Śląskiego Klastra Drzewnego, który ma na celu podejmowanie wspólnych inicjatyw gospodarczych, wzajemną wymianę doświadczeń oraz rozwijanie bliższej współpracy celem wzmocnienia konkurencyjności w branży drzewnej. Ze względu na uwarunkowania terenu oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe, gmina posiada predyspozycje do rozwoju rekreacji oraz turystyki czynnej i zdrowotnej. Przyczyniają się do tego lasy o walorach estetycznych i zdrowotnych, ciekawe zabytki oraz liczne ścieżki pieszo-rowerowe. Kompleksowo mają one ogromny i jednocześnie wciąż niewykorzystany potencjał pod zagospodarowanie na potrzeby oferty spędzania czasu wolnego (w przyszłości również bardziej skomercjalizowanej), szczególnie biorąc pod uwagę bliskość i dostępność komunikacyjną Opola. Rozwojowi turystyki nie sprzyja jednak słaba baza noclegowa i gastronomiczna, która może zniechęcać potencjalnych turystów do odwiedzenia gminy. Trzeba na koniec dodać, że rolnictwo ma współcześnie drugorzędne znaczenie dla gospodarki lokalnej. Wynika to w zdecydowanej mierze z niekorzystnych warunków glebowych, które przyczyniają się do małej wydajności rolnictwa, oraz dużego rozdrobnienia gospodarstw, ale gmina będzie się starała zagwarantować wsparcie również dla tej gałęzi gospodarki lokalnej (i jej specjalizacji).

W odpowiedzi na powyższe, **cel strategiczny nr 3 dotyczy budowy konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki, bazującej na tradycjach i zasobach lokalnych oraz silnych sieciach współpracy.** Strategia postępowania obejmuje przedsięwzięcia na rzecz rozwijania terenów zorganizowanej i skoncentrowanej działalności gospodarczej, w tym tworzenie i aktualizowanie dokumentów planistycznych, pozyskiwanie i scalanie terenów, współpracę z właścicielami gruntów, powiatem, instytucjami otoczenia biznesu, rozwój dedykowanej infrastruktury komunikacyjnej oraz technicznej, a także opracowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej gminy, jej promocję i kontakty z inwestorami. Mając na względzie tradycje i profil gminy, ważną będzie aktywność samorządu w zakresie inicjowania i wspierania działań na rzecz integracji lokalnego środowiska gospodarczego oraz rozwijania sieci współpracy biznesowej i biznesowo-naukowej, np. może powstać rada przedsiębiorców jako organ doradczo-konsultacyjny dla burmistrza. Wśród wyzwań należy wymienić ponadto: wsparcie przedsiębiorców, w tym firm rodzinnych, w rozwoju działalności, poszerzaniu rynków zbytu produktów i świadczenia usług również na skalę międzynarodową, a także wspieranie przedsięwzięć innowacyjnych.

Priorytetem pozostaje rozwój i promocja przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców. Wśród działań stymulujących wymienić można współpracę z Instytucjami Otoczenia Biznesu, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego i instytucjami publicznymi w zakresie poszerzania oferty szkoleń, fachowego doradztwa i informacji na temat możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na rozpoczęcie lub rozwój własnej działalności gospodarczej, rolniczej itp. (głównie nowa perspektywa finansowa UE 2021-2027). Poza tym, działania będą się koncentrowały również na walce z bezrobociem, gdzie kluczową rolę będzie odgrywał Powiatowy Urząd Pracy w Opolu, w tym poprzez aktywizację zawodową i działania zwiększające szanse na rynku pracy osób wymagających wsparcia (np. podwyższanie lub zmiana kwalifikacji), w tym w kontekście skutków pandemii COVID-19. Mając na względzie postępujące w skali całego kraju procesy starzenia się społeczeństwa, a jednocześnie przewagi środowiskowe gminy, zakłada się ponadto wsparcie dla rozwoju komercyjnych usług dedykowanych osobom starszym. Elementem aktywności gminy będzie też wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, bazy noclegowej oraz gastronomicznej, produktów lokalnych wraz ze wsparciem marketingu i sprzedaży bezpośredniej. Strategia postępowania uwzględni potrzeby osób w trudnej sytuacji m.in. poprzez wsparcie i promocję ekonomii społecznej.

W kontekście opisywanego wcześniej potencjału gminy, jednym z największych wyzwań będzie rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego, wykorzystującej wspomniane wcześniej zasoby dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego gminy. Strategia postępowania zakłada przede wszystkim tworzenie i promowanie nowych produktów rekreacyjno-turystycznych oraz ich integrowanie w ramach lokalnej i ponadlokalnej oferty czasu wolnego. Chodzi o włączenie tych zasobów w ubieg społeczny i gospodarczy oraz doprowadzenie do choć częściowej komercjalizacji oferty czasu wolnego, której głównymi odbiorcami mogą być m.in. mieszkańcy Opola. Zakłada się dalszy rozwój szlaków rekreacyjno-turystycznych na terenie gminy, w szczególności kompleksowe rozwijanie sieci ścieżek rowerowych, z uwzględnieniem największych atrakcji na terenie gminy i zintegrowania z zewnętrznymi sieciami i atrakcjami. W planach jest również kontynuacja rekreacyjno-turystycznego zagospodarowania zbiorników i cieków wodnych oraz działania animacyjno-aktywizujące. Ważną aktywnością pozostaje organizacja i promocja imprez kulturalno-rozrywkowych o ponadlokalnym charakterze. Wyzwaniem w ramach współpracy międzysektorowej jest identyfikacja, rozwój już istniejących i kreowanie nowych atrakcji i produktów rekreacyjno-turystycznych. Budowa oferty to również odpowiednie kształtowanie przestrzeni i miejsc rekreacji oraz wypoczynku, w tym budowa

małej architektury i uporządkowanie terenów zielonych. Podejmowane będą działania na rzecz transformacji ekologicznej obiektów i usług turystycznych wraz z certyfikacją. W ramach tego obszaru uwzględniono również bezpośrednie wsparcie bazy rekreacyjnej i sportowej, np. budowę skateparku w Tułowicach, jak również oferty – atrakcyjnej, zróżnicowanej tematycznie i dostępnej dla różnych grup społecznych. Kontynuowana będzie organizacja i współorganizacja imprez sportowych i rekreacyjnych o różnym zasięgu i charakterze. Ważna w tym zakresie będzie współpraca z klubami sportowymi, które w głównej mierze są odpowiedzialne za promowanie aktywności fizycznej wśród mieszkańców niezależnie od płci i wieku. Niezbędnym elementem końcowego sukcesu będzie wzmocnienie i zróżnicowanie gminnego systemu informacji i promocji.

OBSZAR STRATEGICZNY 1.

KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

Cel strategiczny 1.

Dogodne warunki życia oraz wysoka jakość usług publicznych, wzmacniających kapitał ludzki i społeczny.

Cele operacyjne:

1.1. Doskonalenie jakości edukacji oraz dostosowanie oferty do potrzeb społecznych i wyzwań rozwojowych gminy.

1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.

1.3. Pielęgnowanie kultury i dziedzictwa budujących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.

1.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.

1.5. Nowoczesne zarządzanie publiczne, służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 2. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 1.1. DOSKONALENIE JAKOŚCI EDUKACJI ORAZ DOSTOSOWANIE OFERTY DO POTRZEB SPOŁECZNYCH I WYZWAŃ ROZWOJOWYCH GMINY.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹
1.1.1.	Rozwijanie oferty edukacyjnej i opiekuńczej w zakresie wychowania i edukacji przedszkolnej oraz opieki żłobkowej, w tym we współpracy z sektorem prywatnym.	Podniesienie jakości usług i poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym ↗	Przedszkole Publiczne w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Rodzice, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
1.1.2.	Rozbudowa i modernizacja bazy wychowawczo-oświatowej, w tym dostosowanie do wymogów społecznych i środowiskowych, wyposażenie i doposażenie w sprzęt, w tym w IT, niezbędne oprogramowanie i pomoce dydaktyczne, zagospodarowanie otoczenia pod kątem wszechstronnego rozwoju fizycznego i psychospołecznego dzieci i młodzieży.	Rozwój bazy dydaktycznej oraz przyszkolnej infrastruktury rekreacyjno-sportowej Poprawa warunków nauki Poprawa efektywności energetycznej bazy, dywersyfikacja źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych Zwiększenie dostępności infrastruktury, wyrównywanie szans edukacyjnych	Średni wiek komputera w szkole oraz liczba uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu ↘ Liczba dzieci korzystających z nowej bazy edukacyjnej i/lub rekreacyjno-sportowej ↗	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Rodzice

¹ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹
1.1.3.	Tworzenie bogatej i różnorodnej oferty zajęć edukacyjnych i ruchowych, w tym zajęć dodatkowych, dostosowanej do potrzeb i możliwości ucznia, w tym wprowadzanie nowoczesnych metod nauczania, kształtowanie kompetencji kluczowych, proinnowacyjnych oraz zintegrowanych z wymaganiami rynku pracy i gospodarki subregionalnej.	<p>Edukacja dostosowana do indywidualnych potrzeb ucznia</p> <p>Poprawa jakości kształcenia, poprawa wyników egzaminów końcowych</p> <p>Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży</p> <p>Wyrównywanie szans edukacyjnych</p>	<p>Wyniki egzaminów końcowych</p> <p>Liczba laureatów i finalistów olimpiad, konkursów przedmiotowych, artystycznych i zawodów sportowych</p> <p>Liczba uczniów objętych stypendiami ↗</p> <p>Liczba uczniów i/lub rodziców objętych różnymi formami wsparcia psychologicznego i pedagogicznego</p>	<p>Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Rodzice, Stowarzyszenie Aglomeracja Polska</p>
1.1.4.	Rozwój współpracy jednostek oświatowych z otoczeniem, w tym z zagranicą (np. z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami, uczelniami wyższymi, wymiany młodzieży i nauczycieli w ramach Erasmus+)	<p>Poprawa jakości kształcenia, poprawa wyników egzaminów końcowych</p> <p>Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej</p> <p>Zdobycie przez uczniów wiedzy i specjalistycznych kompetencji (np. znajomość języka obcego) na poziomie międzynarodowym i wielokulturowym</p>	<p>Liczba projektów we współpracy szkoły i co najmniej jednego partnera oraz liczba uczestników</p> <p>Liczba projektów międzynarodowej wymiany uczniów oraz liczba uczestników</p> <p>Wyniki egzaminów końcowych z języka angielskiego ↗</p>	<p>Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach</p>	<p>Partnerzy krajowi i zagraniczni, Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Rodzice, Stowarzyszenie Aglomeracja Polska</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹
1.1.5.	Motywowanie oraz doskonalenie kompetencji kadr placówek wychowawczych i oświatowych.	Podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli	Średnia liczba szkoleń na nauczyciela w ciągu roku Liczba nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Ośrodki doskonalenia
1.1.6.	Programy wspierające dzieci i uczniów w okresie po pandemii – profilaktyka nowych uzależnień, aktywizacja ruchowa, wsparcie psychologiczne itp. (m.in. zatrudnianie specjalistów, działalność zespołu ds. pomocy psychologiczno-pedagogicznej).	Podniesienie ogólnego poziomu kondycji fizycznej dzieci i młodzieży, ograniczanie występowania problemów rozwoju fizycznego Zapobieganie problemom i zaburzeniom psychicznym dzieci i młodzieży szkolnej, fachowe wsparcie Poprawa zdrowia dzieci i młodzieży szkolnej	Liczba dedykowanych zajęć ruchowych oraz liczba ich uczestników Liczba dzieci przypadających na etat psychologa szkolnego Liczba dzieci i młodzieży, które skorzystały z pomocy psychologa	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Placówki ochrony zdrowia, Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe, Rodzice, Stowarzyszenie Aglomeracja Polska
1.1.7.	Rozwój i profesjonalizacja doradztwa edukacyjnego i zawodowego, w tym specjalistycznego adresowanego do młodych ludzi rozpoczynających nowy etap nauki lub wchodzących na rynek pracy.	Wsparcie młodzieży w procesie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych Zwiększenie rozeznania rodziców w kwestii kierunkowania edukacji dziecka	Liczba dzieci i młodzieży, które skorzystały z konsultacji dotyczących rozwoju edukacyjnego i/lub zawodowego	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach	Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Starostwo Powiatowe w Opolu, Powiatowy Urząd Pracy w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Rodzice, Stowarzyszenie Aglomeracja Polska

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹
1.1.8.	Wspieranie kształcenia ustawicznego oraz zdobywania nowych kwalifikacji przez mieszkańców gminy.	<p>Wzrost aktywności edukacyjnej osób dorosłych</p> <p>System podnoszenia kompetencji mieszkańców gminy w różnych specjalnościach</p>	<p>Liczba osób dorosłych, które skorzystały ze szkoleń i kursów GOPS, PUP, LGD</p> <p>Odsetek osób w wieku 25–64 lata uczących się i doksztalających się w ludności ogółem w tej samej grupie wiekowej</p>	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kuratorium Oświaty w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki oświatowe, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, w tym senioralne, Instytucje kultury, Podmioty szkoleniowe i doradcze, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 3. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 1.2. PODNIESIENIE JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH I ZDROWOTNYCH.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ²
1.2.1.	Prowadzenie działań z zakresu edukacji zdrowotnej dla różnych grup mieszkańców oraz inicjowanie kampanii profilaktycznych.	<p>Poprawa profilaktyki i diagnostyki na terenie gminy</p> <p>Wzrost świadomości społecznej w zakresie zdrowia</p> <p>Poprawa zdrowia mieszkańców we wszystkich grupach społecznych</p>	<p>Liczba zróżnicowanych akcji profilaktyczno-diagnostycznych skierowanych i dostosowanych do różnych grup społecznych (zagrożonych) oraz liczba uczestników</p> <p>↗</p>	<p>Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Placówki ochrony zdrowia, Kluby i organizacje sportowe, Organizacje pozarządowe, Firmy farmaceutyczne i medyczne, Mieszkańcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
1.2.2.	Poprawa infrastruktury ochrony zdrowia oraz zwiększanie dostępności do nowoczesnych usług medycznych.	<p>Modernizacja i rozbudowa infrastruktury ochrony zdrowia</p> <p>Poprawa dostępności i jakości usług medycznych</p>	<p>Liczba inwestycji zmodernizowanych przy wsparciu gminy</p> <p>↗</p>	<p>Urząd Miejski w Tułowicach</p>	<p>NFZ, Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Placówki ochrony zdrowia, Mieszkańcy, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
1.2.3.	Edukacja, wsparcie i promocja rodziny, w tym przygotowanie do rodzicielstwa oraz działania wspomagające codzienne funkcjonowanie rodzin i ich naturalny rozwój, ze szczególną dbałością o dobro dzieci i młodzieży.	<p>Promocja i wsparcie rodziny, w tym rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych</p>	<p>Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym objętych pracą socjalną oraz wsparciem materialnym i finansowym</p>	<p>Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach,</p>

² Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ²
		Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównywanie szans rozwojowych			Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Organizacje pozarządowe
1.2.4.	Efektywne przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów w rodzinie, w tym m.in. przeciwdziałanie alkoholizmowi, narkomanii i innym uzależnieniom oraz wsparcie osób i rodzin z problemami, przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy w rodzinie oraz ochrona osób doświadczających przemocy, przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu.	<p>Promocja rodziny, wsparcie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej</p> <p>Przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów oraz dysfunkcji w rodzinie</p> <p>Zapewnienie profesjonalnej pomocy osobom i rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie</p> <p>Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu</p>	<p>Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym objętych asystenturą</p> <p>Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty</p> <p>Liczba przypadków uzależnień wśród dzieci i młodzieży szkolnej</p> <p>Liczba osób objętych leczeniem odwykowym</p>	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach, Zespół Interdyscyplinarny	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opolu, Ośrodki interwencji kryzysowej, Poradnie psychologiczno-pedagogiczne</p> <p>Urząd Miejski w Tułowicach, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Placówki ochrony zdrowia, Jednostki oświatowe, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Policja, sądy</p>
1.2.5.	Kompleksowe wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz ich bliskich i opiekunów, prowadzenie działań służących aktywizacji i integracji (tworzenie i wspieranie dedykowanych placówek, poradnictwo, praca socjalna, usługi asystenckie i opiekuńcze, wsparcie finansowe, materialne i sprzętowe, pomoc odciążeniowa i wytchnieniowa, rozwój działalności kół i klubów seniora, budowanie więzi międzypokoleniowych i wsparcie dialogu międzypokoleniowego itp.).	<p>Zapewnienie szerokiej oferty różnych form wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami</p> <p>Wzrost aktywności osób starszych i z niepełnosprawnościami</p> <p>Integracja społeczna i zawodowa osób starszych i z niepełnosprawnościami</p> <p>Poprawa jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami</p>	<p>Liczba projektów dedykowanych seniorom i/lub osobom z niepełnosprawnościami oraz ich uczestników</p> <p>Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych</p>	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Placówki ochrony zdrowia, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, w tym senioralne, Kluby i organizacje sportowe, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ²
1.2.6.	Rozwój gminnego zasobu mieszkaniowego i mieszkalnictwa społecznego oraz wsparcie dla powstawania nowych atrakcyjnych inwestycji mieszkaniowych, m.in. budowa budynku mieszkalnego dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie dostępu do mieszkań Zwiększenie możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkaniowych młodych rodzin z dziećmi, osób średnio i najniżej zarabiających, osób starszych, z niepełnosprawnościami, zagrożonych wykluczeniem społecznym itp.	Liczba i powierzchnia lokali w dyspozycji gminy Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców ↗ Liczba osób oczekujących na przydział mieszkania ↘	Urząd Miejski w Tułowicach, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach, Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy
1.2.7.	Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pomocy społecznej, w tym współpraca z sektorem pozarządowym i prywatnym.	Odejścia od opieki w instytucjach na rzecz zapewnienia wsparcia w środowisku lokalnym Rozwój współpracy w sektorze usług pomocy społecznej	Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Ośrodkiem Pomocy Społecznej Liczba podmiotów prywatnych świadczących usługi w ramach pomocy społecznej ↗	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy
1.2.8.	Wieloaspektowe działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i minimalizowanie społecznych i zdrowotnych skutków pandemii COVID-19, w tym promocja i wsparcie zdrowia fizycznego, psychicznego i psychospołecznego.	Przeciwdziałanie negatywnym skutkom pandemii koronawirusa Podniesienie poziomu zdrowia publicznego	Liczba zdiagnozowanych przypadków osób z zespołem pocovidowym	Władze samorządowe gminy	NFZ, Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Placówki ochrony zdrowia, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 4. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 1.3. PIELĘGNOWANIE KULTURY I DZIEDICTWA BUDUJĄCYCH TOŻSAMOŚĆ I PRZEWAGĘ KONKURENCYJNĄ GMINY.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ³
1.3.1.	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalnej, w tym dostosowanie do wymogów społecznych i środowiskowych, wyposażenie i doposażenie w sprzęt, w tym w IT i niezbędne oprogramowanie, m.in.: budowa świetlicy wiejskiej w Szydłowie, modernizacja Gminnej Biblioteki Publicznej w Tułowicach, remont świetlicy w Skarbiszowicach.	Rozwój bazy kulturalnej, zwiększenie jej dostępności i jakości Poprawa warunków aktywnego i biernego uczestnictwa w kulturze Poprawa efektywności energetycznej bazy, dywersyfikacja źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych Zwiększenie dostępności infrastruktury	Liczba nowych i zmodernizowanych budynków Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej bazy kulturalnej ↗	Tułowicki Ośrodek Kultury, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy
1.3.2.	Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty kulturalnej, m.in. wprowadzanie nowych zajęć i warsztatów, wydarzeń, propozycji wspólnych (sieciowanie), cyfryzacja instytucji i oferty, współpraca z lokalnymi zespołami, twórcami, artystami i rzemieślnikami.	Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości oferty kulturalnej Integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców Rozwój społeczeństwa informacyjnego i cyfrowego Promowanie lokalnych zespołów, twórców, artystów i rzemieślników	Liczba zajęć stałych i czasowych w ofercie w ciągu roku oraz liczba ich uczestników ↗	Tułowicki Ośrodek Kultury	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, LGD, Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy, artyści i rzemieślnicy lokalni, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

³ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ³
1.3.3.	Pielęgnowanie wielokulturowego dziedzictwa oraz budowanie klimatu dla integracji międzykulturowej, tolerancji i otwartości wobec różnych postaw, poglądów, osób, w tym migrantów, włączanie ich w życie społeczno-gospodarcze, m.in. poprzez kultywowanie tradycji (np. pisanie pisanek techniką batikową na Śląsku Opolskim, dekorowanie porcelany, wykonywanie palm wielkanocnych), realizację projektów, wydarzeń i konkursów bazujących na lokalnej spuściźnie kulturowej, kontynuację wsparcia dla grup i zespołów, a także lokalnych twórców i rzemieślników, badanie i dokumentowanie dziedzictwa, digitalizację i udostępnianie cyfrowych zasobów dziedzictwa kulturowego, tworzenie wydawnictw, wzmacnianie edukacji kulturalnej, współpracę środowiska oświatowego i kulturalnego.	<p>Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy</p> <p>Integracja i aktywizacja społeczno-kulturowa mieszkańców</p> <p>Rozwój społeczeństwa otwartego i tolerancyjnego</p>	<p>Liczba osób do 18 roku życia należących do grup i zespołów kultywujących dziedzictwo kulturowe gminy</p> <p>Liczba aktywnych twórców, artystów i rzemieślników na terenie gminy</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	Tułowicki Ośrodek Kultury	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, LGD, Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy, artyści i rzemieślnicy lokalni, Media, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
1.3.4.	Rozwój i promocja muzeum ceramiki oraz powiązanej oferty oraz tematyczna współpraca krajowa i międzynarodowa.	<p>Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego gminy</p> <p>Włączenie muzeum w obieg społeczny i rekreacyjno-turystyczny</p>	<p>Liczba zwiedzających muzeum</p> <p>Poziom ich zadowolenia z wizyty</p> <p>Liczba projektów współpracy zrealizowanych przez muzeum oraz liczba ich uczestników</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	Tułowicki Ośrodek Kultury, Urząd Miejski w Tułowicach	<p>PKP, Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Instytucje kultury, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, LGD, Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy, artyści i rzemieślnicy lokalni, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Media, Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ³
1.3.5.	Działania na rzecz zachowania i przystosowania obiektów zabytkowych i historycznych do nowych funkcji użytkowych, w szczególności służących gospodarce, turystyce, kulturze, edukacji.	Ochrona krajobrazu kulturowego gminy Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych i ewentualne nadanie im nowych funkcji Zwiększenie dostępności zabytków dla mieszkańców, jak również turystów i gości	Liczba i/lub odsetek zabytków pozostających w złym stanie technicznym ↓ Liczba odnowionych kapliczek i/lub krzyży przydrożnych ↑	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
1.3.6.	Dbanie o miejsca związane z historią lokalną i pamięcią historyczną, np. groby rodziny Schlegelmilchów, Krzyż Przesiedleńców.	Zachowanie dziedzictwa i ochrona krajobrazu kulturowego gminy Wzmacnianie tożsamości gminy i mieszkańców	Liczba projektów związanych z historią lokalną i pamięcią historyczną ↑	Tułowicki Ośrodek Kultury	Administracja rządowa, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Opolu, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 5. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 1.4. ZAPEWNIENIE WYSOKIEGO POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁴
1.4.1.	Podnoszenie potencjału służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo, w tym w zakresie rozwoju i modernizacji infrastruktury oraz wyposażenia, doskonalenia zawodowego, integracji systemów i współpracy z innymi podmiotami.	Podniesienie jakości bazy i wyposażenia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo Poprawa zdolności operacyjnych służb Poprawa bezpieczeństwa publicznego	Liczba jednostek OSP, które otrzymały wsparcie publiczne ↗	Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Policja, Państwowa Straż Pożarna i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
1.4.2.	Rozwój informacji i edukacji, która kształtuje właściwe postawy i nawyki, a także uczy, jak unikać niebezpieczeństw w życiu codziennym poprzez świadome ograniczanie możliwości ich występowania (m.in. bezpieczeństwo w ruchu drogowym, udzielanie pierwszej pomocy, cyberbezpieczeństwo, bezpieczeństwo sanitarno-epidemiologiczne).	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń i reagowania w sytuacji zagrożeń	Liczba dzieci i młodzieży, którzy przeszli kursy i szkolenia z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa Liczba kampanii na rzecz bezpieczeństwa ↗	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Instytucje kultury Organizacje pozarządowe, Media, Policja, Państwowa Straż Pożarna i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

⁴ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁴
1.4.3.	Działania z zakresu zapobiegania katastrofom i klęskom żywiołowym oraz minimalizowanie ich skutków - rozwój infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo i służącej zarządzaniu kryzysowemu, rozwój systemów IT w zakresie informowania o zagrożeniach i zarządzania bezpieczeństwem, rozwój współpracy służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo.	Lepsza współpraca służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo Poprawa bezpieczeństwa związanego z występowaniem katastrof i minimalizowanie ich ewentualnych skutków	Liczba projektów z zakresu przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych i katastrof, w tym inwestycyjnych, oraz szacowany zakres oddziaływania (liczba ludności korzystającej z efektów przedsięwzięć) Wielkość strat w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof	Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego	Wody Polskie, Adminstracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Inne JST, Urząd Miejski w Tułowicach, Policja, Państwowa Straż Pożarna i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 6. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 1.5. NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE PUBLICZNE, SŁUŻĄCE WZROSTOWI ORAZ WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU I GOSPODARCTWU.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁵
1.5.1.	Podnoszenie kompetencji i wzrost motywacji kadr samorządowych – urzędu oraz jednostek organizacyjnych.	Doskonalenie administracji i zarządzania Podniesienie efektywności świadczenia i jakości usług publicznych	Liczba szkoleń i kursów, w których brali udział pracownicy urzędu ↗ Liczba uchylonych przez wojewodę decyzji ↘	Sekretarz Gminy, Dyrektorzy jednostek gminnych	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, pracownicy urzędu i jednostek gminnych
1.5.2.	Rozwój oraz doposażenie i cyfryzacja bazy administracyjnej, dostosowanie do wymogów społecznych i środowiskowych.	Rozwój bazy administracyjnej Poprawa warunków pracy oraz korzystania z usług urzędu Poprawa efektywności energetycznej bazy, dywersyfikacja źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych Zwiększenie dostępności infrastruktury	Średni wiek komputera ↘ Liczba obiektów i przestrzeni publicznych, które zostały dostosowane do wymogów ustawowych w zakresie dostępności i/lub wymagań środowiskowych ↗	Sekretarz Gminy, Dyrektorzy jednostek gminnych, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
1.5.3.	Zielona administracja lokalna - wdrażanie inicjatyw i rozwiązań proekologicznych w administracji lokalnej, ciągłe podnoszenie świadomości ekologicznej pracowników oraz klientów urzędu, bardziej racjonalna gospodarka surowcami, energią, wodą i odpadami.	Promocja postaw i rozwiązań ekologicznych Ochrona środowiska w skali lokalnej	Odsetek pracowników administracji lokalnej, którzy przeszli dedykowane szkolenia i/lub uczestniczyli w dedykowanych projektach ↗ Poziom zużycia energii i/lub wody	Sekretarz Gminy, Dyrektorzy jednostek gminnych, Urząd Miejski w Tułowicach	Jednostki gminne, Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, Organizacje pozarządowe

⁵ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁵
			Masa wytworzonych odpadów ↓		
1.5.4.	Dostosowanie administracji lokalnej do wymogów ustawy o dostępności (architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej).	Zapewnienie dostępności administracji lokalnej dla wszystkich mieszkańców, w tym ze szczególnymi potrzebami Poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców ze szczególnymi potrzebami	Liczba obiektów i przestrzeni publicznych, które zostały dostosowane do wymogów ustawowych w zakresie dostępności ↑	Zespół ds. dostępności	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, PFRON, Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki gminne, Organizacje pozarządowe
1.5.5.	Działania służące rozwojowi nowych usług świadczonych w całości lub częściowo przez Internet, a także wzrostowi różnorodności, dostępności i jakości e-usług, a także cyberbezpieczeństwu.	Podniesienie efektywności świadczenia i jakości usług publicznych, w tym wzrost dostępności i liczby e-usług Zwiększenie liczby spraw załatwianych elektronicznie	Liczba i/lub odsetek dostępnych e-usług Liczba kampanii promocyjnych i informacyjnych dotyczących e-urzędu oraz ich zasięg ↑	Sekretarz Gminy, Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki gminne	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Mieszkańcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
1.5.6.	Wsparcie lokalowe, merytoryczne, organizacyjne, finansowe i prawno-księgowe organizacji pozarządowych oraz innych form inicjatyw społecznych.	Rozwój trzeciego sektora Profesjonalizacja NGO	Liczba NGO, które pozyskały i rozliczyły dofinansowanie ze źródła innego niż budżet gminy (budżet powiatu i województwa) ↑	Sekretarz Gminy, Urząd Miejski w Tułowicach, Komisja konkursowa	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, LGD, Kluby i organizacje sportowe, Mieszkańcy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁵
1.5.7.	Integracja i aktywizacja społeczna, doskonalenie systemu komunikacji i dialogu z mieszkańcami oraz zwiększanie partycypacji mieszkańców w zarządzaniu gminą i działaniach na rzecz swoich środowisk lokalnych – m.in. tradycyjne i elektroniczne kanały komunikacji, otwarte konkursy ofert, konsultacje społeczne, promocja i wsparcie wolontariatu, rozwój form współdziałania mieszkańców w ustalaniu wydatków budżetu gminy.	Wzrost aktywności i partycypacji społecznej	Liczba organizacji pozarządowych na terenie gminy Liczba aktywnych wolontariuszy w szkołach na terenie gminy Liczba zrealizowanych procesów konsultacyjnych i ich uczestników ↗	Sekretarz Gminy, Urząd Miejski w Tułowicach, Komisja konkursowa, Jednostki oświatowe	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Instytucje kultury Organizacje pozarządowe, LGD, Kluby i organizacje sportowe, Mieszkańcy
1.5.8.	Rozwój współpracy terytorialnej w wymiarze krajowym, w szczególności z gminami sąsiedzkimi, oraz w wymiarze międzynarodowym.	Rozwój procesów współpracy z otoczeniem i interesariuszami administracji Osiągnięcie efektu synergii	Liczba zrealizowanych projektów we współpracy gminy i co najmniej 1 innej JST Liczba zrealizowanych projektów we współpracy gminy z uczelniami wyższymi Liczba zrealizowanych projektów ponadlokalnych we współpracy gminy i co najmniej 1 NGO ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Uczelnie wyższe, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”, Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad, Partnerzy zagraniczni

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁵
1.5.9.	Współpraca w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska.	Zacieśnianie i koncentracja współpracy z gminami w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska na rzecz rozwiązywania najważniejszych wspólnych problemów i wykorzystywania potencjałów, z poszanowaniem ich indywidualnej specyfiki i odrębności Osiągnięcie efektu synergii	Liczba wspólnych projektów w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach i jednostki gminne	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe
1.5.10.	Budowanie marki gminy Tułowice opartej na jej tożsamości, łączącej tradycje i innowacje, z uwzględnieniem aktualnych trendów i rozwiązań w komunikacji marketingowej (smart city, slow city).	Wzrost atrakcyjności osadniczej, gospodarczej i turystycznej gminy Zwiększenie liczby mieszkańców gminy Zwiększenie liczby turystów i gości odwiedzających gminę	Liczba mieszkańców Saldo migracji Liczba turystów i gości odwiedzających gminę ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Jednostki gminne, LGD, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Mieszkańcy, Media
1.5.11.	Działania zachęcające mieszkańców do odprowadzania podatków dochodowych na terenie gminy – akcje informacyjne i promocyjne, prezentacja korzyści dla wspólnoty lokalnej.	Zwiększenie liczby podatników i w konsekwencji zasobów finansowych w budżecie gminnym	Wielkość i udział % dochodów z PIT w dochodach własnych budżetu gminy ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Jednostki gminne, Sołtysi, liderzy społeczni, radni Media

OBSZAR STRATEGICZNY 2.

PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Cel strategiczny 2.

Środowisko i przestrzeń do życia i rozwoju.

Cele operacyjne:

2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.

2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu.

2.3. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią i ochrona krajobrazu.

2.4. Rozwój ekologicznego i zintegrowanego systemu transportowego, wspierającego rozwój społeczny i gospodarczy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 7. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 2.1. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I ODPOWIEDZIALNE GOSPODAROWANIE WODĄ.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁶
2.1.1.	<p>Modernizacja i rozwój systemu kanalizacyjnego i oczyszczania ścieków zgodnie z potrzebami oraz wsparcie alternatywnych, ekologicznych form kanalizacji sanitarnej, w przypadkach gdy brak jest racjonalnych możliwości rozwoju sieci (np. przydomowe oczyszczalnie ścieków), m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja oczyszczalni ścieków w Tułowicach, • rozbudowa sieci kanalizacyjnych i wodociągowych na nowych terenach budowlanych. 	<p>Zwiększenie dostępności i jakości usług kanalizacyjnych</p> <p>Zwiększenie przepustowości oczyszczalni ścieków</p> <p>Poprawa warunków mieszkalnych i prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności wód</p>	<p>Odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci kanalizacji</p> <p>Poziom przepustowości oczyszczalni i wielkość rezerwy przepustowości</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	<p>Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Urząd Miejski w Tułowicach</p>	<p>Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy</p>
2.1.2.	<p>Modernizacja i rozwój systemu zaopatrzenia w wodę zgodnie z potrzebami oraz optymalizacja zużycia wody.</p>	<p>Podniesienie jakości infrastruktury wodociągowej, zwiększenie wydajności stacji, zapewnienie odpowiedniego ciśnienia, optymalizacja kosztów gospodarki wodociągowej oraz zastosowanie rozwiązań ekologicznych</p>	<p>Odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci wodociągowej</p> <p style="text-align: center;">↗</p> <p>Liczba awarii sieci wodociągowej</p> <p style="text-align: center;">↘</p>	<p>Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Urząd Miejski w Tułowicach</p>	<p>Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy</p>

⁶ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁶
		Zwiększenie dostępności i jakości usług w zakresie dostarczania wody, poprawa jakości wody pitnej Poprawa warunków mieszkalnych i prowadzenia działalności gospodarczej			
2.1.3.	Działania z zakresu zwiększania retencji, w tym publicznej, prywatnej i naturalnej, m.in. budowa zbiorników retencyjnych w Szydłowie.	Poprawa retencji Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności wód Podniesienie poziomu bezpieczeństwa Możliwość modernizacji i budowy dróg w Szydłowie i Goszczowicach	Liczba i pojemność zbiorników retencyjnych Liczba gospodarstw domowych, które zrealizowały instalacje wykorzystania wody opadowej ↗	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Urząd Miejski w Tułowicach	Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, Mieszkańcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.1.4.	Budowa farmy fotowoltaicznej w celu zasilania obiektów Stacji Uzdatniania Wody i Oczyszczalni Ścieków w Tułowicach.	Zwiększenie, zróżnicowane i ustabilizowanie zasobów energii Poprawa jakości powietrza Poprawa stanu technicznego infrastruktury komunalnej	Roczna produkcja energii	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Urząd Miejski w Tułowicach	Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, Mieszkańcy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁶
2.1.5.	Wsparcie dla rozwoju infrastruktury sieci gazowej.	<p>Zwiększenie dostępności i jakości usług dostarczania paliwa gazowego (dostępność gazu we wszystkich sołectwach)</p> <p>Poprawa warunków mieszkalnych i prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Ograniczenie niskiej emisji, poprawa jakości powietrza</p>	<p>Odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci gazowej ↗</p> <p>Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↘</p>	Władze samorządowe gminy, Sołtysi	PGNiG, Urząd Miejski w Tułowicach, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy
2.1.6.	Prowadzenie gospodarki melioracyjnej i odwodnieniowej.	Kształtowanie odpowiednich stosunków wodnych w podłożu	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć i liczba ich odbiorców ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	-

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 8. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 2.2. TROSKA O STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIAŁANIA NA RZECZ ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁷
2.2.1.	<p>Realizacja programów antysmogowych i ochrony powietrza oraz upowszechniania i wykorzystania energetyki odnawialnej, m.in. ekodoradztwo i wsparcie indywidualnych inwestycji w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymiany nieekologicznych źródeł ciepła, instalacji odnawialnych źródeł energii przez prosumentów, termomodernizacji budynków. 	<p>Poprawa efektywności energetycznej budynków lub mieszkań prywatnych</p> <p>Likwidacja nieekologicznych źródeł ciepła na terenie gminy</p> <p>Zwiększenie wykorzystania OZE przez mieszkańców</p> <p>Ograniczenie niskiej emisji, poprawa jakości powietrza</p>	<p>Liczba i/lub odsetek gospodarstw domowych, które korzystają z OZE</p> <p>Liczba i/lub odsetek gospodarstw domowych, które dokonały termomodernizacji przy wsparciu publicznym ↗</p> <p>Liczba gospodarstw domowych korzystających z nieekologicznych źródeł ciepła</p> <p>Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↘</p>	<p>Urząd Miejski w Tułowicach, Komisja oceniająca</p>	<p>Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy, Organizacje pozarządowe, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
2.2.2.	<p>Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej (termomodernizacja, wymiana źródeł grzewczych, instalacja odnawialnych źródeł energii).</p>	<p>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej</p> <p>Wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie energetycznym gminy</p>	<p>Liczba i odsetek budynków użyteczności publicznej korzystających z OZE ↗</p> <p>Liczba i/lub odsetek budynków użyteczności publicznej, które zostały poddane termomodernizacji</p>	<p>Urząd Miejski w Tułowicach</p>	<p>Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy, Organizacje pozarządowe, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>

⁷ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁷
		Ograniczenie niskiej emisji, poprawa jakości powietrza	Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↓		
2.2.3.	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy.	Rozwój systemu oświetlenia ulicznego i poprawa jego efektywności energetycznej Poprawa bezpieczeństwa na terenie gminy	Roczne zużycie energii i koszty eksploatacji oświetlenia	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Właściciele i zarządcy dróg, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.2.4.	Edukacja ekologiczna oraz kształtowanie postaw i wzorów zachowań, przede wszystkim młodego pokolenia, we współpracy z partnerami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi.	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz wykształcenie zachowań prośrodowiskowych	Liczba godzin zajęć z zakresu edukacji ekologicznej w szkołach Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów ↗ Liczba nowopowstałych dzikich wysypisk śmieci ↓	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Mieszkańcy, LGD, Media, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁷
2.2.5.	Doskonalenie systemu gospodarki odpadami w kierunku zmniejszenia ilości produkowanych odpadów, większej segregacji i recyklingu (docelowo w stronę gospodarki o obiegu zamkniętym).	Poprawa systemu gospodarki odpadami (wzrost poziomu segregacji i recyklingu), wdrażanie założeń gospodarki o obiegu zamkniętym Ochrona i poprawa stanu środowiska	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów Odpady poddane recyklingowi ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Mieszkańcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.2.6.	Wieloaspektowe działania na rzecz ochrony przyrody i różnorodności biologicznej.	Wzrost poziomu czystości środowiska Wzmocnienie kondycji i bioróżnorodności środowiska naturalnego	Liczba opracowań i publikacji na temat bioróżnorodności na terenie gminy ↗ Liczba zagrożonych gatunków flory i fauny na terenie gminy ↘	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Nadleśnictwo Tułowice, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, LGD, Media
2.2.7.	Prowadzenie oprysków przeciwko muchówkom na terenie masowego występowania oraz zwalczanie komarów z wykorzystaniem naturalnych sposobów (np. wykorzystanie ptaków)	Zmniejszenie liczebności i uciążliwości dla mieszkańców populacji muchówek, przy jak najmniejszym oddziaływaniu na środowisko naturalne	Poziom zadowolenia mieszkańców ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Nadleśnictwo Tułowice, Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 9. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 2.3. FUNKCJONALNE ZARZĄDZANIE PRZESTRZENIĄ I OCHRONA KRAJOBRAZU.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁸
2.3.1.	Aktualizowanie dokumentów planistycznych zgodnie z potrzebami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi oraz wymogami prawnymi.	Tworzenie warunków dla zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju	Powierzchnia gminy objęta planami zagospodarowani przestrzennego Liczba zmian dotyczących planów zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski w Tułowicach	Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.3.2.	Kształtowanie ładu przestrzennego oraz zachowanie szczególnej dbałości o estetykę przestrzeni publicznych, krajobrazu oraz obiektów usług publicznych i terenów aktywności gospodarczej wraz otoczeniem, w tym m.in. działania uświadamiające i mobilizujące mieszkańców do dbałości o własne gospodarstwa i najbliższe otoczenie, uporządkowanie nośników informacji wizualnej na terenie gminy.	Ochrona krajobrazu Poprawa kompozycji i estetyki przestrzeni	Liczba mieszkańców zaangażowanych w gminne konkursy dotyczące dbałości o własne gospodarstwa i najbliższe otoczenie 	Tułowicki Ośrodek Kultury	Urząd Miejski w Tułowicach, Jednostki gminne, Gospodarstwa domowe, Sołtysi, Media, Sponsorzy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.3.3.	Tworzenie i rozwijanie przyjaznych, atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, które będą pobudzały do działania, interakcji i integracji oraz będą budowały lokalny patriotyzm.	Poprawa dostępności, funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych	Liczba nowych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych oraz zakres oddziaływania 	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD

⁸ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁸
2.3.4.	Prowadzenie zintegrowanych działań rewitalizacyjnych i z zakresu odnowy miejscowości, w szczególności rewitalizacja centrum Tułowic.	Niwelacja problemów rozwojowych Integracja i aktywizacja społeczna oraz zawodowa mieszkańców Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz życia mieszkańców	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz liczba mieszkańców, którzy skorzystali z rewitalizacji ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki gminne, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska
2.3.5.	Zagospodarowanie terenów użyteczności publicznej na terenie całej gminy, np. <ul style="list-style-type: none"> • zagospodarowanie wiaty przy Tułowickim Ośrodku Kultury – ławki, miejsce na grill, stoły itp. • doposażenie placów zabaw w nowe atrakcje dla dzieci. 	Zagospodarowanie terenów użyteczności publicznej, stworzenie warunków do integracji oraz rekreacji i wypoczynku mieszkańców	Liczba projektów Zagospodarowanie terenów użyteczności publicznej oraz zakres oddziaływania ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki gminne, w tym Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 10. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 2.4. ROZWÓJ EKOLOGICZNEGO I ZINTEGROWANEGO SYSTEMU TRANSPORTOWEGO, WSPIERAJĄCEGO ROZWÓJ SPOŁECZNY I GOSPODARCZY.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁹
2.4.1.	Lobbowanie i wsparcie zewnętrznych inwestycji drogowych i kolejowych zwiększających dostępność komunikacyjną gminy i subregionu oraz poprawiających jakość usług transportowych.	Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej gminy oraz całego subregionu Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Czas dojazdu z centrum Tułowic do wybranych lokalizacji, np. do centrum Opola, z uwzględnieniem różnych środków transportu Liczba wypadków na drogach ↓	Władze samorządowe gminy	PKP, Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Urząd Miejski w Tułowicach, Inne JST
2.4.2.	Współpraca z innymi właścicielami i zarządcami infrastruktury (m.in. województwo, powiat) w zakresie budowy, modernizacji i przebudowy dróg, chodników i powiązanej infrastruktury na terenie gminy, w tym budowa obwodnicy.	Poprawa stanu i jakości infrastruktury drogowej na terenie gminy Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Długość wykonanych lub zmodernizowanych odcinków ciągów pieszych przy drogach powiatowych na terenie gminy ↑ Liczba wypadków na drogach powiatowych i/lub wojewódzkich, w tym z udziałem pieszych i/lub rowerzystów ↓	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego i Zarząd Dróg Wojewódzkich w Opolu, Starostwo Powiatowe w Opolu i Zarząd Dróg Powiatowych w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

⁹ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁹
2.4.3.	Budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych oraz chodników we wszystkich miejscowościach w gminie.	<p>Poprawa stanu i jakości gminnej infrastruktury drogowej na terenie gminy</p> <p>Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym</p>	<p>Długość wykonanych lub zmodernizowanych odcinków dróg gminnych</p> <p style="text-align: center;">↗</p> <p>Liczba wypadków na drogach gminnych, w tym z udziałem pieszych i/lub rowerzystów</p> <p style="text-align: center;">↘</p>	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego
2.4.4.	Współdziałanie z innymi organizatorami i zarządcami transportu, w tym z samorządami tworzącymi Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska oraz przewoźnikami publicznymi i prywatnymi, w celu podniesienia jakości i dostępności usług przewozowych, przyjaznych dla środowiska, dostosowanych do potrzeb społecznych i zawodowych mieszkańców oraz potrzeb gości i turystów odwiedzających gminę, a także w zakresie integracji różnych form transportu, m.in. centrum przesiadkowe w Szydłowie.	<p>Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości usług transportu publicznego</p> <p>Poprawa integralności komunikacyjnej gminy</p> <p>Ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych przez transport drogowy, poprawa jakości powietrza</p>	<p>Liczba mieszkańców korzystających z transportu aglomeracyjnego oraz poziom ich zadowolenia z usług</p> <p style="text-align: center;">↗</p> <p>Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami</p> <p style="text-align: center;">↘</p>	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego i Zarząd Dróg Wojewódzkich w Opolu, Starostwo Powiatowe w Opolu i Zarząd Dróg Powiatowych w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Przewoźnicy prywatni i publiczni
2.4.5.	Tworzenie miejsc parkingowych, w szczególności przy budynkach i miejscach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych.	Zapewnienie komfortu mieszkańców korzystających z usług publicznych oraz gości i turystów odwiedzających gminę	Liczba budynków i miejsc użyteczności publicznej oraz atrakcyjnych dla rekreacji i turystyki, gdzie powstały nowe miejsca parkingowe	Urząd Miejski w Tułowicach	-

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ⁹
		Eliminacja korków oraz emisji spalin i hałasu	Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy ↗ Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↘		
2.4.6.	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym we współpracy z innymi właścicielami i zarządcami infrastruktury - inwestycje, monitoring, oświetlenie, przejścia dla pieszych itp.	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Liczba wypadków i kolizji drogowych na terenie gminy, w tym z udziałem pieszych i/lub rowerzystów ↘	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach, Przedszkole Publiczne w Tułowicach, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Policja i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo, Właściciele i zarządcy dróg
2.4.7.	Wsparcie inwestycji infrastrukturalnych służących wzrostowi możliwości wykorzystania Internetu na terenie gminy, zapewniających szybką transmisję danych, bezprzerwową dostępność stacjonarny i mobilny do Internetu, a także bezpieczeństwo w sieci.	Poprawa zasięgu sieci komórkowych i dostępności szybkiego Internetu na terenie całej gminy	Odsetek gospodarstw domowych bez dostępu do szybkiego Internetu ↘	Sekretarz	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Operatorzy sieci telefonii komórkowej i internetowej

OBSZAR STRATEGICZNY 3.

MIESZKAŃCY I SAMORZĄD

Cel strategiczny 3.

Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka gminy, bazująca na tradycjach i zasobach lokalnych oraz silnych sieciach współpracy.

Cele operacyjne:

3.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy.

3.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców.

3.3. Rozwój i promocja oferty czasu wolnego, opartej na lokalnych zasobach środowiskowych i kulturowych.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 11. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 3.1. WZMOCNIENIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO GMINY.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹⁰
3.1.1.	Rozwój Strefy Aktywności Gospodarczej w Tułowicach (m.in. zakup terenów inwestycyjnych), w tym w kierunku dywersyfikacji struktury wielkościowej i branżowej firm, przy zachowaniu lokalnych specjalizacji, a także w stronę działalności innowacyjnej.	Wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych w przestrzeni gminy Zwiększenie potencjału gospodarczego i inwestycyjnego gminy	Powierzchnia nowych terenów inwestycyjnych w gminie ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Instytucje otoczenia biznesu, Właściciele gruntów, Inwestorzy
3.1.2.	Tworzenie oferty inwestycyjnej gminy i jej promocja wśród potencjalnych inwestorów, podnoszenie standardów obsługi.	Wzrost zainteresowania inwestorów ofertą gminy Budowa lokalnej marki gospodarczej Pozyskanie inwestorów	Liczba zapytań inwestorów w sprawie oferty inwestycyjnej gminy Liczba opublikowanych ofert inwestycyjnych gminy Liczba nowych inwestorów ↗	Sekretarz, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Instytucje otoczenia biznesu, Polska Agencja Inwestycji i Handlu, Firmy reklamowe, Media
3.1.3.	Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz integracji lokalnego środowiska gospodarczego oraz rozwijania sieci współpracy biznesowej i biznesowo-naukowej.	Pobudzenie współpracy, powstanie trwałych relacji i działań kooperacyjnych oraz wzrost możliwości oddziaływania na rozwój gminy ze strony środowiska gospodarczego	Liczba wzajemnych konsultacji sektora przedsiębiorców i administracji lokalnej ↗	Władze samorządowe gminy	Lokalni przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Instytucje otoczenia biznesu esu

¹⁰ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹⁰
3.1.4.	Wsparcie przedsiębiorców, w tym firm rodzinnych, w rozwoju działalności, poszerzaniu rynków zbytu produktów i świadczenia usług również na skalę międzynarodową.	Wsparcie rozwoju i ekspansji firm lokalnych Wzrost gospodarczy	Liczba przedsięwzięć w zakresie wsparcia i promocji firm lokalnych oraz objętych nimi podmiotów ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Instytucje otoczenia biznesu, Przedsiębiorcy
3.1.5.	Wspieranie przedsięwzięć innowacyjnych.	Wsparcie i promocja innowacyjności	Liczba przedsięwzięć w zakresie wsparcia i promocji innowacyjności wśród firm lokalnych oraz ich zasięg ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Instytucje otoczenia biznesu, Przedsiębiorcy, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 12. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 3.2. ROZWÓJ LOKALNEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I KREATYWNOŚCI ORAZ AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹¹
3.2.1.	Współpraca z Instytucjami Otoczenia Biznesu, Ośrodkami Doradztwa Rolniczego i instytucjami publicznymi w zakresie poszerzania oferty szkoleń, fachowego doradztwa i informacji na temat możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na rozpoczęcie lub rozwój własnej działalności gospodarczej, rolniczej itp. (głównie nowa perspektywa finansowa UE 2021-2027).	<p>Zapewnione wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców, rolników i producentów chcących rozwijać swoją działalność</p> <p>Poprawa konkurencyjności rynkowej lokalnych przedsiębiorców, rolników i producentów</p> <p>Podniesienie wiedzy i poziomu absorpcji dostępnych środków finansowych w ramach UE na lata 2021-2027 wśród przedstawicieli sektora gospodarczego i rolniczego</p>	<p>Liczba przedsiębiorców i rolników, którzy skorzystali z oferty IOB, ODR</p> <p>Liczba przedsiębiorców i rolników z terenu gminy, którzy uzyskali wsparcie finansowe w ramach środków unijnych na rozwój własnej działalności</p>	Sekretarz, Urząd Miejski w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki, Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Instytucje otoczenia biznesu, Powiatowy Urząd Pracy w Opolu, Organizacje pozarządowe, LGD, Rolnicy, przedsiębiorcy, producenci</p>
3.2.2.	Współpraca z urzędem pracy i lokalnymi pracodawcami na rzecz uzyskania dobrej jakości zatrudnienia, w tym aktywizacja zawodowa i działania zwiększające szanse na rynku pracy osób wymagających wsparcia, jak: seniorzy, bierni zawodowo, kobiety, reemigranci, cudzoziemcy, osoby z niepełnosprawnościami, opiekunowie osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby dotknięte skutkami pandemii COVID-19, wsparcie na rzecz podniesienia / zmiany kwalifikacji lub zatrudnienia na dające lepsze perspektywy rozwoju zawodowego, a także na rzecz zróżnicowania gospodarki lokalnej, powstawania mikroprzedsiębiorstw i nowych miejsc pracy.	<p>Wzrost przedsiębiorczości lokalnej</p> <p>Wzrost zatrudnienia</p> <p>Spadek bezrobocia</p> <p>Przeciwdziałanie skutkom kryzysu na rynku pracy</p>	<p>Liczba osób pozostających bez pracy z terenu gminy</p> <p>Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia</p> <p>Pracujący w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców</p> <p>Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata</p>	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Urząd Miejski w Tułowicach, Instytucje otoczenia biznesu, Powiatowy Urząd Pracy w Opolu, Organizacje pozarządowe, LGD</p>

¹¹ Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹¹
3.2.3.	Wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, bazy noclegowej oraz gastronomicznej, produktów lokalnych wraz ze wsparciem marketingu i sprzedaży bezpośredniej.	Stworzenie rynku zbytu dla produktów o charakterze produktu regionalnego, lokalnego, tradycyjnego	Liczba czasowych wydarzeń typu targowego dotyczących promocji oferty lokalnych przedsiębiorców, rolników i producentów Liczba kampanii promujących oferty lokalnych przedsiębiorców, rolników i producentów ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Instytucje otoczenia biznesu, Organizacje pozarządowe, LGD, Rolnicy, przedsiębiorcy, producenci Sołtysi, liderzy społeczni, radni
3.2.4.	Wsparcie dla rozwoju komercyjnych usług dedykowanych osobom starszym.	Rozwój srebrnej gospodarki	Liczba podmiotów (w tym ośrodków dziennych i całodobowych) świadczących komercyjne usługi dedykowane osobom starszym ↗	Władze samorządowe gminy	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Instytucje otoczenia biznesu, Powiatowy Urząd Pracy w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach, Organizacje pozarządowe, LGD, Przedsiębiorcy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹¹
3.2.5.	Wsparcie i promocja ekonomii społecznej.	<p>Poprawa warunków dla zakładania i prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej</p> <p>Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem</p>	<p>Liczba działających na terenie gminy podmiotów ekonomii społecznej</p> <p>Liczba osób zatrudnionych w lokalnych podmiotach ekonomii społecznej</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu, Starostwo Powiatowe w Opolu, Urząd Miejski w Tułowicach, Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, Organizacje pozarządowe, LGD, Przedsiębiorcy</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 13. Kierunki działań, oczekiwane rezultaty planowanych działań i wskaźniki ich osiągnięcia, podmioty odpowiedzialne – w ramach CELU OPERACYJNEGO 3.3. ROZWÓJ I PROMOCJA OFERTY CZASU WOLNEGO, OPARTEJ NA LOKALNYCH ZASOBACH ŚRODOWISKOWYCH I KULTUROWYCH.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹²
3.3.1.	Wsparcie dla rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy.	Rozwój infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej na terenie gminy	Liczba nowych obiektów turystycznych ↗	Władze samorządowe gminy, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Nadleśnictwo Tułowice, Jednostki gminne, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD
3.3.2.	Budowa małej architektury i uporządkowanie terenów zielonych, np. restauracja parku miejskiego obok Rodzinnych Ogrodów Działkowych przy willi Arnolda Schlegelmilcha – na urządzony teren zielony i rekreacyjny.	Rozwój i zagospodarowanie terenów zielonych	Liczba nowych lub zmodernizowanych terenów zielonych oraz korzystających z nich osób ↗	Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Jednostki gminne, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD
3.3.3.	Kontynuacja rekreacyjno-turystycznego zagospodarowania zbiorników i cieków wodnych na terenie gminy i działania animacyjno-aktywizujące, w tym we współpracy z sektorem prywatnym i Nadleśnictwem Tułowice (np. strefy rekreacyjno-wypoczynkowe, boiska, plaże, mała infrastruktura, ciągi pieszo-rowerowe, drobna gastronomia).	Zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych dla potrzeb rekreacji, wypoczynku, turystyki Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty spędzania czasu wolnego, wzrost atrakcyjności gminy pod tym kątem Aktywizacja sfery rekreacji wodnej	Liczba wydarzeń, w tym rekreacyjno-sportowych, na bazie zbiorników i cieków wodnych w gminie oraz liczba ich uczestników ↗	Urząd Miejski w Tułowicach – Stanowisko ds. Budownictwa i Inwestycji oraz Stanowisko ds. Rozwoju i Promocji Gminy	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Nadleśnictwo Tułowice, Kluby i organizacje sportowe, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD

¹² Katalog partnerów stanowi pewną propozycję realizacyjną i ma charakter otwarty. Współpraca partnerów realizacyjnych może przybierać zarówno formę finansową, jak i pozafinansową. Będzie to zależało m.in. od typu danego działania oraz rodzaju i możliwości poszczególnych partnerów.

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹²
3.3.4.	Rozwój szlaków rekreacyjno-turystycznych na terenie gminy, w szczególności kompleksowe rozwijanie sieci ścieżek rowerowych, z uwzględnieniem największych atrakcji na terenie gminy, zintegrowanie z zewnętrznymi sieciami i atrakcjami.	<p>Rozwój systemu tras rowerowych</p> <p>Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty spędzania czasu wolnego, wzrost atrakcyjności gminy pod tym kątem</p> <p>Promocja największych atrakcji na terenie gminy oraz włączenie ich w obieg społeczny i rekreacyjno-turystyczny</p>	<p>Łączna długość tras rowerowych oraz liczba korzystających z nich rowerzystów</p> <p>↗</p>	Urząd Miejski w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Nadleśnictwo Tułowice, Kluby i organizacje sportowe, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
3.3.5.	Identyfikacja, rozwój już istniejących i kreowanie nowych atrakcji i produktów rekreacyjno-turystycznych, wspieranie działań integrujących produkty adresowane do konkretnych grup docelowych, we współpracy partnerów sektora publicznego, prywatnego i społecznego.	<p>Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty rekreacyjno-turystycznej, wzrost atrakcyjności gminy pod kątem spędzania czasu wolnego</p>	<p>Liczba nowych atrakcji i produktów rekreacyjno-turystycznych oraz liczba korzystających z nich osób</p> <p>↗</p>	Tułowicki Ośrodek Kultury	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Nadleśnictwo Tułowice, Urząd Miejski w Tułowicach, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
3.3.6.	Transformacja ekologiczna obiektów i usług turystycznych wraz z certyfikacją.	<p>Promocja lokalnego biznesu oraz gminy jako nowoczesnych i dbających o ekologię</p> <p>Wzrost zainteresowania ofertą przedsiębiorców z terenu gminy</p>	<p>Liczba firm z „zielonym certyfikatem”</p> <p>↗</p>	Urząd Miejski w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Organizacje pozarządowe, LGD, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy, Media</p>

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹²
3.3.7.	Organizacja i promocja imprez kulturalno-rozrywkowych o ponadlokalnym charakterze.	<p>Promocja i upowszechnienie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturalnego gminy</p> <p>Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty imprez kulturalno-rozrywkowych, wzrost atrakcyjności gminy pod kątem spędzania czasu wolnego</p> <p>Wzrost rozpoznawalności gminy oraz zainteresowania nią jako destynacją turystyczną</p>	<p>Liczba imprez kulturalno-rozrywkowych o ponadlokalnym charakterze oraz liczba ich uczestników</p> <p>↗</p>	Tułowicki Ośrodek Kultury	<p>Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Starostwo Powiatowe w Opolu, Sąsiednie gminy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, LGD, Media, Agencje reklamowe, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska</p>
3.3.8.	Budowa, modernizacja i poprawa dostępności infrastruktury rekreacyjnej i sportowej, m.in. budowa skateparku w Tułowicach.	<p>Rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej, poprawa jej dostępności i jakości</p> <p>Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty spędzania czasu wolnego, wzrost atrakcyjności gminy pod tym kątem</p>	<p>Liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy oraz liczba korzystających z nich osób</p> <p>↗</p>	Urząd Miejski w Tułowicach	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kluby i organizacje sportowe</p>
3.3.9.	Przygotowanie odpowiedniej oferty sportowo-rekreacyjnej – atrakcyjnej, zróżnicowanej tematycznie i dostępnej dla różnych grup społecznych, w tym poprzez współpracę z klubami i organizacjami sportowymi.	<p>Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty rekreacyjno-sportowej, wzrost atrakcyjności gminy pod kątem spędzania czasu wolnego</p> <p>Wzrost aktywności ruchowej mieszkańców</p>	<p>Liczba klubów sportowych i ich członków, prowadzonych przez nie sekcji oraz ćwiczących w ramach poszczególnych sekcji, w tym w podziale na kobiety i mężczyzn</p> <p>↗</p>	Urząd Miejski w Tułowicach, Komisja konkursowa	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kluby i organizacje sportowe, Jednostki oświatowe, Instytucje kultury, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD</p>

Kierunki działań		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy ¹²
3.3.10.	Organizacja i współorganizacja imprez sportowych i rekreacyjnych o różnym zasięgu i charakterze (współzawodnictwo - zawody, turnieje, ligi szkolne itp., ale i imprezy rodzinne i integracyjne).	Rozwój, uatrakcyjnienie i dywersyfikacja oferty imprez rekreacyjno-sportowych, wzrost atrakcyjności gminy pod kątem spędzania czasu wolnego Integracja społeczna Wzrost aktywności ruchowej mieszkańców	Liczba imprez sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy w skali roku oraz liczba uczestników ↗	Tułowicki Ośrodek Kultury, Urząd Miejski w Tułowicach	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Opolskiego, Kluby i organizacje sportowe, Jednostki oświatowe, Instytucje kultury, Podmioty prywatne, Organizacje pozarządowe, LGD, Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Kwestie wodne a Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Zgodnie z art. 326 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2021 roku, poz. 624 ze zm.), *Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* uwzględnia m.in. ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 ww. ustawy tj.:

- plany zarządzania ryzykiem powodziowym,
- plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Zasoby wodne gminy Tułowice

Wody powierzchniowe

Obszar gminy charakteryzuje się bogatym systemem wód powierzchniowych płynących i stojących. Składają się na niego liczne rzeki i potoki, zgrupowania stawów, torfowiska, starorzecza, niewielkie oczka wodne, tereny zalewowe oraz rozbudowana sieć kanałów i rowów melioracyjnych. Rzeki obszaru należą do typowo nizinnych o niwalno-fluwialnym reżimie zasilania. Największą gęstością systemu hydrograficznego charakteryzuje się część doliny Ścinawy Niemodlińskiej z otoczeniem w okolicach Tułowic. Gęstość sieci rzecznej dochodzi tu do 1,75 km/km² i jest jedną z największych w województwie. Najniższą gęstości sieci (0,5-0,75 km/km²) charakteryzuje się na terenie gminy wododziałowy obszar piasków wydmych ciągnący się za Szydłowem w stronę Przechodu.

Oceniając udział poszczególnych zlewni w odwadnianiu gminy, można powiedzieć, że największy obszar należy do zlewni Ścinawy Niemodlińskiej, w niewielkim stopniu Prószkowskiego Potoku. Charakterystyczną cechą rzeki Ścinawy i potoków na terenie gminy jest ich południkowy przebieg. Odprowadzają one wody z południa na północ. Przebieg ten jest charakterystyczny dla rzek południowej części Opolszczyzny. Rzeka odwadnia kompleksy leśne przez dużą liczbę strumieni i rowów do niej wpływających przez dwa główne ciek wodne: Wytokę, będącą prawobrzeżnym dopływem Ścinawy Niemodlińskiej, oraz wspomniany Prószkowski Potok, prowadzący swoje wody bezpośrednio do rzeki Odry.

Jeśli chodzi o wody stojące, to stanowią je głównie stawy (Ławnik, Pustelnik, in.). Zajmują one w obszarze gminy ok. 200 ha, w tym 83 ha stanowią stawy hodowlane Gospodarstwa Rybnego Lasów Państwowych w Niemodlinie. Większość stawów powstała w sposób sztuczny w wyniku eksploatacji rudy darniowej, z której wytapiano żelazo. Stawy spełniają również ważną funkcję poza produkcyjną – wpływają na kształtowanie mikroklimatu poprzez zwiększenie wilgotności gleby i powietrza oraz uatrakcyjniamy walory krajobrazu miejscowego, służąc rekreacji i wędkowaniu.

Zaopatrzenie w wodę i gospodarka wodno-ściekowa

Gmina posiada uregulowany system zaopatrzenia ludności w wodę. Wszystkie wsie są wyposażone w sieć wodociągową zaopatrywaną w wodę z ujęcia wody i Stacji Uzdatniania Wody w Tułowicach. Ujęcie wody „Tułowice” obejmuje 4 studnie głębinowe czerpiące wodę z utworów trzeciorzędowych – 2 studnie główne i 2 rezerwowe. Wydajność studni średnio dobowa dochodzi do 2016 m³, zaś

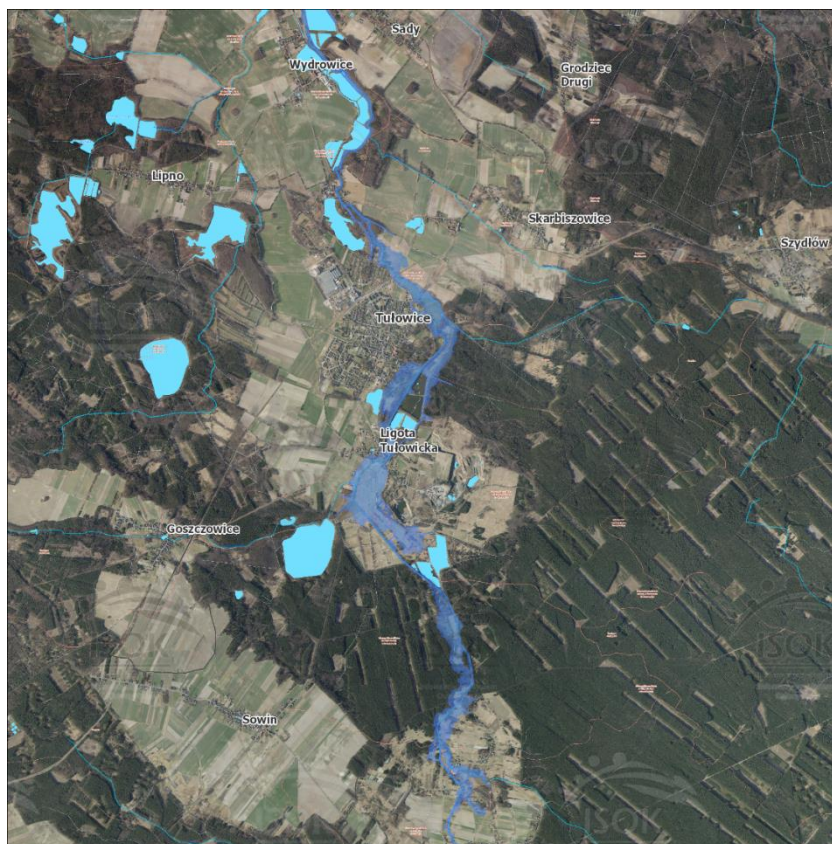
maksymalna 2616 m³ (ok. 120 m³ na godz.). Wydajność ta zapewni dwukrotne zapotrzebowanie gminy w wodę. Gmina jest w pełni zwodociągowana i skanalizowana.

Jednostka posiada zorganizowany system oprowadzania i utylizacji ścieków komunalnych. W Tułowicach istnieje oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna o docelowej przepustowości 1950 m³ na dobę. Do oczyszczalni ścieków istnieje możliwość podłączenia kanalizacji z części innych gmin. Zabrania się lokalizowania studni o głębokości powyżej 30 m.

Plany zarządzania ryzykiem powodziowym

Z punktu widzenia ochrony przed powodzią wyznacza się na terenie gminy Tułowice obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary te zostały określone na podstawie obowiązujących map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP) arkusze: TUŁOWICE M-33-60-A-b-3 i SOWIN M-33-60-A-d-1 oraz wskazane na poniższej mapie. Na podstawie tych źródeł ustalono, iż na terenie gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią i obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% i związane one są z przepływającą przez teren gminy z południa na północ rzeką Ścinawa Niemodlińska. Powierzchnia obszaru jest dość duża w stosunku do powierzchni całej gminy (ponad 1,25 km², co stanowi ok. 1,54% powierzchni gminy), ale w przeważającej większości obejmuje tereny niezainwestowane i wolne od zabudowy. Wyjątkiem są pojedyncze zabudowania miejscowości Tułowice i Ligota Tułowicka, gdzie granica strefy zagrożenia powodziowego Q1% (powodzi 100-letniej) dochodzi do terenów zabudowanych. Podobnie jest w przypadku miejscowości Tułowice Małe, ale szerokość stref zagrożenia powodziowego przy granicy z gminą Niemodlin jest znacznie mniejsza niż na odcinku rzeki przepływającym powyżej.

Mapa 1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (kolor ciemnoniebieski) oraz zbiorniki wodne (jasnoniebieski) na obszarze gminy Tułowice.

Źródło: Hydroportal ISOK

Zgodnie z art. 77 ust.1 Prawa Wodnego z dnia 20 lipca 2017, na tych terenach występuje bezwzględny zakaz lokalizowania nowych cmentarzy, gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania. W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w dokumentach planistycznych i strategicznych jednostek samorządu terytorialnego oraz w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy, dotyczących nieruchomości w całości lub w części położonych na tych obszarach. Projekty te wymagają uzgodnienia z Wodami Polskimi w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią. Podlegają one odmowie w przypadku: naruszenia ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza i planu zarządzania ryzykiem powodziowym; stanowienia zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków; naruszenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym; oraz utrudniania zarządzania ryzykiem powodziowym. Odstępstwa od odmowy mogą zostać wydane na podstawie pozwolenia wodnoprawnego ze strony odpowiedniej jednostki Wód Polskich. Pozwolenia tego nie wymaga m.in. lokalizowanie na okres do 180 dni, tymczasowych obiektów budowlanych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.

W niniejszej strategii w ramach celu operacyjnego 1.4 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Tułowice określono m.in. kierunek działania dotyczący wspierania i realizacji działań, w tym inwestycyjnych, ukierunkowanych na zapobieganie katastrofom i klęskom żywiołowym oraz ograniczanie ich skutków. W tym kierunkowym zakresie strategia jest zbieżna z obowiązującymi i aktualizowanymi planami zarządzania ryzykiem powodziowym na wyższych szczeblach.

Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza

W odniesieniu do Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w poniższej tabeli *Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* określa informacje na temat jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) oraz jednolitych części wód podziemnych (jcwpd) zlokalizowanych w granicach gminy (nazwa, status jcwp, informacja o stanie jcwp i jcwpd oraz przypisane im cele środowiskowe), a także działań przypisanych poszczególnym jcwp i jcwpd w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK) oraz o stanie realizacji tych działań.

Tabela 14. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych oraz jednolitych części wód podziemnych wydzielonych w granicach gminy Tułowice wraz z przypisanymi celami i działaniami środowiskowymi.

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa	Stan ogólny; stan/potencjał ekologiczny; stan chemiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW60001711969	Prószkowski Potok	Zły; Dobry i powyżej dobrego; Dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Prószków (IV kw. 2018); regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).
RW60001712849	Kiełcznica	Dobry; Co najmniej dobry; Dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); regularny

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa	Stan ogólny; stan/potencjał ekologiczny; stan chemiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
				wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).
RW60001712854	Dopływ z Goszczowic	Zły; Poniżej dobrego; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); monitoring badawczy wód (IV kw. 2017); weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).
RW60001712869	Pradelna	Dobry; Co najmniej dobry; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Niemodlin (IV kw. 2018); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).
RW600017128749	Młynówka	Zły; Poniżej dobrego; PSD	Bardzo dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Niemodlin (IV kw. 2018); Rozbudowa oczyszczalni ścieków Gościejowice Małe (IV kw. 2018); Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe); Budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania uzupełniające: Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); Monitoring badawczy wód (IV kw. 2017); weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa	Stan ogólny; stan/potencjał ekologiczny; stan chemiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW600017128769	Wytoka	Dobry; Co najmniej dobry; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe); Budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).
RW60001912899	Ścinawa Niemodlińska od Mesznej do Nysy Kłodzkiej	Dobry; Dobry i powyżej dobrego; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa nowej oczyszczalni ścieków Korfantów (IV kw. 2017); Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach Korfantów (IV kw. 2018), Niemodlin (IV kw. 2018); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Weryfikacja warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2016).
Kod JCWPd (wody podziemne)	Nazwa	Stan chemiczny; stan ilościowy; stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
PLGW6000109	109	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe).
PLGW6000127	127	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe); przegląd pozwoleń wodnoprawnych związanych z poborem wód podziemnych (działania ciągłe). Działania prawno-organizacyjne: opracowanie dokumentacji na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) (IV kw. 2021); opracowanie projektu rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) (IV kw. 2021); wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródlądowych (GZWP) (IV kw. 2021); Inwentaryzacja ujęć wód podziemnych wykorzystywanych do nawodnień rolniczych (dot. studni wykonanych w ramach zwykłego korzystania z wód) oraz kontrola poboru wody z tych ujęć (po zmianie przepisów); Prowadzenie

Kod JCWPd (wody podziemne)	Nazwa	Stan chemiczny; stan ilościowy; stan ogólny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
				monitoringu lokalnego wokół ujęć wód podziemnych o poborze przekraczającym 1000 m ³ /d (po zmianie przepisów); zmiana zapisów w ustawach Prawo wodne oraz Prawo ochrony środowiska (IV kw. 2021); Rekultywacja odkrywek w sposób ograniczający zagrożenie dla jakości wód podziemnych (IV kw. 2020).

Źródło: : Opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGW KZGW

Dane z bazy Planu Gospodarowania Wodami Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przedstawiają stan wód powierzchniowych na terenie gminy Tułowice jako zróżnicowany. Stan ogólny wód w 3 z 7 JCWP określony został jako zły (Prószkowski, Dopytyw z Goszczowic, Młynówka). Z drugiej strony, jakość wody w największym cieku na terenie gminy (Ścinawa Niemodlińska) oceniona została najwyżej ze wszystkich JCWP. Przypisane wodom powierzchniowym działania dotyczą rozbudowy infrastruktury kanalizacji sieciowej, budowy lub modernizacji zbiorników przydomowych, prowadzenia szeregu działań kontrolnych dotyczących wykorzystania wód oraz monitorujących ich stan. Ponadto, w granicach gminy Tułowice lokalizują się dwa zbiorniki wód podziemnych (nr 109 i 127). Stan chemiczny i ilościowy każdego z nich ocenia się jako dobry. Zadania dedykowane pierwszemu z nich ograniczają się do monitoringu eksploatacji JCPWd. W przypadku jednostki nr 127 planuje się dodatkowo cały szereg działań i inicjatyw prawnych mających na celu utworzenie obszaru ochronnego wód śródłądowych, monitoring wykorzystania wód oraz rekultywację odkrywek w sposób ograniczających zagrożenie dla jakości wód podziemnych. Jednocześnie *Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* zakłada działania z zakresu ochrony zasobów wodnych, w tym poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych, m.in. poprzez inwestycje w sieć kanalizacyjną i rozwiązania alternatywne.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 zakłada i promuje działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez samorząd, mieszkańców, jak i organy administracji rządowej. Bezpośrednio wskazuje na to cel operacyjny 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą (np. zadanie 2.1.3. Działania z zakresu zwiększania retencji, w tym publicznej, prywatnej i naturalnej, m.in. budowa zbiorników retencyjnych w Szydłowie). W tym zakresie strategia jest spójna z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy.

Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy Prawo wodne, plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Susza, obok powodzi jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę całego kraju. W najbliższych latach spodziewany jest wzrost intensywności i częstotliwości występowania susz. Głównym celem planu jest przeciwdziałanie ich skutkom, co należy odnosić do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego

korzystania z zasobów wodnych. Cele szczegółowe Planu dotyczą zidentyfikowanych obszarów ryzyka związanego z suszą: społeczeństwa, gospodarki i środowiska i obejmują:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Strategia postępowania w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy zakłada przede wszystkim działania proaktywne, czyli zapobiegające oraz zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków suszy, realizowane niezależnie od faktycznego wystąpienia zjawiska suszy.

Zgodnie z założeniami Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, w odniesieniu do obszaru gminy Tułowice mowa m.in. o następujących działaniach:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie 1),
- Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (działanie 3),
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie 4),
- Analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie 6),
- Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej (działanie 8),
- Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (działanie 9),
- Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa i przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie 10),
- Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie 24).

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Wprowadzenie do modelu

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, występujące zasoby naturalne i obszary cenne przyrodniczo, a także obszary występowania potencjalnych zagrożeń, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni, powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice przedstawiono różne funkcje terenów w gminie, a także obszary szczególnej koncentracji działalności inwestycyjnej i planowane zmiany w przestrzeni gminy.

Ogólne uwarunkowania modelu

Gmina Tułowice położona jest w centralnej części województwa opolskiego, w powiecie opolskim, stanowiąc jedną z 13 gmin tego powiatu. Odległość między Tułowicami a Opolem wynosi 28 km. Nieco bliżej położone są niewielkie, kilkutysięczne miasteczka, pełniące funkcję lokalnych ośrodków administracyjnych i usługowych: Niemodlin (ok. 6 km od Tułowic), Korfantów (ok. 13 km) oraz Prószków (ok. 16 km).

Gmina Tułowice charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną za sprawą układu kolejowego i drogowego. Przez jej obszar przebiega modernizowana linia kolejowa nr 287 z Nysy do Opola. Prace objęły wymianę toru, remonty peronów w Szydłowie i Tułowicach oraz budowę nowych przystanków: Goszczowice i Szydłów Centrum. Układ drogowy na terenie gminy tworzą DW 405, przebiegająca na osi południe – północny-zachód (łącząca Korfantów z Niemodlinem) oraz drogi powiatowe. Przez północ gminy przebiega autostrada A4, lecz na jej terenie nie jest zlokalizowany węzeł autostradowy (najbliższy węzeł Prądy znajduje się 12 km na północ od Tułowic, w gminie Dąbrowa).

Krajobraz gminny jest równinny, występują w nim łagodne leśne i wydmy wzniesienia. Cały obszar gminy obejmuje Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Niemodlińskich, którego podstawowym założeniem jest ochrona krajobrazu przydrożnego, śródpolnego i nadwodnego. Bardziej rygorystyczne formy ochrony przyrody stanowią rezerваты i obszary Natura 2000: w północnej części jednostki zlokalizowany jest rezerwat przyrody „Złote Bagna” (okolice Szydłowa), zaś obszar Natury 2000 „Bory Niemodlińskie” stanowi kilka izolowanych kompleksów obejmujących lasy, bory bagienne i torfowiska. Same lasy zajmują niespełna 70% terytorium jednostki. Pośród nich, we wschodniej części gminy płynie Potok Prószkowski, nad którym lokalizuje się miejscowość Szydłów. W zachodniej części, przez obszar o niewielkim obniżeniu terenu płynie Ścinawa Niemodlińska (prawy dopływ Nysy Kłodzkiej). Na tych terenach koncentruje się zabudowa pozostałych miejscowości, tereny użytkowane gospodarczo (rolniczo, produkcyjnie, wydobywczo) oraz stawy rybne i pozostałe zbiorniki wodne. To również na tym obszarze występują jedyne w gminie obszary szczególnego zagrożenia powodzią (rozciągające się wzdłuż Ścinawy Niemodlińskiej).

Gmina Tułowice jest najmniej ludną i jedną z najrzadziej zaludnionych jednostek powiatu opolskiego. Struktura osadnicza gminy koncentruje się w jej zachodniej części w otoczeniu skrzyżowania dróg osi północ-południe (przede wszystkim DW 405) i wschód-zachód (droga powiatowa 1717 O). Centrum gminy stanowi miasto Tułowice, przez którego środek przebiega droga wojewódzka. Jego zabudowania

równomiernie koncentrują się w granicach siatki ulic. Granice zachodnich obrzeży miasta wyznacza linia kolejowa. Po ich drugiej stronie, wzdłuż zachodniej strony DW 405 rozciągają się tereny produkcyjne, magazynowe i handlowe.

Zabudowania pozostałych miejscowości przyjmują najczęściej formę rozciągniętych ulicówek (szczególnie Goszczowice, Skarbiszowice). Linowy charakter zabudowań nie sprzyja koncentracji przestrzennej infrastruktury i usług oraz utrudnia kształtowanie integrujących przestrzeni publicznych. Niewielkie wyjątki stanowią północne strony Ligoty Tułowickiej oraz Szydłów, o relatywnie rozbudowanej siatce ulic. Najwięcej osób zamieszkuje miejscowość Tułowice oraz miejscowości zachodniej i południowo-zachodniej części gminy. Wszystkie miejscowości w gminie są w pełni zwodociągowane i skanalizowane. Punkty zborne dla sieci wodno-sanitarnej stanowią Stacja Uzdatniania Wody oraz oczyszczalnia ścieków w Tułowicach.

W gminie znajduje się 11 zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Opolskiego, spośród których 8 przypada na same miasto Tułowice. Należą do nich m.in. neorenesansowy zespół pałacowy wraz z parkiem, pawilonem myśliwskim, stajnią i in. (Tułowice), zabudowania dawnej fabryki porcelany rodziny Schlegelmilchów oraz willa (koniec XIX w., Tułowice), stara kuźnia i dwa kościoły (XV/XVI oraz I poł. XIX w.) w Tułowicach, zespół obiektów stacji kolejowej w Szydłowie czy zabudowania folwarczne w Skarbiszowicach. Zabytki oraz tereny wypoczynkowe (lasy, pomniki przyrody, stawy) łączy 9 gminnych trasy turystycznych (nieoznaczone w serwisie informacji przestrzennej Openstreetmap). W gminie nie funkcjonują placówki hotelowe.

Życie kulturalne i edukacyjne gminy skupia się w Tułowicach. Za jego organizowanie i prowadzenie odpowiada przede wszystkim Tułowicki Ośrodek Kultury. Pod jego zarządem pozostaje oferta kulturalna siedziby TOK wraz z biblioteką, pracowniami i studio piosenki; sali widowiskowej w Tułowicach oraz filii biblioteki w Szydłowie. Sieć szkolno-przedszkolną tworzą 3 placówki z Tułowic: przedszkole publiczne, publiczna szkoła podstawowa oraz Zespół Szkół (Technikum i Liceum Ogólnokształcące).

Funkcje terenów w gminie

Funkcje terenów w gminie obrazuje poniższy rysunek. Wyodrębniono na nim tereny, na których przewidywany jest rozwój zabudowy wyodrębnionej w oparciu o dominujące funkcje: tereny mieszkaniowe, którym mogą towarzyszyć tereny o funkcji usługowej, tereny produkcyjne i eksploatacji surowców mineralnych, a także tereny o innych dominujących funkcjach: użytkowania rolniczego, lasów, terenów planowanych dolesień i zieleni publicznej oraz wody. Przedstawiono również siatkę komunikacyjną gminy.

Największy udział w powierzchni gminy Tułowice mają tereny szeroko pojętej zieleni o różnym potencjale wykorzystania (gospodarka leśna, tereny sportowe, rekreacyjne i wypoczynkowe, parkowa zielen publiczna itp.). Dominują one w jej całej wschodniej części, na południu i zachodnich krańcach. Mapa wyodrębnia trzy kompleksy gruntów użytkowanych rolniczo w zachodniej części gminy, odpowiednio: na północy w Skarbiszowicach, w centrum (Tułowice-Ligota Tułowicka) oraz na południowym zachodzie w Goszczowicach. Łącznie stanowią one 20% powierzchni gminy, do których zaliczają się przede wszystkim grunty orne (nieco ponad 14%); łąki, pastwiska, sady i zabudowania rolne (niespełna 6%) oraz nieużytki (ok. 1%).

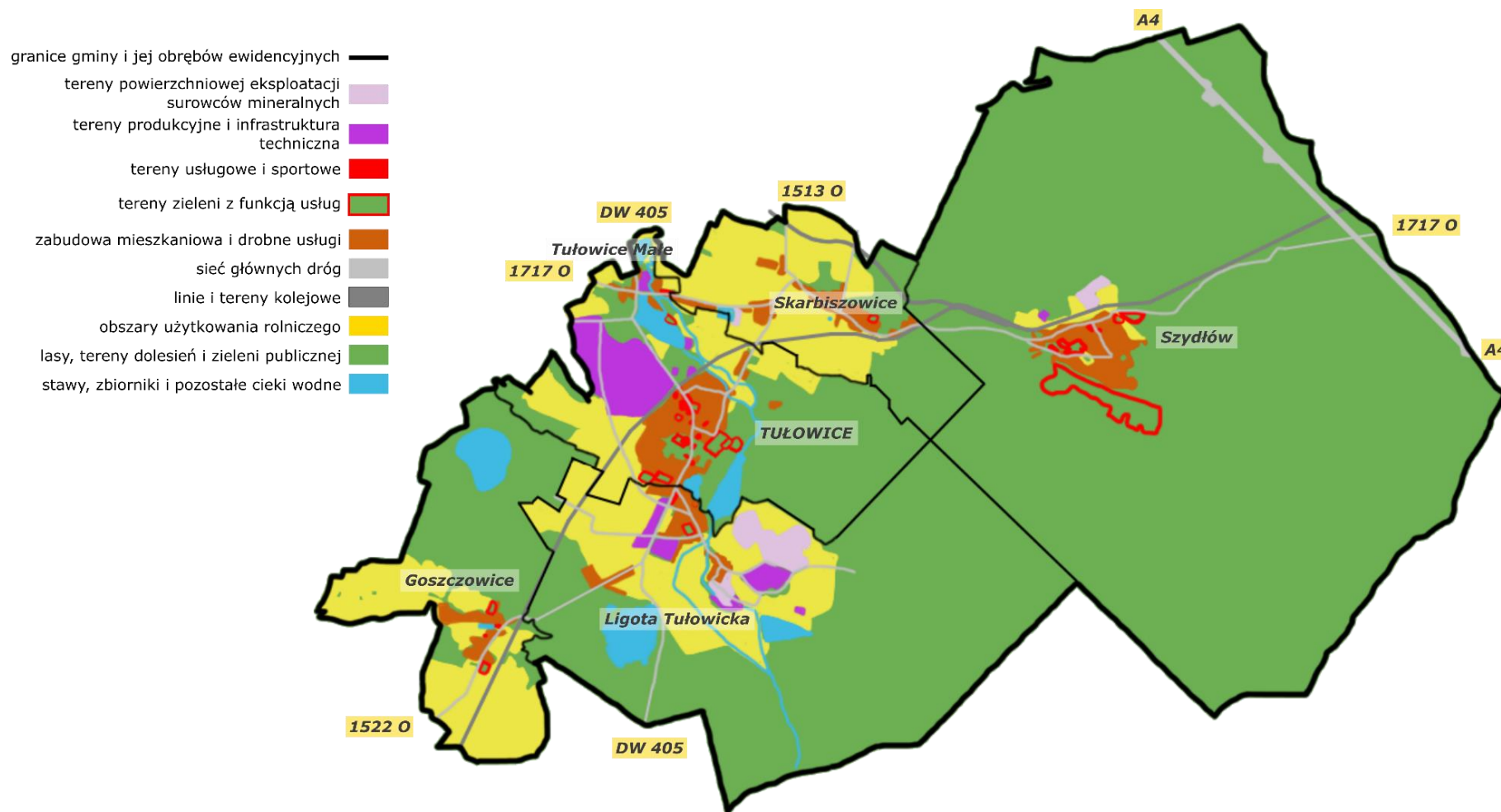

Tereny mieszkalne koncentrują się w największym stopniu w Tułowicach, przez które przebiega główna trasa komunikacyjna na osi północ-południe (DW 405). Miasto ma ograniczone możliwości rozrostu przestrzennego. Od północy ograniczają je obszary szczególnego zagrożenia powodziowego ze strony rzeki Ścinawy Niemodlińskiej, staw Hutnik oraz linia kolejowa. Na wschodzie miasto opiera się o granicę Borów Niemodlińskich. Od południowego wschodu ekspansje zabudowy uniemożliwiają stawy oraz obszary eksploatacji surowców. Od południa granice miasta zatrzymują się terenach produkcyjnych oraz komunikacyjnych (kolor ciemnofioletowy). Z kolei od zachodu i północnego zachodu wyraźną granicę stawiają tereny produkcyjne, magazynowe oraz wymieniona już linia kolejowa. Dostrzega się możliwość rozrostu miasta na południowy zachód lub fragmentarycznie na wschód oraz – przede wszystkim – zrównoważonego zagęszczania zabudowy w jej obecnych granicach. Możliwość uzupełniania tkanki mieszkalnej w granicach miejscowości dostrzega się również w Szydłowie. Pozostałe zabudowania na terenie gminy występują wyspowo, co nie wyklucza jednak ich charakteru ulicowego (taka zabudowa charakteryzuje przede wszystkim Skarbiszowice i Goszczowice). Tereny usługowe (zaznaczone na czerwono) lokalizują się w centrach miejscowości. Inna charakterystyka dotyczy terenów zieleni z funkcjami usługowymi (wypoczynku, rekreacji, zieleni parkowa itp. – tereny zieleni z czerwonym obwodem). Najczęściej, występują one w bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości (Szydłów, Tułowice, Goszczowice, Małe Tułowice-Staw Hutnik), zaś mniejsze z nich lokalizują się w centrach miejscowości (Tułowice, Ligota Tułowicka czy Szydłów).

Ważną cechą gminy, decydującą o konkurencyjności lokalnej gospodarki, są dobrze skomunikowane tereny produkcyjne (kolor ciemnego fioleto). Ich główna część leży wzdłuż ciągu głównej drogi w gminie (DW 405), oddzielona od miasta Tułowice linią kolejową. W mniejszej skali występują po południowej stronie Tułowic, u wylotu drogi wojewódzkiej z miasta. W obu przypadkach ograniczają one liniowy rozwój zabudowy miasta (wzdłuż dróg wylotowych). Ta sama właściwość cechuje tereny produkcyjne i eksploatacji surowców mineralnych we wschodniej i południowej części sołectwa Ligota Tułowicka (m.in. kopalnia bazaltu Rutki) oraz tereny planowanej eksploatacji surowców po północnej stronie drogi powiatowej i linii kolejowej w miejscowości Szydłów. Niemniej jednak, drogi dojazdowe do terenów górniczych i przemysłowych w sołectwie Ligota Tułowicka przebiegają przez tereny mieszkalne miejscowości. Obecność ciężkiego transportu na tych terenach może skutkować znaczącą uciążliwością dla mieszkańców, wymiennie ograniczając atrakcyjność osadniczą Ligoty Tułowickiej. Fakt ten skłania do uwzględnienia w planach rozwoju przestrzennego potrzeby budowy dodatkowego łącznika drogowego z DW 405, zlokalizowanego na południe od już istniejących łączników z tą trasą.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

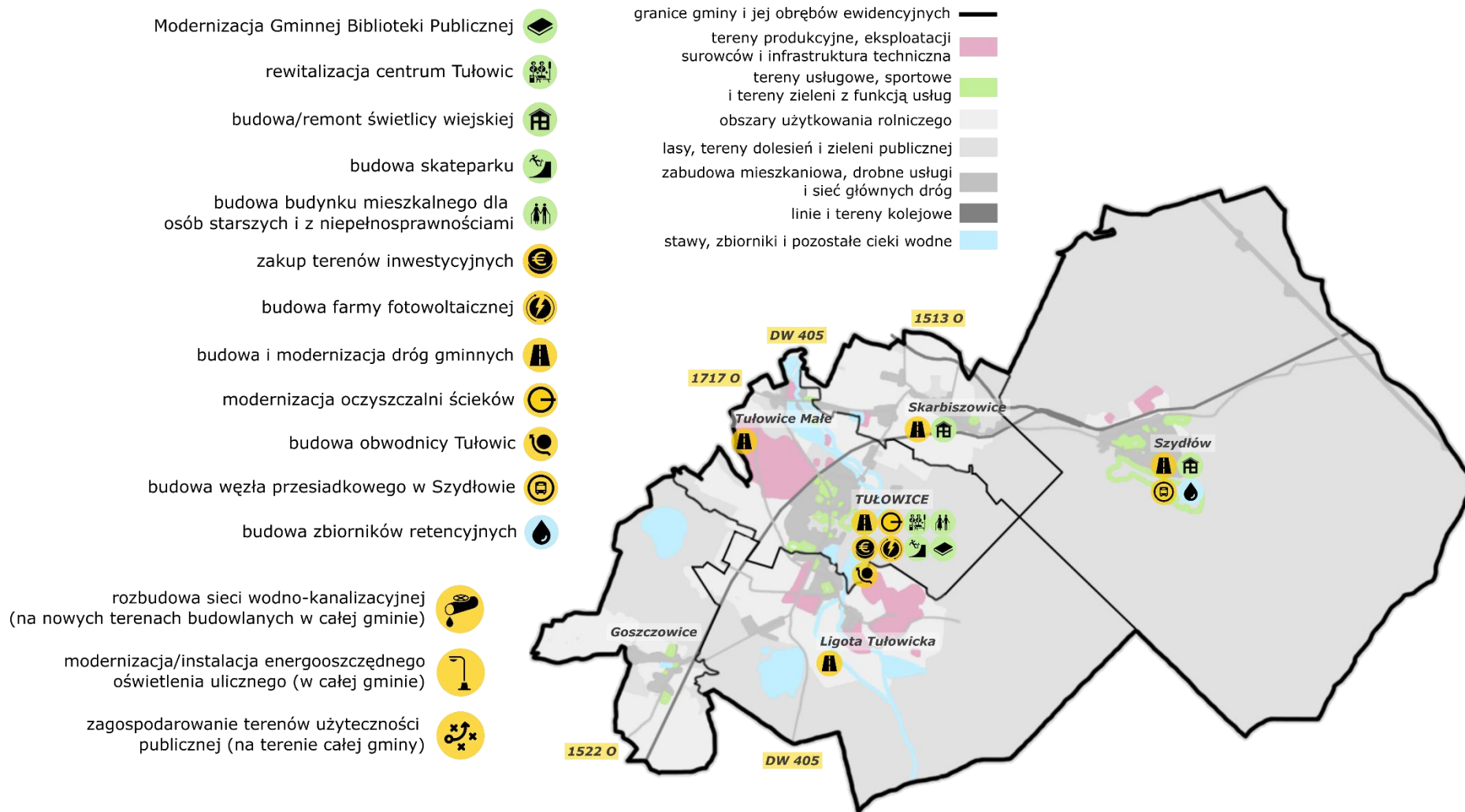
Rysunek 8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice – planowane przeznaczenie terenów w gminie.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy

Rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy

Rysunek 9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice – rozmieszczenie planowanych inwestycji w przestrzeni gminy.

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy

Krótką charakterystyką wybranych obszarów i kierunków interwencji:

- Planuje się szereg inwestycji poprawiających atrakcyjność osadniczą jednostki, komfort funkcjonowania gospodarstw domowych na terenie gminy, a zarazem limitujących ich negatywny wpływ na środowisko. W obszarze infrastruktury sieciowej, służyć temu będą projekty rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej oraz modernizacja oczyszczalni ścieków w Tułowicach. By zwiększyć dostępność wody w sieci planuje się budowę zbiorników retencyjnych w Szydłowie. Wychodząc naprzeciw rosnącemu zapotrzebowaniu na energię, pod Tułowicami wybudowana zostanie farma fotowoltaiczna.
- Kontynuowane będą również inwestycje drogowe zwiększające poziom bezpieczeństwa na drogach oraz dostępność nowych terenów osadniczych i inwestycyjnych. Kluczowym projektem pośród nich będzie budowa obwodnicy Tułowic na drodze wojewódzkiej nr 405. Zadanie to leży w kompetencji Marszałka Województwa Opolskiego i Zarządu Dróg Wojewódzkich. Zakłada się też współpracę z powiatem w zakresie budowy, modernizacji i przebudowy dróg, chodników i powiązanej infrastruktury. Ponadto gmina będzie realizowała własne inwestycje związane z remontami gminnych dróg i rozbudową ich siatki, a także instalacją energooszczędnego oświetlenia. Działania te planuje się na terenie całej gminy. W Szydłowie powstanie centrum przesiadkowe.
- Dążąc do wzmocnienia konkurencyjności lokalnej gospodarki planuje się rozbudowę terenów aktywności gospodarczej wzdłuż DW 405. Zakłada się zakup nowych terenów oraz ich uzbrojenie.
- W ramach procesu planowania strategicznego wskazano podstawowe inwestycje w infrastrukturę społeczną mierzące w konkretne deficyty. W związku z brakiem historycznego rynku, w Tułowicach zakłada się utworzenie centrum miasta w ramach projektu rewitalizacji. Elementem dopełnienia wymiaru integracyjnego przestrzeni publicznych w Tułowicach będzie budowa skateparku. W wyniku prowadzonej polityki koncentracji zabudowy mieszkalnej oraz przeciwdziałania wykluczeniu, powstanie ośrodek mieszkalny przystosowany do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami. Z kolei we wschodniej części gminy, w Szydłowie zostanie wybudowany długo oczekiwany budynek świetlicy wiejskiej. Remontu doczeka się również świetlica w Skarbiszowicach. Budynek Gminnej Biblioteki Publicznej zostanie zmodernizowany. Poza tym, na terenie całej gminy zaplanowano zagospodarowanie terenów użyteczności publicznej.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Tułowice wynikają z dokumentów planistycznych gminy oraz poczynionych ustaleń strategicznych. Skupiają się one na opisie funkcji dominujących w przestrzeni gminy. Poniższe zestawienie przedstawia krótką charakterystykę zasad rozwoju przestrzennego gminy w oparciu o pięć funkcji, obejmujących całość bądź większość terenów gminy.

1. Ochrona przyrody

- Ustalenia i rekomendacje dotyczące całej gminy:

- Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska ze szczególną orientacją na występujące na terenie gminy źródła zanieczyszczeń i degradacji środowiska oraz ochrona prawna wszystkich form ochrony przyrody;
- Zakaz lokalizacji obiektów w obrębie terenów biologicznie aktywnych o podwyższonym potencjale ekologicznym, które stanowią przeszkodę dla funkcjonowania ekosystemów;
- Utrzymanie wykształconych ekosystemów ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzeki Ścinawy Niemodlińskiej, jako naturalnych korytarzy ekologicznych;
- Ochrona najwartościowszych terenów leśnych, w tym lasów torfowiskowych poprzez stosowanie zabiegów hodowlanych na zasadach ekologicznych gwarantujących dostosowanie drzewostanów do warunków siedliskowych;
- Ochrona stawów śródleśnych oraz polan leśnych jako elementów wpływających na podniesienie odporności ekosystemów leśnych Borów Niemodlińskich;
- Ochrona ekosystemów łąkowych i szuwarowo - bagiennych przed przekształceniami;
- Lokalizowanie w obrębie obszarów leśnych inwestycji związanych z utrzymaniem gospodarki leśnej;
- Realizowanie programu zalesień zgodnie z opracowaną granicą polno-leśną i terenami przeznaczonymi do zalesienia w dokumentach planistycznych, zgodnie z siedliskiem lasów i gatunkami drzew rodzimych, z zachowaniem korytarzy ekologicznych;
- Ochrona drzewostanu o charakterze parkowym (parki wiejskie).
- Ustalenia i rekomendacje dotyczące obszarów rolniczych:
  - Ochrona gleb wysokich klas bonitacyjnych, dużych zwartych kompleksów czysto rolnych oraz gleb pochodzenia organicznego;
  - Zakaz likwidacji śródpolnych zbiorników wodnych oraz ekosystemów szuwarowo - bagiennych, ochrona zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych;
  - Lokalizowanie obiektów związanych z gospodarką rolną z zastosowaniem proekologicznych technologii oraz stosowanie biologicznych metod uprawy i ochrony roślin;
  - Opracowanie projektu wapnowania gleb w związku z systematycznym pogarszaniem się ich odczynu gleb oraz rekultywowanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych.
- Ustalenia i rekomendacje dotyczące obszarów zurbanizowanych:
  - Regulowanie gospodarki ściekowej dla poprawy i ochrony wód;
  - Stosowanie technologii uwzględniających ochronę środowiska przyrodniczego i zdrowie ludzi na obszarach produkcyjnych;
  - Wzbogacanie zieleni na terenach osadniczych oraz ograniczanie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego przy zastosowaniu rozwiązań niskoemisyjnych;
  - Segregacja i gospodarcze wykorzystanie odpadów;
  - Modernizacja układu komunikacyjnego w uwzględnieniu rozwiązań ograniczających uciążliwość akustyczną.

2. Ochrona walorów kulturowych krajobrazu

- Ustalenia i rekomendacje dotyczące całej gminy:
  - Konserwacja i rewaloryzacja obiektów i terenów zabytkowych;
  - Eksponowanie regionalnej odrębności terenu: Adaptacja w formie i detalu nowej zabudowy do obiektów i terenów o potencjalnych wartościach kulturowych, w tym adaptacja budynków istniejących w toku prac modernizacyjnych – szczególnie w przypadku obiektów dysharmonizujących obszar o takich wartościach;
  - Adaptacja i modernizacja elementów zabudowy i krajobrazu do potrzeb współczesnych;
  - Ochrona terenów osadniczych przed niekontrolowaną i niedostosowaną do walorów lokalnego dziedzictwa kulturowego zabudową;
  - Eliminacja czynników degradujących układy historyczne miejscowości oraz zagospodarowanie obiektów opuszczonych;
  - Tworzenie układu kompozycyjno-komunikacyjnego zapewniającego dobrą dostępność terenów i ich obsługę, z uwzględnieniem ochrony historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego miejscowości.

3. Obszary o funkcjach produkcyjnych:

- Ustalenia i rekomendacje dotyczące obszarów o funkcji rolniczej:
  - Zakaz lokalizacji przemysłowych ferm tuczu trzody chlewnej;
  - Ochrona i ograniczenie dostępności gruntów rolnych klas III i IV przed przeznaczeniem na cele nierolne;
  - Stosowanie zabiegów agrotechnicznych i technologii uprawowych ograniczających erozję mechaniczną i chemiczną gleb oraz ograniczanie chemizacji przy dostosowaniu nawożenia do możliwości sorpcyjnych kompleksów glebowych;
  - Ochrona terenów szczególnie narażonych na denudację naturogeniczną i uprawową;
  - Rozwój rolnictwa zintegrowanego i upowszechnianie rolnictwa ekologicznego jako szansy rozwojowej małych gospodarstw rolnych;
  - Prowadzenie zabiegów zmierzających do odkwaszania gleb.
- Ustalenia i rekomendacje dotyczące obszarów o funkcji produkcyjnej pozarolniczej:
  - Maksymalne wykorzystanie istniejącej bazy przemysłowo-składowej na cele produkcyjne, w tym zagospodarowanie terenów sąsiadujących z podstrefą „Tułowice” oraz terenów produkcyjnych w Ligocie Tułowickiej;
  - Wspieranie restrukturyzacji technologicznej zmierzającej do większej konkurencyjności produkowanych wyrobów oraz realizacji programów produkcji przyjaznej środowisku;
  - Dopuszczenie drobnej produkcji i usług rzemiosła produkcyjnego w obrębie zabudowy zagrodowej na obszarach wiejskich pod warunkiem zachowania wymogów ochrony środowiska.

4. Tereny o funkcjach turystycznych i rekreacyjnych:

- Ustalenia i rekomendacje dotyczące całej gminy, ze szczególnym uwzględnieniem terenów atrakcyjnych przyrodniczo (dolina rzeki Ścinawy Niemodlińskiej, stawy, tereny między miejscowościami Lipno w gminie Niemodlin i Goszczowice oraz między Skarbiszowicami i Szydłowem, drzewa pomnikowe) oraz gminnych tras turystycznych, leśnych terenów rekreacji, zespołu dworsko-pałacowego w Tułowicach, stanowisk dokumentacyjnych w nieczynnym kamieniołomie w Rutkach i miejsc pamięci historycznej:
  - Wzmacnianie znaczenia turystyki: botanicznej i ornitologicznej, geologicznej, wędkarskiej, rowerowej oraz pobytowej i związanej z wypoczynkiem weekendowym i świątecznym;
  - Zagospodarowanie wyrobisk poeksploatacyjnych w Ligocie Tułowickiej w kierunku turystyki geologicznej (punkty widokowe, działalność dydaktyczna) oraz dodatkowych funkcji rekreacyjnych, sportowych i wypoczynkowych (place gier terenowych, tory przeszkód itp.);
  - Wykorzystanie potencjału agroturystycznego i letniskowego, szczególnie we wsiach: Szydłów, Skarbiszowice i Goszczowice;
  - Uzupełnianie bazy turystycznej o niezbędną infrastrukturę: informację turystyczną, oznakowanie ścieżek turystycznych, parkingi z sanitariatami, bazę noclegową (motele, pensjonaty, campingi), lokale gastronomiczne.

5. Tereny zabudowane

- Ustalenia i rekomendacje dotyczące terenów zabudowy mieszkaniowej i usługowej:
  - Preferencja zabudowy o niskiej intensywności wśród zabudowy jednorodzinnej oraz średniej intensywności wśród zabudowy wielorodzinnej (według wartości wskaźników podyktowanych w dokumentach planistycznych gminy);
  - Wyklucza się zabudowę bloków powyżej IV kondygnacji z płaskimi dachami;
  - Wznoszenie zabudowy mieszkaniowej w granicach ustalonych w dokumentach planistycznych gminy;
  - Kształtowanie oferty usługowej w parterach istniejących i projektowanych budynków mieszkalnych, uzupełnionej o małe pawilony usługowe o architekturze nawiązującej do otaczającej zabudowy i w charakterze nie odbiegającym od skali zabudowy miejscowości;
  - Dopuszcza się rzemiosło usługowe i drobne zakłady rzemiosła produkcyjnego (o nieuciążliwym charakterze) w obrębie zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej. W przypadku braku technicznych możliwości adaptacji zabudowy na cele rzemiosła, możliwa jest realizacja zabudowy przemysłowo-magazynowej I kondygnacyjnej.

Powiązania z polityką przestrzenną na wyższym szczeblu

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Tułowice są zgodne z założeniami krajowymi i regionalnymi. Spójność ta dotyczy wszystkich celów polityki przestrzennej i rekomendacji, w szczególności dla OSI Subregion Aglomeracja Opolska (OSI przedstawiono w kolejnym rozdziale strategii), tj.:

- Rozwój funkcji metropolitalnych, głównie poprzez rozwój transportu, stref aktywności gospodarczej i tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnego biznesu,
- Wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych poprzez zintegrowanie systemu transportowego, rozwój infrastruktury transportowej, technicznej, energetycznej, rowerowej, czy rozwój powiązań systemu przyrodniczego,
- Wzmocnienie konkurencyjności zagospodarowania poprzez działania na rzecz ładu, estetyki i kompozycji przestrzennej, w tym tworzenie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych, prowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także rozwój funkcji rekreacyjnych i turystycznych, rozwój infrastruktury społecznej i technicznej, tworzenie SAG,
- Wzmocnienie potencjału energetycznego poprzez rozwój infrastruktury energetycznej, zwiększanie efektywności energetycznej oraz udziału odnawialnych źródeł energii OZE czy proekologiczną modernizację gospodarki,
- Wzmocnienie odporności przestrzeni na zagrożenia naturalne poprzez zwiększenie retencji, utrzymanie i rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej, odpowiedzialną politykę zagospodarowania przestrzennego, przede wszystkim na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i wystąpienia ryzyka powodziowego
- Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa powodziowego poprzez dedykowane inwestycje,
- Ochrona i poprawa jakości środowiska oraz walorów krajobrazowych poprzez walkę ze smogiem, hałasem i innymi czynnikami negatywnie oddziałującymi na człowieka i środowisko, rozwój nowoczesnej gospodarki odpadami, ochronę środowiska, szczególnie obszarów cennych przyrodniczo-krajobrazowych
- Kształtowanie spójnego systemu przyrodniczego poprzez rozwój powiązań systemu przyrodniczego,
- Poprawa ładu przestrzennego poprzez kreowanie atrakcyjnych i funkcjonalnych przestrzeni, z zaangażowaniem interesariuszy lokalnych we wszelkie procesy planistyczne, ograniczanie rozpraszania zabudowy, wdrażanie rozwiązań na rzecz bezpieczeństwa publicznego, ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego i historycznego,
- Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez kształtowanie przestrzeni dla różnych form aktywności gospodarczej.

Obszary strategicznej interwencji

Przejawem polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie są obszary strategicznej interwencji. Zgodnie z definicją ustawową, obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. Polityka rozwoju województwa uwzględnia OSI określone w SOR i KSRR 2030. Część miast i gmin województwa opolskiego została zaliczona do dwóch typów OSI krajowych:

- **1. OSI Miasta średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze**

W kraju wskazano 252 takie miasta, które dotknięte są skutkami transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej (deindustrializacja, skurczenie się bazy ekonomicznej, depopulacja, a w konsekwencji wypłukiwanie funkcji). Do grona miast tego typu w województwie opolskim nie zaliczają się Tułowice.

- **2. OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją**

Są to zazwyczaj gminy peryferyjne, w których kumulują się w szczególności problemy społeczne (ujemny przyrost naturalny, odpływ mieszkańców, ograniczona dostępność do usług, niska aktywność społeczna, wykształcenie ludności, poziom edukacji szkolnej, ubóstwo dochodowe). Zaktualizowana lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 wskazuje 755 takich gmin, z czego 15 w regionie opolskim. Lista ta nie obejmuje gminy Tułowice.

Strategia regionalna definiuje jednocześnie 5 własnych OSI, które pokrywają się ze strukturami funkcjonalno-przestrzennymi:

- **1. OSI Subregion Aglomeracja Opolska (AO)**

Jest to jeden z 18 miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (MOF) w Polsce. Obejmuje miasto Opole i powiązane z nim funkcjonalnie (ekonomicznie, społecznie, komunikacyjnie, infrastrukturalnie, środowiskowo) miasta i wsie, **w tym Tułowice**, które według strategii regionalnej będą wspierane jako ośrodek tracący funkcje społeczno-gospodarcze. AO stanowi zwarty przestrzennie kompleks terytorialny, skupiający jednostki posiadające wspólne systemy (organizacyjne - Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska - oraz techniczne) oraz wspólne cele rozwojowe, odznaczający się wysokim poziomem urbanizacji, koncentracją funkcji administracyjnych, przemysłowych, usługowych i mieszkalnictwa. Wyróżnia się jako obszar największej w regionie koncentracji potencjału społeczno-gospodarczego i problemów na styku społeczeństwo – gospodarka – środowisko. Traktowany jest jako podstawowy ośrodek rozwoju, a dedykowane działania mają doprowadzić do zwiększenia jego konkurencyjności i w konsekwencji wzmocnienia całego województwa.

- **2. OSI Subregion Brzeski**

Obszar sąsiadujący i dobrze skomunikowany z AO, wyróżniający się funkcją rolniczą i jednocześnie rozwijającymi się nowymi, pozarolniczymi funkcjami, wymagający godzenia wysokich walorów przestrzeni z potrzebami nowoczesnego przemysłu, osadnictwa i rolnictwa. Obejmuje miasto Brzeg, określone na poziomie polityki krajowej jako miasto tracące funkcje społeczno-gospodarcze, stanowiące jego naturalne centrum i ważny punkt ciężenia, wraz ze swoim MOF.

- **3. OSI Subregion Kędzierzyńsko-Strzelecki**

Obszar zróżnicowany pod względem funkcjonalno-przestrzennym, skupiający tereny przemysłowe, jak i o najwyższych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, co z jednej strony wskazuje na złożoność problemów, ale i wysoki potencjał rozwojowy. Jego osią są miasta Kędzierzyn-Koźle i Strzelce Opolskie, które zostały wskazane są na poziomie krajowym jako ośrodki średniej wielkości tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Obszar skupia również mniejsze miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy zaliczane do grupy jednostek zagrożonych trwałą marginalizacją. Pozytywnie wyróżniają go z kolei obszary zorganizowanej i skoncentrowanej aktywności gospodarczej (KSSE), dobrze skomunikowane z autostradami A1 i A4. Potencjałem subregionu jest też Odra oraz Kanał Gliwicki możliwe do wykorzystania transportowego i rozwoju dzięki temu przemysłu bazującego na terminalach przeładunkowych czy centrach logistycznych.

- **4. OSI Subregion Północny**

Obszar położony na północy województwa, skupiający obszary wiejskie i małe miasta, charakteryzujący najtrudniejszą sytuacją rozwojową i w znacznym zakresie zagrożony trwałą marginalizacją. 2 z 3 miast średniej wielkości na tym obszarze (Kluczbork oraz Namysłów) zostały wskazane na poziomie krajowym jako ośrodki wymagające wsparcia. Jedną z szans rozwojowych są długie tradycje przemysłu meblarskiego o uznaniu międzynarodowym, skupiające się przede wszystkim we wschodniej części subregionu.

- **5. OSI Subregion Południowy**

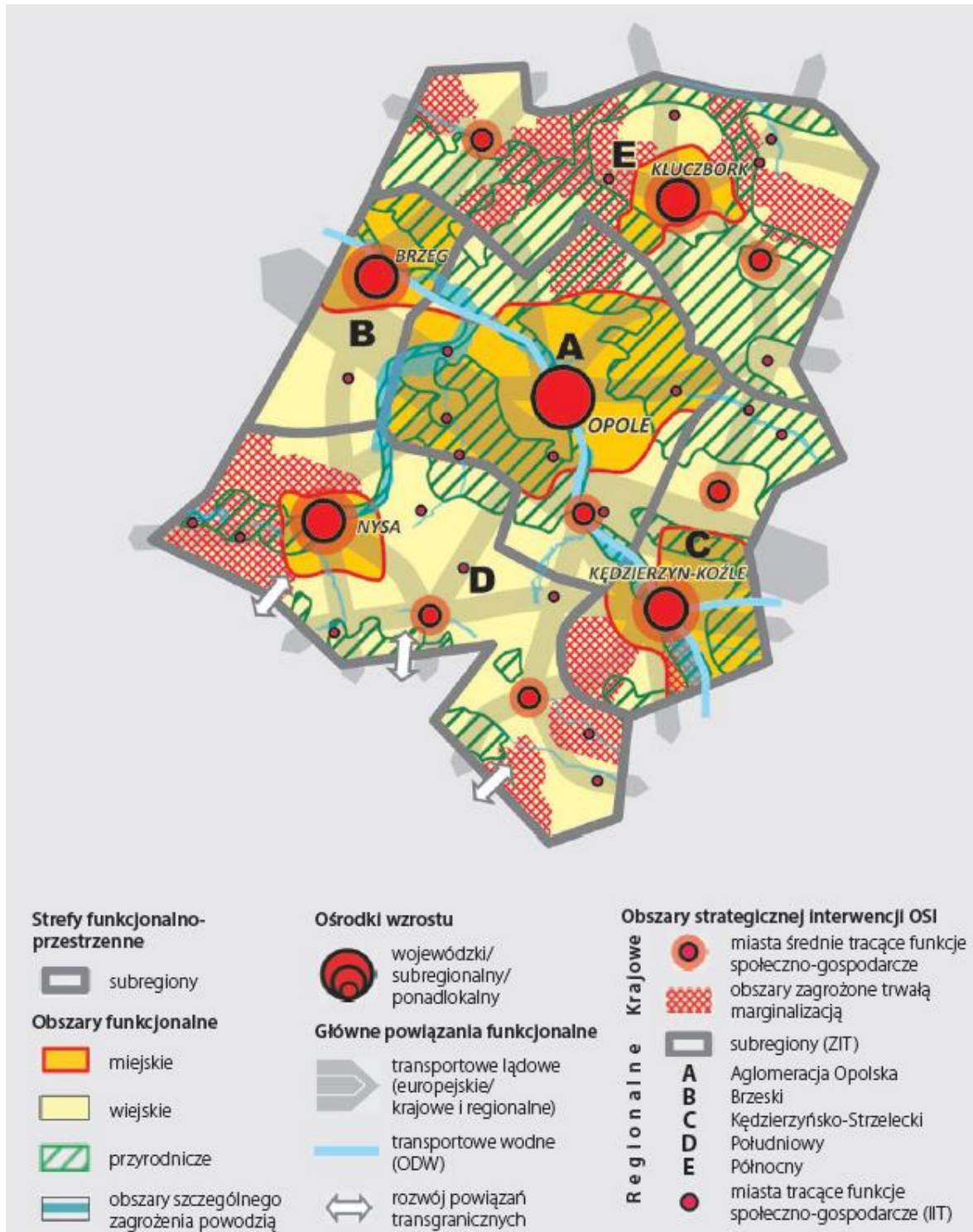
Obszar usytuowany na południu, negatywnie wyróżniający się w kwestiach odległości do centrum regionu oraz dostępności komunikacyjnej, zdominowany przez funkcję rolniczą, z licznymi barierami zagospodarowania wynikającymi w szczególności z charakteru terenów górskich i podgórskich oraz położenia przygranicznego, które stanowi jednocześnie kluczową szansę rozwojową (w parze z rozwojem oferty wykorzystującej walory turystyczne. Szansą rozwojową jest też lepsze wykorzystanie możliwości rozwoju kapitału ludzkiego (np. w oparciu o funkcje akademickie Nysy). Dwa miasta subregionu (Nysa i Prudnik) określono jako tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W subregionie znajdują się również gminy zagrożone trwałą marginalizacją oraz inne o najtrudniejszej sytuacji rozwojowej, do których adresowane będzie dedykowane wsparcie.

Wsparcie dla opisywanych powyżej obszarów będzie odbywać się poprzez dwa rodzaje instrumentów: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) – dedykowane subregionom, uznanym jako OSI o znaczeniu regionalnym, Inne Instrumenty Terytorialne (IIT) – zaplanowane dla pozostałych terytoriów, dla których nie przewidziano dodatkowego wsparcia jak w OSI krajowych.

W ramach prac nad strategią, zarówno na etapie diagnostycznym, jak i planistycznym, analizowano możliwość wyznaczenia w gminie Tułowice lokalnych obszarów strategicznej interwencji. Specyfika gminy, w tym jej wielkość, zidentyfikowane problemy i wyzwania oraz rozpoznane zasoby endogeniczne i potencjały, które można wykorzystać do rozwoju zgodnego z przyjętą wizją gminy w perspektywie roku 2030, wskazują przede wszystkim na strategiczną interwencję powiązaną z położeniem w sąsiedztwie Opola, dostępnością komunikacyjną i licznymi powiązaniem funkcjonalnymi, a jednocześnie lokalnymi zasobami środowiskowymi i kulturowymi, potencjałem gospodarczym oraz w zakresie oferty czasu wolnego. Są to obszary współpracy w ramach subregionu Aglomeracja Opolska. Tym samym obszar strategicznej interwencji kluczowy dla gminy jest tożsamy z obszarem strategicznej interwencji określonym w strategii rozwoju województwa. Zacieśnianie

i koncentracja współpracy z gminami Aglomeracji Opolskiej pozwoli na rozwiązanie najważniejszych wspólnych problemów i barier, a jednocześnie na wykorzystywanie rozwojowe najważniejszych zasobów i potencjałów gmin, w tym gminy Tułowice, z poszanowaniem ich indywidualnej specyfiki i odrębności. Tym samym współpraca ta uprawdopodobnia zaistnienie pożądanego efektu synergii, niemożliwego do osiągnięcia w przypadku samodzielnych działań gminy.

Rysunek 10. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa opolskiego wraz ze wskazaniem obszarów strategicznej interwencji.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”, s. 47

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata 2022-2030 jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, m.in.:

- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030,
- Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Tabela 15. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata 2022-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu.

	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata 2022-2030	1. Dogodne warunki życia oraz wysoka jakość usług publicznych, wzmacniających kapitał ludzki i społeczny.					2. Środowisko i przestrzeń do życia i rozwoju.				3. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka gminy, bazująca na tradycjach i zasobach lokalnych oraz silnych sieciach współpracy.		
	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata 2022-2030	1.1. Doskonalenie jakości edukacji oraz dostosowanie oferty do potrzeb społecznych i wyzwań rozwojowych gminy.	1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.	1.3. Pielęgnowanie kultury i dziedzictwa budujących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.	1.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.	1.5. Nowoczesne zarządzanie publiczne, służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.	2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.	2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu.	2.3. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią i ochrona krajobrazu.	2.4. Rozwój ekologicznego i zintegrowanego systemu transportowego, wspierającego rozwój społeczny i gospodarczy.	3.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy.	3.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców.	3.3. Rozwój i promocja oferty czasu wolnego, opartej na lokalnych zasobach środowiskowych i kulturowych.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.												
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.												
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.												
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym												
	1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.												
	1.2 Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.												
	1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.												
	1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.												
	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.												

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych												
	2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.												
	2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.												
	2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.												
	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie												
	3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.												
	3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.												
	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.												
	3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.												
	Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”	Cel strategiczny 1: Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę											
Trwałe więzi społeczne													
Wykwalifikowani mieszkańcy													
Rozwinięte i dostępne usługi													
Bezpieczny region													
Cel strategiczny 2: Środowisko i rozwój – środowisko odporne na zmiany klimatyczne i sprzyjające rozwojowi													
Opolskie zeroemisyjne													
Przyjazne środowisko i racjonalna gospodarka zasobami													
Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe													
Cel strategiczny 3: Silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmocniająca konkurencyjność regionu													
Gospodarka otwarta na współpracę													
Silne branże													
Region dostępny komunikacyjnie													
Ceniona marka regionu													

System realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*

System wdrażania

Naczelne zasady realizacji strategii

Realizacja *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* będzie się odbywać z poszanowaniem zasad służących wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów oraz zewnętrznych szans rozwojowych, niwelowaniu barier i dysproporcji rozwojowych, zapewnieniu spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy, a także włączaniu mieszkańców i innych interesariuszy w procesy zarządzania sprawami publicznymi. Zasady realizacji strategii są następujące:

- zasada rozwoju odpowiedzialnego, łączącego konkurencyjność gospodarki, dbałość o środowisko naturalne i jakość życia mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu stabilności finansów publicznych,
- zasada rozwoju społecznie wrażliwego, zgodnie z którą głównymi beneficjentami rozwoju są wszyscy mieszkańcy bez wyjątku, a priorytetem jest rozwój włączający, a nie wykluczający, budujący solidarność społeczną i poczucie wspólnoty lokalnej,
- zasada równości szans oraz niedyskryminacji, oznaczająca, że każdy (bez względu na płeć, wiek, stopień sprawności, kolor skóry, pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd czy orientację seksualną) jest adresatem strategii, może uczestniczyć w określonych w niej działaniach, ma równe prawa i obowiązki oraz równy dostęp do zasobów i możliwości rozwoju,
- zasada rozwoju terytorialnie zrównoważonego, zakładająca harmonijny rozwój całej gminy, z uwzględnieniem różnicowań wewnętrznych, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjałów oraz likwidacji barier rozwojowych,
- zasada podejścia zintegrowanego, zakładająca kompleksową interwencję publiczną łączącą w sobie zróżnicowane typy działań (infrastrukturalnych i tzw. miękkich) oraz integrującą wymiar społeczno-gospodarczy i przestrzenny w ramach podejmowanych interwencji,
- zasada partycypacji i partnerstwa, zakładająca sprawną i efektywną współpracę różnych podmiotów i środowisk i instytucji na rzecz celów strategii, w tym włączanie w procesy zarządzania sprawami publicznymi mieszkańców,
- zasada spójności z celami europejskiej i krajowej polityki rozwoju, w tym polityki regionalnej, przy zachowaniu autonomii programowej strategii rozwoju gminy,
- zasada transparentności, gwarantująca przejrzystość działań, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych,
- zasada elastyczności, czyli reagowania na zmiany zachodzące w gminie i jej otoczeniu,
- zasada racjonalności i efektywności, zakładająca gospodarowanie zasobami w taki sposób, który zapewni celowość i oszczędność realizacji działań, przy uzyskaniu najlepszych efektów z poniesionych nakładów,
- zasada koncentracji aktywności finansowej na ustalonych priorytetach, wskazująca priorytet finansowania dla programów i projektów wpisanych wprost do strategii oraz tych, które z niej bezpośrednio wynikają (dotyczący zarówno budżetu gminy, jak i źródeł zewnętrznych),
- zasada otwartości, zakładająca możliwość wdrażanie działań i inicjatyw służących osiągnięciu celów strategii nawet, jeżeli nie zostały one literalnie w niej wskazane,

- zasada zachowania ładu przestrzennego, przejawiająca się prowadzeniem efektywnej i racjonalnej polityki przestrzennej i planistycznej, która umożliwi uzyskanie harmonijnej całości elementów i powiązań funkcjonalnych, społeczno-gospodarczych, środowiskowych, kulturowych oraz kompozycyjno-estetycznych.

Organizacja i podmioty zaangażowane w realizację strategii

Odpowiedzialność za realizację założeń *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* ponoszą przede wszystkim władze samorządowe gminy – Burmistrz Tułowic i Rada Miejska w Tułowicach. W przypadku pierwszego rozumie się przez to strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w strategii. Z kolei organ uchwałodawczy, reprezentujący różnorodne środowiska lokalne, ma stanowić wsparcie merytoryczne, w szczególności w zakresie proponowania nowych kierunków działań i rozwiązań realizacyjnych, bazujących na opiniach mieszkańców gminy, a w konsekwencji podejmowania uchwał w zakresie aktualizacji dokumentu. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój gminy Tułowice.

Wdrażanie *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, zawierającej wiele zróżnicowanych tematycznie zadań, które pozostają w kompetencjach różnych podmiotów, wymaga sprawnej i efektywnej współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. W związku z tym, w Urzędzie Miejskim w Tułowicach wskazany zostanie koordynator, który będzie pełnił zintegrowane role: sprawozdawczą, koordynacyjną, informacyjną i promocyjną. Do jego zadań będzie należeć:

- realizacja przypisanych mu zadań i projektów,
- koordynacja współpracy oraz ciągłe pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w strategii,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w strategii i innych dokumentach branżowych,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji strategii.

Niezbędna jest współpraca wszystkich referatów, zespołów i stanowisk w Urzędzie Miejskim w Tułowicach oraz jednostek gminnych ze wskazanym koordynatorem. Strategia uwzględni ponadto zadania wykraczające poza bezpośrednie kompetencje gminy, stąd potrzeba włączenia w system realizacji i współpracy partnerów, jak: administracja rządowa, inne jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, np. Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”, Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad, przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańców, partnerów zagranicznych. Wszyscy partnerzy realizujący zadania określone w strategii są proszeni o zaangażowanie i komunikację z koordynatorem. Utworzenie takiej sieci współpracy przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów

na wspólne projekty, pozyskiwanie dla nich finansowania oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030.

Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii

Projekty i zadania w ramach *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* będą realizowane w różnych okresach czasowych: od akcji jednorazowych, poprzez działania realizowane przez kilka tygodni, miesięcy, rok, kilka lat, aż do zadań ciągłych.

Wykorzystane zostaną różne mechanizmy wdrażania strategii, w tym w ramach partnerstw – szczególnie ważną będzie współpraca w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska. Istotne znaczenie mają również: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”, Stowarzyszenie Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 będzie wdrażana przy wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów, m.in.:

- finansowych – coroczne uchwały budżetowe Rady Miejskiej w Tułowicach, wieloletnia prognoza finansowa oraz inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, a także projekty realizowane przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, głównie europejskich, czy otwarte konkursy ofert i inne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi,
- prawnych – uchwały Rady Miejskiej w Tułowicach, zarządzania Burmistrza Tułowic, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne, różne instrumenty polityki rozwoju, umowy, kontrakty i porozumienia pomiędzy gminą a innymi samorządami, administracją państwową, parterami społecznymi i gospodarczymi (m.in. współpraca aglomeracyjna, koncentracja na obszarach strategicznej interwencji, porozumienie terytorialne) itp.,
- wdrożeniowych – programy i plany branżowe, polityki rozwoju, opisujące w większym przybliżeniu niż strategia lub w sposób specjalistyczny podejście do danego zagadnienia, obszaru czy grupy społecznej, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów (określone w podrozdziale dotyczącym wytycznych do sporządzania dokumentów wykonawczych),
- projektowych – projekty, przedsięwzięcia, zadania o charakterze twardym i miękkim, tematyczne lub horyzontalne, wdrażane w gminie (subregionie, regionie), służące poprawie jakości życia mieszkańców,
- planowania przestrzennego - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym itp.,
- organizacyjno-zarządczo-kadrowych – aktualizacje regulaminów, statutów i procedur, tworzenie zespołów zadaniowych i projektowych, powoływanie dedykowanych ciał o charakterze opiniodawczo-doradczym, praca, zaangażowanie i doskonalenie kadr itp.,
- kontrolnych - monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, kontrola jakości itp.
- społecznych – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje, strona internetowa gminy i jednostek gminnych, profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne itp.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zapisanych w niej zadań. Głównym adresatem zapisów strategii są zatem:

- mieszkańcy,
- władze samorządowe, w tym radni,
- pracownicy Urzędu Miejskiego w Tułowicach i jednostek gminnych,
- posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem,
- przedsiębiorcy i inwestorzy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu,
- instytucje rynku pracy, w tym Powiatowy Urząd Pracy w Opolu,
- sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe,
- organizacje pozarządowe z terenu gminy i ponadlokalne,
- inne jednostki samorządu terytorialnego - sąsiednie gminy, w tym tworzące Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, powiat opolski, województwo opolskie,
- administracja, w tym wojewoda i ministerstwa powiązane tematycznie z kierunkami działań strategii,
- zagraniczni partnerzy gminy Tułowice.

Upowszechnienie zapisów *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* wśród społeczności lokalnej ma na celu:

- poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem strategii;
- objaśnienie dalszych etapów procesu – realizacja zapisów strategii, zaproszenie partnerów do współpracy;
- prezentację lokalnego potencjału społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzennego gminy Tułowice, priorytetów i kierunków rozwoju w najbliższych latach (obszary strategiczne i cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji);
- objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze strategii;
- zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów strategii.

W celu upowszechnienia treści *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* proponuje się realizację następujących działań:

- zorganizowanie spotkania informacyjnego poświęconego ustaleniom strategii oraz inauguracyjnego procesu jej obowiązywania;
- opracowanie krótkiego materiału przybliżającego treść strategii, umieszczenie go do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej;
- przekazanie pełnej i/lub skróconej wersji strategii interesariuszom lokalnym i ponadlokalnym;
- udzielanie przez władze samorządowe gminy wypowiedzi dla mediów na temat zakończenia prac nad strategią oraz rozpoczęcia procesu jej wdrażania i poszukiwania partnerów.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Tabela 16. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument i/lub dedykowana uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Uchwała nr XXXVI/231/14 Rady Gminy Tułowice z dnia 24 kwietnia 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tułowice	Studium generalnie zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w strategii. Potrzebna jednak aktualizacja. Rozpoczęcie prac zaplanowano na II półrocze 2021 roku. Czas realizacji określono na 2 lata.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Podstawowym aktem planistycznym dla gminy Tułowice jest Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Tułowice, uchwalona Uchwałą nr X/80/03 Rady Gminy Tułowice. W istocie nie jest to zmiana planu, lecz samodzielny plan gdyż uchylił on ustalenia miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Tułowice zatwierdzonego uchwałą nr VII/32/94 Rady Gminy Tułowice z dnia 8 grudnia 1994 r., sporządzonego na podstawie nieobowiązującej obecnie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym	Aktualizacja obowiązujących planów jako konsekwencja aktualizacji studium i/lub w wyniku działań ukierunkowanych na zwiększenie i wykorzystanie potencjału gospodarczego, turystycznego i atrakcyjności osadniczej gminy oraz rozbudowy jej infrastruktury społecznej i komunalnej, z uwzględnieniem założeń modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz zasad i rekomendacji dla polityki przestrzennej określonych w strategii.
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Tułowice – uchwała nr V/41/03 z dn. 25 lutego 2003 r.	Zgodnie z Ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, burmistrz jest odpowiedzialny za opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Projekt założeń sporządza się dla obszaru gminy co najmniej na okres 15 lat i aktualizuje co najmniej raz na 3 lat, zgodnie z zakresem określonym w ww. ustawie. Projekt założeń podlega opiniowaniu przez samorząd województwa oraz wyłożeniu do publicznego wglądu z możliwością składania przez zainteresowane strony wniosków, zastrzeżeń i uwag. Rada uchwała założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozpatrując jednocześnie powyższe. Potrzebna aktualizacja dokumentu.
	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Brak	Dokument opracowywany jest w przypadku, gdy plany przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji założeń. Można go przygotować dla obszaru gminy lub jej części. Plan opracowywany jest na podstawie uchwalonych przez radę gminy założeń i winien być z nim zgodny.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument i/lub dedykowana uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
Gospodarka komunalna	Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Tułowice na lata 2021-2025, uchwała nr XXVI/140/21 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 28 stycznia 2021 r.	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii.
	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych opracowuje przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne. Przez to przedsiębiorstwo rozumie się przedsiębiorcę, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność. Powinien być zgodny z kierunkami rozwoju gminy. Strategia przewiduje jako jedne z kluczowych działań inwestycje dotyczące rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej – cel operacyjny 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny program opieki nad zabytkami	Uchwała nr XXXV/183/17 Rady Gminy Tułowice z dnia 27 kwietnia 2017 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Tułowice na lata 2017 – 2020”	Zgodnie z Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, burmistrz jest odpowiedzialny za opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami. Program sporządza się na okres 4 lat. Program przyjmuje rada, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Konieczne opracowanie nowego dokumentu przy zapewnieniu jego spójności ze strategią – cel operacyjny 1.3. Pielęgnowanie kultury i dziedzictwa budujących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska	Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tułowice na lata 2019-2022 z perspektywą na lata 2023-2026, uchwała nr XVIII/102/20 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 30 kwietnia 2020 r.	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii. W perspektywie potrzebna będzie aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu (zgodnie z Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska), z uwzględnieniem treści zawartych w strategii – m.in. cele operacyjne: 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą, 2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument i/lub dedykowana uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Uchwała nr X/55/19 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tułowice	Dokument wyznaczał kierunki rozwoju gospodarki niskoemisyjnej do roku 2020. Rekomenduje się opracowanie nowego programu na kolejne lata. Powinien być spójny ze strategią i ją uszczegóławiać – cel operacyjny 2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu. Dokument stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych m.in. na działania w zakresie wymiany pieców, termomodernizacji budynków, rozwoju transportu publicznego i ścieżek rowerowych czy wdrażania OZE. Działania te strategia rozwoju gminy traktuje jako priorytetowe.
	Program usuwania azbestu	Uchwała nr XXX/184/13 z dn. 24 października 2013 r. w sprawie uchwalenia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Tułowice na lata 2012 – 2032	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii.
	Program małej retencji	Brak	Program rekomendowany do sporządzenia m.in. z uwagi na zmiany klimatu, dostępność środków zewnętrznych na inwestycje retencyjne oraz możliwość wykorzystania jako instrument wzbogacania bioróżnorodności. Strategia zakłada działania w zakresie gospodarki wodnej i retencji, w tym budowy zbiorników – cel operacyjny 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.
Transport	Strategia rozwoju elektromobilności	Brak	Dokument opcjonalny, ważny w kontekście dążenia do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w zakresie mobilności, w której szczególne miejsce zajmuje elektromobilność, a także ze względu na dostępność środków zewnętrznych na przedmiotowe działania. Ewentualne opracowanie w szerszym partnerskim, np. powiatowym lub aglomeracyjnym.
	Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, do zarządcy drogi należy w szczególności opracowywanie planów rozwoju sieci drogowej. Kwestia rozwoju infrastruktury drogowej stanowi jeden z priorytetów strategii – cel operacyjny 2.4. Rozwój ekologicznego i zintegrowanego systemu transportowego, wspierającego rozwój społeczny i gospodarczy.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument i/lub dedykowana uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tułowice 2018-2028, uchwała nr XLVI/235/18 z dnia 1 lutego 2018 r.	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii.
	Gminny program rewitalizacji	Brak	Dokument rekomendowany. Jest to skuteczne narzędzie wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów gminy, przy dofinansowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze środków zewnętrznych.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2027, uchwała nr XXV/134/20 z dnia 17 grudnia 2020 r.	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii.
	Gminny program wspierania rodziny	Program Wspierania Rodziny w Gminie Tułowice na lata 2020-2022, uchwała nr XXV/74/19 z dnia 2 grudnia 2019 r.	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii. W perspektywie konieczna aktualizacja lub opracowanie nowego (zgodnie z Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny należy do zadań własnych gminy), z uwzględnieniem treści zawartych w strategii – cel operacyjny 1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Uchwała nr XXV/135/20 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 17 grudnia 2020 w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkotykowych na 2021 rok	Program przyjmowany corocznie. Dokument powinien być spójny ze strategią – cel operacyjny 1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Uchwała nr XXIII/124/20 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 29 października 2020 r. w sprawie uchwalenia Roczno programu współpracy Gminy Tułowice z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2021 r.	Program przyjmowany corocznie. Obszary współpracy finansowej i niefinansowej powinny uwzględniać szczególnie te pola, które strategia uznaje za kluczowe i w których organizacje pozarządowe zostały wskazane jako partnerzy realizacyjni.

Strategia Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument i/lub dedykowana uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
	Programy odnowy miejscowości	Brak	Opcjonalne opracowanie. Programy mogą uszczegółowić zapisy strategii, tworząc przestrzeń do realizacji wielu działań lokalnych, w tym przy zaangażowaniu mieszkańców, a jednocześnie stać się instrumentami pozyskiwania środków na dedykowane przedsięwzięcia.
Oświata	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Uchwała nr V/30/19 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie ustalenia planu sieci oraz określenia granic obwodu publicznej szkoły podstawowej prowadzonej przez Gminę Tułowice	Dokument aktualny, zgodny z celami strategii.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Rekomendowana bieżąca aktualizacja, m.in. wykorzystująca doświadczenia kadr zarządzających gminą w czasie pandemii COVID-19.	
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa	Uchwała nr XXV/139/20 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia wieloletniej prognozy finansowej oraz Uchwała nr XXX/170/2021 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 24 czerwca 2021 roku w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej.	Dokument aktualny, zgodny z zapisami strategii. Aktualizacja zgodnie z potrzebami.

Źródło: Opracowanie we współpracy z Urzędem Miejskich w Tułowicach

Poza wymienionymi w tabeli dokumentami gminnymi, należy wskazać na istotne znaczenie w kontekście realizacji niniejszej strategii dokumentów ponadlokalnych, m.in. Strategii Rozwoju Aglomeracji Opolskiej do 2030 roku, jak również Lokalnej Strategii Rozwoju Borów Niemodlińskich do roku 2023 i innych podobnych.

Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu

Monitoring i ewaluacja strategii stanowią ważne narzędzia procesu decyzyjnego w zakresie zarządzania rozwojem gminy, dostarczające wiedzy o tym, czy strategia jest realizowana zgodnie z założeniami i czy przynosi to oczekiwane efekty, czy ewentualnie potrzebna jest korekta określonych w niej działań.

Sprawozdawczość z realizacji strategii będzie prowadzona systematycznie w układzie rocznym w oparciu o art. 28aa. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, który zobowiązuje burmistrza do corocznego przygotowywania i publikacji raportu o stanie gminy. Obejmuje on podsumowanie działalności w roku poprzednim, w szczególności realizację polityk, programów i strategii, uchwał rady gminy i budżetu obywatelskiego.

Sprawozdawczość z realizacji strategii będzie realizowana w oparciu o dwa elementy:

- obowiązkową analizę wskaźnikową,
- fakultatywny raport z realizacji kierunków działań określonych w strategii.

Analiza wskaźnikowa będzie opracowywana przez koordynatora, na podstawie własnych danych i informacji, statystyk wewnątrzgminnych, statystyki publicznej (w szczególności generowanej przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych), a także statystyk realizatorów i partnerów realizacyjnych. Analiza powinna uwzględniać wskaźniki określone w strategii, z których kluczowe znaczenie mają wskaźniki zgromadzone w poniższej tabeli, którym przypisano wartości bazowe i docelowe. Wskaźniki zostały dobrane tak, by możliwie najlepiej korespondowały z działaniami podejmowanymi w regionie. Mogą one być poszerzane lub zamieniane, zgodnie z potrzebami systemu monitorowania i ewaluacji. Analiza powinna być realizowana każdorazowo z wykorzystaniem jednego źródła danych, prowadzona w sposób dynamiczny, wskazując zmianę, jej zakres i kierunek, a także – w przypadku niepożądanych tendencji – rekomendacje zmierzające do poprawy funkcjonowania systemu wdrażania. Analiza może być również prowadzona w sposób porównawczy.

Tabela 17. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

OBSZAR STRATEGICZNY 1. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY					
Cel strategiczny 1. Dogodne warunki życia oraz wysoka jakość usług publicznych, wzmacniających kapitał ludzki i społeczny.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 1.1. Doskonalenie jakości edukacji oraz dostosowanie oferty do potrzeb społecznych i wyzwań rozwojowych gminy.	Podniesienie jakości usług i poprawa dostępności opieki żłobkowej	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej	Urząd Miejski w Tułowicach	21 dzieci	40 dzieci
	Poprawa jakości kształcenia	Liczba laureatów i finalistów olimpiad, konkursów przedmiotowych, artystycznych i zawodów sportowych	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach	17 laureatów i finalistów	35 laureatów i finalistów

Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 1.2. Polepszenie dostępności i jakości służby zdrowia oraz opieki społecznej.	Promocja i wsparcie rodziny, w tym rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej w tym objętych asystenta rodziny	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	66 osób 5 rodzin	66 osób 5 rodzin
	Wsparcie, poprawa jakości życia i codziennego funkcjonowania osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba programów/projektów w dedykowanym seniorom i z niepełnosprawnościami Liczba osób korzystających z pomocy z tytułu niepełnosprawności	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	2 programy 7 osób	2 programy 7 osób
Cel operacyjny 1.3. Pielęgnowanie kultury i dziedzictwa budujących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.	Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości oferty kulturalnej	Liczba zajęć stałych i czasowych imprez w ofercie w ciągu roku oraz liczba ich uczestników	Tułowicki Ośrodek Kultury	27 działań stałych i czasowych 2478 osób	40 działań stałych i czasowych 3500 osób
	Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Liczba zwiedzających muzeum	Tułowicki Ośrodek Kultury	0 osób	2000 osób
Cel operacyjny 1.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego.	Podniesienie jakości bazy i wyposażenia służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, porządek publiczny i ratownictwo	Liczba jednostek OSP, które otrzymały wsparcie publiczne	Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego	2 strażnice, które otrzymały wsparcie publiczne	3 strażnice, które otrzymały wsparcie publiczne
	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń i reagowania w sytuacji zagrożeń	Odsetek uczniów, którzy przeszli kursy i szkolenia z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tułowicach	100% wszystkich uczniów (370 uczniów)	100% wszystkich uczniów
Cel operacyjny 1.5. Nowoczesne zarządzanie publiczne, służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.	Doskonalenie administracji i zarządzania	Liczba szkoleń i kursów, w których brali udział pracownicy urzędu	Urząd Miejski w Tułowicach	28 szkoleń i kursów	80 szkoleń i kursów
	Zapewnienie dostępności administracji lokalnej dla wszystkich mieszkańców, w tym ze szczególnymi potrzebami	Liczba obiektów i przestrzeni publicznych, dostosowanych do wymogów ustawowych w zakresie dostępności	Zespół ds. dostępności	1 obiektów / przestrzeni	2 obiektów / przestrzeni

OBSZAR STRATEGICZNY 2. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO					
Cel strategiczny 2. Środowisko i przestrzeń do życia i rozwoju.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 2.1. Rozwój infrastruktury technicznej i odpowiedzialne gospodarowanie wodą.	Zwiększenie dostępności i jakości usług kanalizacyjnych	Liczba posesji podłączonych do kanalizacji sieciowej	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	18 gospodarstw	50 gospodarstw
	Zwiększenie, zróżnicowane i ustabilizowanie zasobów energii	Roczna produkcji energii	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej	0	50000 kWh
Cel operacyjny 2.2. Troska o stan środowiska naturalnego i działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu.	Ograniczenie niskiej emisji, poprawa jakości powietrza	Liczba zlikwidowanych nieekologicznych źródeł ciepła na terenie gminy	Urząd Miejski w Tułowicach	22 gospodarstwa	220 gospodarstw
	Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie gminy	Rozwój systemu oświetlenia ulicznego i poprawa jego efektywności energetycznej	Urząd Miejski w Tułowicach	25 punktów / oprav	120 punktów / oprav
Cel operacyjny 2.3. Funkcjonalne zarządzanie przestrzenią i ochrona krajobrazu.	Stworzenie warunków dla zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju	Powierzchnia gminy objęta planami zagospodarowania przestrzennego	Urząd Miejski w Tułowicach	6 h	12 h
	Niwelacja problemów rozwojowych	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	Urząd Miejski w Tułowicach	0 miejsc	3 miejsca
Cel operacyjny 2.4. Rozwój ekologicznego i zintegrowanego systemu transportowego, wspierającego rozwój społeczny i gospodarczy.	Poprawa stanu i jakości gminnej infrastruktury drogowej na terenie gminy	Powierzchnia nowych i zmodernizowanych dróg	Urząd Miejski w Tułowicach	1300 m ²	18000 m ²
	Zapewnienie komfortu mieszkańców korzystających z usług publicznych oraz gości i turystów odwiedzających gminę	Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy	Urząd Miejski w Tułowicach	24 miejsca / boksy	35 miejsc / boksów

OBSZAR STRATEGICZNY 3. GOSPODARKA LOKALNA I OFERTA CZASU WOLNEGO					
Cel strategiczny 3. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka gminy, bazująca na tradycjach i zasobach lokalnych oraz silnych sieciach współpracy.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy.	Wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych w przestrzeni gminy	Powierzchnia nowych terenów inwestycyjnych w gminie	Urząd Miejski w Tułowicach	0	1,5 h
	Pozyskanie inwestorów	Liczba nowych inwestorów	Urząd Miejski w Tułowicach	0 inwestorów	2 inwestorów
Cel operacyjny 3.2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i kreatywności oraz aktywizacja zawodowa mieszkańców.	Spadek bezrobocia	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia	Ośrodek Pomocy Społecznej w Tułowicach	21 korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia	15 korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia
	Wsparcie rozwoju i ekspansji firm lokalnych	Liczba przedsięwzięć w zakresie wsparcia i promocji firm lokalnych oraz objętych nimi podmiotów	Urząd Miejski w Tułowicach	0 przedsięwzięć	3 przedsięwzięcia
Cel operacyjny 3.3. Rozwój i promocja oferty czasu wolnego, opartej na lokalnych zasobach środowiskowych i kulturowych.	Rozwój i zagospodarowanie terenów zielonych	Liczba zagospodarowanych terenów zielonych	Urząd Miejski w Tułowicach	3 tereny zielone	3 tereny zielone
	Rozwój systemu tras rowerowych	Łączna długość tras rowerowych oraz liczba korzystających z nich rowerzystów	Urząd Miejski w Tułowicach	3057 m 1500 osób	2000 m 2500 osób

Źródło: opracowanie przez Urząd Miejski w Tułowicach

Sprawozdawczość zostanie oparta także o podsumowanie realizacji poszczególnych kierunków działań, które opracuje koordynator na podstawie informacji własnych oraz otrzymanych od partnerów realizacyjnych i podmiotów zaangażowanych. W takim przypadku będą oni proszeni o przedstawienie skondensowanej informacji z realizacji własnych działań, określonych w strategii. Dla zwiększenia efektywności procesu, partnerzy będą przedstawiali informacje na ujednoczonym formularzu sprawozdawczym.

Ponadto, zakłada się, że w połowie okresu obowiązywania i wdrażania *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* oraz po jej zakończeniu rekomendowana jest realizacja ewaluacji, która ma dostarczyć praktycznych wniosków i rekomendacji, które posłużą udoskonaleniu bieżącej lub przyszłej interwencji strategicznej. Ewaluacja może zostać zrealizowana w formie spotkania z udziałem władz samorządowych oraz najważniejszych interesariuszy lokalnych i partnerów realizacyjnych. Rekomendowanym jest, aby ewaluacje były przeprowadzane przez niezależnych ekspertów zewnętrznych, co pozwoli na uwzględnienie wiedzy eksperckiej, doświadczenia i potencjału instytucji wyspecjalizowanych w tego typu badaniach, a także na zapewnienie bezstronności i obiektywizmu w procesie oceny.

Wyżej wymienione materiały i informacje będą podstawą dla Burmistrza Tułowic oraz Rady Miejskiej w Tułowicach do podejmowania oceny realizacji strategii, proponowania priorytetów realizacyjnych podpartych budżetowo, wprowadzania uzupełnień oraz dokonywania niezbędnych i uzasadnionych zmian w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne.

Uprzednia ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii

W ramach prac nad dokumentem *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* zastosowano przede wszystkim ewaluację partycypacyjną, czyli ewaluator traktowany był jako współautor dokumentu, angażując się zarówno na etapie diagnostycznym, jak również na kolejnych etapach, związanych z opracowaniem założeń programowych, funkcjonalno-przestrzennych i wdrożeniowych strategii. Dzięki temu mógł lepiej poznać specyfikę dokumentu i być stałym wsparciem w pracach nad nim. Jednocześnie zrealizowano dodatkowe analizy ewaluacyjne w odniesieniu do opracowanego projektu strategii. Ostateczne zakończenie uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii nastąpiło po opracowaniu projektu strategii uwzględniającego wnioski z konsultacji społecznych i opinię wydaną przez zarząd województwa opolskiego.

Kluczowe elementy realizacji obejmowały:

- odwzorowanie logiki interwencji i jej ocena według kryteriów ewaluacyjnych, określonych ustawą,
- przeprowadzenie analiz aktów prawnych poziomu unijnego i krajowego, dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu krajowym i regionalnym,
- realizację dedykowanego badania ewaluacyjnego w formie ankiety on-line wśród głównych przyszłych realizatorów strategii, tj. pracowników urzędu i jednostek gminnych,
- organizację dyskusji zespołu ekspertów nad projektem strategii, w szczególności w zakresie planu operacyjnego, wymiaru finansowego i systemu realizacji,
- opracowanie raportu z ewaluacji,
- wdrożenie zmian wynikających z przeprowadzonej ewaluacji w ramach niniejszej strategii.

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne wykazało wysoką jakość dokumentu:

- spójność i logikę wewnętrzną (widoczne są silne powiązania mające charakter przyczynowo - skutkowy),
- dobre określenie celów strategicznych i operacyjnych (cele zapewniają możliwość oddziaływania na procesy społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne, jak również sprostania wyzwaniom, jakie zostały uznane za istotne w kontekście rozwoju gminy Tułowice),
- silne powiązania z politykami publicznymi i celami rozwojowymi zarówno poziomu krajowego, jak i europejskiego (co uprawdopodobnia zewnętrzne wsparcie dla realizacji zadań, w tym finansowe, niezbędne dla pełnego powodzenia interwencji określonych w strategii),
- zintegrowanie strategii, uwzględnienie wymiaru przestrzennego, istotnego z punktu widzenia możliwości osiągnięcia celów rozwojowych,
- dobrze zaprojektowany system realizacji (określa sposób organizacji procesów wdrażających strategię, w tym m.in.: wskazuje podmioty biorące udział w realizacji strategii, mając na uwadze rolę i kompetencje oraz relacje między nimi, przedstawia podział zadań, proponuje mechanizmy i narzędzia wdrażania strategii, określa wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, określa sposób monitorowania realizacji strategii,

- bezpieczny i efektywny system finansowania osiągnięcia celów (zawiera rzetelnie opracowane ramy finansowe, a jednocześnie analizę potwierdzającą zdolności finansowo-realizacyjne gminy, określa potencjalne źródła finansowania, w tym inne niż budżet samej gminy, który samodzielnie nie zapewni finansowania dla wszystkich działań, w tym inwestycyjnych, określonych w strategii).

Jednocześnie ewaluacja umożliwiła wdrożenie zmian w projekcie *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, które obejmowały w szczególności następujące działania:

- aktualizacja rysunku nr 9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tułowice – rozmieszczenie planowanych inwestycji w przestrzeni gminy – uwzględnienie nowych inwestycji, które zostały włączone do strategii w wyniku konsultacji społecznych,
- poszerzenie rozdziału dotyczącego realizacji strategii o poziom społeczny, który dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030 wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zaplanowanych działań, w tym wskazanie na konieczność opracowania krótkiej broszury przedstawiającej najważniejsze założenia strategii,
- aktualizacja i uzupełnienie rozdziału dotyczącego potencjalnych źródeł finansowania strategii, zgodnie z aktualną wiedzą oraz stanem negocjacji dotyczących środków unijnych,
- korekta rozdziału dotyczącego kwestii wodnych, zgodnie z opinią PGW Wody Polskie,
- uwzględnienie w strategii informacji o tym, że Sejmik Województwa Opolskiego przyjął już do realizacji finalną wersję Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”,
- poprawki redakcyjne itp.
- w toku wdrażania i monitorowania strategii sugeruje się rozwijanie i zawiązywanie nowych procesów współpracy (m.in. takich partnerstw, jak: Stowarzyszenie Aglomeracja Opolska, Lokalna Grupa Działania "Partnerstwo Borów Niemodlińskich", Rybacka Lokalna Grupa Działania „Opolszczyzna”, Związek Gmin Śląska Opolskiego, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad), elastyczne podejście oraz ewentualne poszerzanie i uzupełnianie pakietów działań oraz systemu monitoringu, w tym wskaźników, aby zapewnić jak najlepszą skuteczność i efektywność realizacji celów rozwojowych.

Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*

Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, w tym założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej, a także uwarunkowań zewnętrznych. Przy jej konstruowaniu wykorzystano doświadczenia zebrane w wyniku działań podejmowanych w ostatnich latach, w tym przede wszystkim związane z wdrażaniem poprzedniej strategii na lata 2014-2020, a także dostępności potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania. Finansowanie działań rozwojowych, określonych w *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które gmina może skutecznie zabiegać. Wśród nich najistotniejsze są środki publiczne, wspomagane funduszami prywatnymi w ramach zawiązywanych partnerstw. Środki pochodzące z budżetu gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych i innych finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Analizując zdolność gminy Tułowice do realizacji zadań wynikających z zapisów strategii, należy odnieść się do danych historycznych przedstawiających stan finansów gminnych, a także dokonać próby określenia potencjału inwestycyjnego gminy w perspektywie objętej strategią, opierając się przy tym na danych prognostycznych.

W analizowanym okresie 2010-2019 z roku na rok rosły dochody budżetu gminy, zwiększając się z ok. 13,7 mln zł w roku 2010 do ponad 22,3 mln zł w roku 2019 (+63%), w tym również dochody własne – z 6,2 mln do 10,5 mln zł (+70%).

Wzrosły także dochody budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca – na początku analizowanego okresu było to ok. 2 586 zł, a na końcu ponad 3 892 zł. Z punktu widzenia struktury budżetu gminy ważnym źródłem wzrostu poziomu dochodów były dotacje zewnętrzne. W analizowanym okresie ich wartość wzrosła z poziomu ok. 3,7 mln zł do ok. 6,9 mln zł (+85%; poziom ten zauważalnie wzrósł po roku 2015). W mniejszym stopniu, choć konsekwentnie, rósł w badanym okresie poziom subwencji ze środków budżetu państwa z 3,75 mln zł w 2010 r. do ok. 4,9 mln zł w 2019 r. (+30,5%).

Wymiarem aktywności samorządu terytorialnego w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego są przede wszystkim wydatki budżetowe. Zauważa się wzrost wydatków budżetowych ponoszonych przez gminę Tułowice. W analizowanym okresie 2010-2019 wzrosły one z ok. 15,1 mln zł do ok. 23 mln zł (+52%). Podobnie w całym okresie wzrastały wydatki gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W roku 2010 było to ok. 2 860 zł, a w 2019 już ok. 4 438 zł, przy czym poziom 3000 zł przekroczyły dopiero w 2016 (co wiązało się w dużej mierze z transferami przekazywanymi w ramach programu „Rodzina 500+”). Szczególnym rodzajem wydatków są wydatki inwestycyjne, które służą kreowaniu nowej jakości życia mieszkańców gminy, tworząc podstawy trwałego rozwoju społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego. W okresie analizowanych ostatnich 10 lat inwestycje pochłaniały średniorocznie blisko 2,75 mln zł, przekraczając ten próg 4 razy w ciągu minionej dekady.

Wraz ze zwiększającymi się wydatkami, w tym wydatkami inwestycyjnymi, gmina z powodzeniem realizowała swoje zobowiązania z zakresu obsługi zadłużenia. Od 2012 r. widoczny jest trend zmniejszania się obciążeń budżetu gminy z tytułu obsługi długu – z 247 tys. zł rocznie do 96 tys. w 2019 r.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 2010-2019 gmina Tułowice prowadziła konsekwentną i zrównoważoną politykę budżetową (w sposób odpowiedzialny gospodarowano środkami budżetowymi, prowadząc skuteczną politykę zwiększania dochodów gminy przy jednoczesnym zwiększaniu wydatków, w tym wydatków inwestycyjnych, stopniowo zmniejszając obciążenia wynikające z obsługi długu), a jednocześnie potwierdza możliwość wykorzystania wsparcia funduszy zewnętrznych w realizacji projektów zapisanych w strategii.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności związanej z realizacją projektów ujętych w strategii, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach unijnych Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji w jakiej znajdować się będzie budżet gminy Tułowice w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania Strategii z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Tułowice, Strategią Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030” i Regionalnym Programem Operacyjnym, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) itp.;
- Utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w strategii w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach RPO lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w strategii;
- Rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w strategii, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych, jak i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Strategia określa kierunki interwencji podejmowanej w perspektywie roku 2030, w tym szereg kluczowych inwestycji gminnych, które dotyczą przede wszystkim 3 podstawowych obszarów: rozbudowy infrastruktury sieciowej i technicznej (m.in. rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, rozbudowa i modernizacja siatki dróg oraz energooszczędnego oświetlenia), otwarcia nowych terenów inwestycyjnych (zakup terenów i ich uzbrojenie) oraz infrastruktury społecznej (m.in. budowa infrastruktury i przestrzeni wspólnych oraz mieszkań dedykowanych osobom starszym lub z niepełnosprawnościami). Inwestycje kluczowe wraz z szacowanymi ramami i potencjalnymi źródłami

finansowania przedstawiono w poniżej tabeli. Wycena wykorzystuje m.in. bazę wiedzy i doświadczeń powstałą w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie, kosztorysy zawarte w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp., a także najbardziej aktualne informacje na temat możliwości dofinansowania działań ze środków zewnętrznych.

Tabela 18. Inwestycje kluczowe wraz z szacowanymi ramami i potencjalnymi źródłami finansowania.

Lp.	Określenie inwestycji	Lokalizacja inwestycji	Szacowane koszty [zł]	Potencjalne źródło finansowania
1.	Budowa świetlicy wiejskiej w Szydłowie	Szydłów ulica Kościelna 2	1 850 000	Budżet gminy
2.	Budowa dróg gminnych w Tułowicach	Drogi gminne	2 500 000	Budżet gminy Środki w dyspozycji Wojewody
3.	Budowa dróg gminnych w Szydłowie	Drogi gminne	3 500 000	Budżet gminy
4.	Budowa dróg gminnych w Ligocie Tułowickiej, Tułowicach Małych, Skarbiszowicach	Drogi gminne	1 500 000	Budżet gminy
5.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tułowicach	Tułowice ulica Porcelanowa	3 500 000	Budżet gminy Środki unijne
6.	Rozbudowa sieci kanalizacyjnych i wodociągowych na nowych terenach budowlanych	Tułowice, Szydłów, Ligota Tułowicka, Skarbiszowice, Tułowice małe, Goszczowice	1 500 000	Budżet gminy
7.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Teren całej gminy	250 000	Budżet gminy WFOŚiGW
8.	Zakup terenów inwestycyjnych	Tułowice	1 200 000	Budżet gminy WFOŚiGW
9.	Rewitalizacja centrum Tułowic	Tułowice – przed domem kultury i ośrodkiem zdrowia	2 500 000	Budżet gminy Środki unijne
10.	Budowa zbiorników retencyjnych w Szydłowie	Szydłów	800 000	Budżet gminy Środki unijne
11.	Budowa skateparku w Tułowicach	Tułowice	300 000	Budżet gminy Środki unijne
12.	Budowa budynku mieszkalnego dla osób starszych i niepełnosprawnych	Tułowice	900 000	Budżet gminy Środki krajowe
13.	Budowa farmy fotowoltanicznej w celu zasilania obiektów Stacji Uzdatniania Wody i Oczyszczalni Miejskiej w Tułowicach	Tułowice	1 200 000	Budżet gminny Środki krajowe
14.	Budowa obwodnicy Tułowic	Tułowice	18 000 000	Środki w dyspozycji Urzędu Marszałkowskiego
15.	Modernizacja Gminnej Biblioteki Publicznej w Tułowicach	Tułowice	200 000	Budżet gminy Środki unijne
16.	Remont świetlicy w Skarbiszowicach	Skarbiszowice	1 500 000	Budżet gminy Środki unijne
17.	Zagospodarowanie terenów użyteczności publicznej na terenie całej gminy	Gmina Tułowice	500 000	Budżet gminy Środki unijne
18.	Budowa centrum przesiadkowego w Szydłowie	Szydłów	200 000	Budżet gminy Środki unijne

Źródło: opracowanie przez Urząd Miejski w Tułowicach

Zasada dodatkowości środków finansowych w realizacji projektów zapisanych w strategii oznacza, że to od potencjału inwestycyjnego jednostki samorządu terytorialnego zależy, w jakim czasie i ile środków finansowych będzie mogła przeznaczyć na działania związane z rozwojem, czyli przede wszystkim na realizację strategii rozwoju gminy. Dlatego tak istotne jest oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy.

Wskaźniki do szacowania potencjału inwestycyjnego gminy zaczerpnięto z prognoz finansowych zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Tułowice na lata 2021-2024 z prognozą długu na lata 2021-2026 przyjętej Uchwałą nr XXV/139/20 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 17 grudnia 2020 r. oraz zmienioną Uchwałą XXX/170/2021 Rady Miejskiej w Tułowicach z dnia 24 czerwca 2021 roku w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej. Przyjęto w nich prognozowaną, średnioroczną wysokość wydatków gminy ogółem na poziomie ok. 23,3 mln zł.

Określając potencjał inwestycyjny gminy Tułowice, posłużono się metodologią opartą na algorytmie obejmującym założenie, że:

$$PI = W_{og.} \times W_i$$

gdzie:

PI= potencjał inwestycyjny jednostki samorządu terytorialnego

$W_{og.}$ = Wydatki budżetowe ogółem

W_i = średni procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostki samorządu terytorialnego.

Potencjał inwestycyjny gminy stanowi iloczyn jego prognozowanych wydatków w okresie objętym prognozą i średniego procentowego udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach w okresie poprzednim do prognozowanego. Tak wyliczony potencjał inwestycyjny gminy można uznać za podstawę przyszłej aktywności inwestycyjnej gminy.

Analizując dane historyczne, ustalono że średnia wartość procentowego udziału wydatków inwestycyjnych ponoszonych przez gminę w okresie 2010-2019 wynosiła 16,3%. Dzięki temu możliwe było oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy Tułowice w okresie realizacji strategii. Wykorzystując wskazany wyżej algorytm oszacowano, iż średniorocznie w latach 2021-2026 gmina może przeznaczyć na inwestycje ok. 3,8 mln zł. Jak wykazano, w latach 2010-2019 gmina Tułowice wydatkowała na inwestycje średniorocznie 2,75 mln zł. Prognozowane średnioroczne wydatki inwestycyjne na lata 2021-2026 mieszczą się w tych limitach. Tym samym można stwierdzić, że gmina dysponuje potencjałem sfinansowania projektów ujętych w strategii, przy uwzględnieniu wsparcia kluczowych inwestycji ze środków zewnętrznych.

Potencjalne źródła finansowania

Niniejsza strategia określa cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działania gminy Tułowice w perspektywie roku 2030. Chcąc zrealizować konkretne zamierzenia wynikające ze strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Wyzwaniem dla samorządu będzie zatem zabezpieczenie i pozyskiwanie odpowiednich środków na realizację zaplanowanych we wskazanym czasie przedsięwzięć. Budżet lokalny jest ograniczony względem potrzeb oraz stale rosnącej liczby zadań gminy. W związku z tym koniecznością staje się sięganie do innych, zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju gminy będą wykorzystywane wszystkie

dostępne środki finansowe. Biorąc to pod uwagę, a także zakładany okres obowiązywania strategii, należy wyszczególnić następujące potencjalne źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- środki budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego: województwa i powiatu,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- fundusze w ramach Krajowego Planu Odbudowy,
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze EOG,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Mając na względzie okres obowiązywania *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030*, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadło na końcówkę perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, ale przede wszystkim obejmie już okres **Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027** oraz wsparcie w ramach nowego **Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU)**.

Podsumowując ogólną realizację programów, zgodnie z informacją Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, do 10 października 2021 r. podpisano z beneficjentami 94 679 umów o dofinansowanie projektów. Łączna wartość tych inwestycji wynosi 539,2 mld zł. W tej kwocie udział funduszy europejskich to 328,1 mld zł, czyli 91,6% całej dostępnej alokacji środków UE¹³.

Nowy siedmioletni budżet Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe) zaplanowano na 1 074,3 mld euro, a dodatkowy antykrzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach ma wynieść 750 mld euro, w tym 390 mld euro w formie dotacji. Łącznie oznacza to kwotę 1 824,3 mld euro. Środki te mają wspierać odbudowę państw po pandemii Covid-19 oraz inwestycje w transformację ekologiczną i cyfrową. Tematyczne kierunki wydatkowania środków określono następująco:

- Jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa: 143,4 mld euro (z tego 10,6 mld euro w ramach Next Generation EU), w tym: Horyzont Europa i Fundusz InvestEU;
- Spójność, odporność i wartości: 1 099,7 mld euro (721,9 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: fundusze polityki spójności, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności – RescEU, program działań w dziedzinie zdrowia;
- Zasoby naturalne i środowisko: 373,9 mld euro (17,5 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: wspólna polityka rolna, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji;

¹³ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/postepy-w-realizacji-programow-na-lata-2014-2020---stan-na-10-pazdziernika-2021-roku>

- Migracja i zarządzanie granicami: 22,7 mld euro, w tym: Fundusz Azylu i Migracji oraz Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami;
- Bezpieczeństwo i obrona: 13,2 mld euro, w tym: Europejski Fundusz Obrony i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Sąsiedztwo i świat: 98,4 mld euro, w tym Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej oraz Instrument Pomocy Humanitarnej;
- Europejska administracja publiczna: 73,1 mld euro¹⁴.

Zgodnie z określonymi priorytetami, rosną inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową. Zakłada się, że kwestie klimatyczne będą uwzględniane przekrojowo, a łączne wydatki na ten cel osiągną 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów. Podobnie cyfryzacja ma być traktowana przekrojowo - wydatki na transformację cyfrową znajdują się we wszystkich programach.

Filarem unijnego planu odbudowy ma być **Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności**, zapewniający krajom europejskim wsparcie finansowe, by złagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii Covid-19. Jego budżet ogółem to 672,5 mld euro (z 750 mld euro w ramach Europejskiego Funduszu Odbudowy), z czego 312,5 mld euro przewidziano w formie dotacji. Środki mogą zostać rozdysponowane do końca 2023 r., a reformy i inwestycje muszą zostać wykonane do 2026 r. Podstawę w tym zakresie stanowi Krajowy Plan Odbudowy, finansowany ze środków wspomnianego Europejskiego Instrumentu na Rzecz Odbudowy. Alokacja dla Polski wynosi 23,9 mld EUR, dodatkowo ponad 34 mld EUR z części pożyczkowej funduszu. Celem strategicznym KPO jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, co będzie odbywać się m.in. poprzez przyspieszenie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, która w sposób odpowiedzialny wykorzystuje zasoby środowiska, a także rozwój oparty na wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych. Oczekiwanym rezultatem realizacji celu strategicznego KPO jest zwiększenie produktywności gospodarki, która będzie zdolna do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, dostępnych dla większej liczby osób. Cele szczegółowe to:

- Jakościowy, innowacyjny rozwój gospodarki prowadzący do zwiększenia jej produktywności, uwzględniający transformację cyfrową kraju i społeczeństwa;
- Zielona transformacja gospodarki oraz rozwój zielonej, inteligentnej mobilności;
- Wzrost kapitału społecznego i jakości życia, w szczególności poprzez zapewnienie poprawy stanu zdrowia obywateli oraz wyższej jakości edukacji i kompetencji dostosowanych do potrzeb nowoczesnej gospodarki.

Osiągnięcie tych celów ma być możliwe poprzez realizację pięciu komponentów oraz działań (tj. reform i inwestycji):

- Komponent A. Odporność i konkurencyjność gospodarki - 4,133 mld euro, 17,3%;
- Komponent B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności - 6,347 mld euro, 26,6%;
- Komponent C. Transformacja cyfrowa - 3,034 mld, 12,7%;
- Komponent D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia - 4,262 mld, 17,9%;
- Komponent E. Zielona, inteligentna mobilność - 6,074 mld, 25,5%.

Okolo 1/3 środków z funduszu ma trafić do samorządów¹⁵.

¹⁴ <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/>

¹⁵ <https://www.money.pl/gospodarka/kpo-sejm-zdecydowal-ws-funduszu-odbudowy-oto-najwazniejsze-informacje-663599914160000a.html>

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej to dla Polski około 170 mld euro (w cenach bieżących), w tym:

- 72,2 mld euro na politykę spójności,
- 3,8 mld euro z funduszu sprawiedliwej transformacji,
- 24,9 mld euro dotacji z Funduszu Odbudowy,
- 34,2 mld euro pożyczek z Funduszu Odbudowy,
- 21,6 mld euro na płatności bezpośrednie dla rolników,
- 10,6 mld euro na rozwój obszarów wiejskich,
- około 2 mld euro w ramach instrumentu React EU (instrument na rzecz walki z negatywnymi skutkami COVID-19¹⁶).

Około 60% funduszy z polityki spójności trafi do **programów realizowanych na poziomie krajowym**, a pozostałe 40% otrzymają **programy regionalne**, zarządzane przez marszałków województw. Programy będą funkcjonowały w podobnym układzie, jak w ramach perspektywy na lata 2014-2020. Podział środków na poszczególne programy krajowe przedstawia się następująco:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – ponad 25 mld euro (m.in. rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, inwestycje transportowe, ochrona zdrowia, dziedzictwo kulturowe),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – ok. 7,9 mld euro (m.in. innowacje, współpraca nauki i biznesu),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) (m.in. praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – ok. 2 mld euro (między innymi cyfryzacja, sieci szerokopasmowe, rozwój e-usług, cyberbezpieczeństwo),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – ok. 2,5 mld euro (specjalna pula wsparcia dla województw Polski Wschodniej),
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich – ok. 0,5 mld euro (wsparcie dla instytucji wdrażających fundusze UE, szkolenia dla beneficjentów, działania informacyjne),
- Program dotyczący sprawiedliwej transformacji – 4,4 mld euro (pomoc w transformacji dla regionów górniczych),
- Program Pomoc Żywnościowa – 0,2 mld euro,
- Program Ryby – 0,5 mld euro,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 0,56 mld euro¹⁷.

Po uzgodnieniach między ministerstwem i marszałkiem, na program regionalny do województwa opolskiego ma trafić 920 999 577 mln euro¹⁸.

Wydatkowanie środków europejskich powinno rozpocząć się w 2022 roku, po negocjacjach i zaakceptowaniu Umowy Partnerstwa oraz poszczególnych programów przez Komisję Europejską.

¹⁶ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jak-beda-inwestowane-fundusze-ue-z-nowej-perspektywy-jest-plan-podzialu>

¹⁷ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/a>

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/fundusze-unijne-dla-regionow---rezerwa-podzielona-po-rozmowach-z-marszalkami-województw>

Podsumowując, potencjalne źródła finansowania kierunków działań określonych w *Strategii Rozwoju Gminy Tułowice na lata: 2022-2030* obejmują m.in.:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 i w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- Obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym (na lata 2021-2027), m.in.:
  - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
  - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
  - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
  - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy;
- Dodatkowe źródła finansowania, m.in.:
  - Fundusze norweskie i EOG,
  - Program Life,
  - Horyzont Europa,
  - ELENA,
  - Program ERASMUS +;
- Środki budżetu państwa, m.in.:
  - Programy Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu,
  - Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, w tym rządowy program na rzecz osób starszych "Aktywni plus", czy Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych,
  - Narodowy oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w tym programy: Moja woda, Czyste powietrze i STOP SMOG, Kangur - Bezpieczna i ekologiczna droga do szkoły,
  - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
  - Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych,
  - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych,
  - Program Mieszkanie +,
  - Program Maluch +,
  - Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030;
- Dodatkowe formy finansowania, m.in.:
  - Partnerstwo Publiczno-Prywatne,
  - Krajowa i regionalna tarcza antykryzysowa,
  - kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Opracowanie:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

im. Jerzego Regulskiego

Urząd Miejski w Tułowicach

ul.Szkolna 1, 49-130 Tułowice

tel: (77) 46 00 143, 46 00 154, 46 00 472

e-mail: tulowice@tulowice.pl

www.tulowice.pl